

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Veronika Laurichová

Právní postavení zakladatele svěřenského fondu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Vít Lederer Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 14. 3. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 170 220 znaků včetně mezer.

Veronika Laurichová

V Praze dne 14. března 2024

Poděkování

Děkuji JUDr. Vítu Ledererovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné připomínky a rady při jejím zpracování. Dále děkuji své rodině za podporu, kterou mi během celého studia poskytovala.

Obsah

Úvod.....	1
1 Svěřenský fond.....	3
1.1 Vymezení svěřenského fondu	3
1.2 Znaký typické pro svěřenský fond.....	4
2 Svěřenský fond v českém právním řádu	6
2.1 Zahraniční právní úprava, historie	6
2.2 Svěřenský fond v českém právním řádu.....	7
2.3 Vztah českého práva k zahraničním trustovým strukturám.....	9
3 Účel svěřenského fondu	10
3.1 Svěřenský fond zřízený k soukromému účelu	10
3.2 Veřejně prospěšný svěřenský fond.....	12
3.3 Praktické dopady dělení svěřenských fondů.....	13
4 Vznik svěřenského fondu.....	14
4.1 Vytvoření a zřízení svěřenského fondu.....	14
4.2 Vznik svěřenského fondu	16
4.3 Blíže ke smlouvě mezi zakladatelem a svěřenským správcem.....	16
4.4 Odvolání právního jednání, kterým se svěřenský fond vytváří	17
5 Statut svěřenského fondu	18
5.1 Statut svěřenského fondu z pohledu zakladatele	18
5.2 Ke statutu svěřenského fondu obecně.....	18
6 Zakladatel svěřenského fondu.....	20
6.1 Osoby zúčastněné na svěřenském fondu	20
6.2 Základní vymezení.....	20
6.3 Motivace pro zřízení svěřenského fondu	21
6.3.1 Ochrana majetku.....	21
6.3.2 Další výhody svěřenského fondu.....	23
6.3.3 Kombinace více důvodů	24
6.4 Způsobilost být zakladatelem	24
6.5 Pluralita zakladatelů.....	25
6.5.1 Postup při výkonu práv zakladatele.....	25
6.6 Smrt/zánik zakladatele.....	26
6.7 Postavení zakladatele.....	27
7 Svěřenský správce.....	29
7.1 Způsobilost být svěřenským správcem.....	29
7.2 Vznik funkce svěřenského správce.....	31
7.3 Zánik funkce svěřenského správce	32

7.4	Povinnosti svěřenského správce	34
8	Obmyšlený	36
8.1	Určení obmyšlených	36
8.2	Práva náležící obmyšleným	38
8.2.1	Právo na plnění ze svěřenského fondu.....	38
8.2.2	Další práva obmyšlených.....	40
9	Právní postavení zakladatele po vzniku svěřenského fondu	41
9.1	Participace zakladatele v dalších rolích	41
9.2	Právo dohledu nad správou svěřenského fondu.....	43
9.2.1	K dohledu nad správou svěřenského fondu	43
9.2.2	Vnitřní dohled.....	44
9.2.3	Vnější dohled.....	47
9.3	Práva zakladatele k vyčleněnému majetku	49
9.4	Rozšiřování práv zakladatele	51
9.4.1	Rozšiřování práv zakladatele nad rámec zákonné úpravy	51
9.4.2	Omezení diskrece svěřenského správce.....	52
9.4.3	Shrnutí	53
9.5	Změny svěřenského fondu	54
9.5.1	Zvýšení majetku svěřenského fondu	55
9.5.2	Změna statutu svěřenského fondu	55
9.5.3	Změna statutu soudem	56
9.5.3.1	Přístup soudů.....	57
9.5.4	Změna statutu zakladatelem	58
9.5.4.1	Přístup soudů.....	64
9.5.4.2	Shrnutí.....	65
9.6	Zánik svěřenského fondu.....	65
9.6.1	Důvody zániku správy svěřenského fondu	65
9.6.2	Vypořádání majetku svěřenského fondu	68
	Závěr.....	70
	Seznam použitých zdrojů	74
	Abstrakt	77
	Abstract	79

Úvod

Svěřenský fond jakožto institut správy cizího majetku byl do českého právního řádu přijat zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“), který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2014. Svěřenský fond představuje obdobu trustu, institutu se silnou tradicí zejména v zemích s angloamerickým právním systémem.

Inkorporaci tohoto institutu do českého soukromého práva předcházelo mnoho diskuzí. Odbornou veřejností byla vyjadřována řada pochybností, mnoho z nich se zaměřovalo zejména na skutečnost, zda je možné jej do českého právního řádu úspěšně zavést, aniž by v kontinentálním právním systému čelil výrazným interpretačním a aplikačním problémům. Obavy o jeho kompatibilitu s českým právním řádem přiměly zákonodárce hledat co nejvhodnější variantu jeho uspořádání pro české občanské právo. Jako vhodná předloha byla nakonec zvolena quebecká *fiducie*.

V této chvíli je svěřenský fond součástí českého právního řádu přibližně deset let. Některé otázky, které po jeho inkorporaci vyvstaly, byly zodpovězeny následnou novelizací zákona. V praxi se však stále objevují další otázky, na které nepodává účinná právní úprava jednoznačnou odpověď a které mnohdy dělí odbornou veřejnost.

Tato práce se zaměřuje na jeden ze subjektů svěřenského fondu, který je bezpodmínečným předpokladem vytvoření jakéhokoliv svěřenského fondu, a to zakladatele svěřenského fondu. Cílem této práce je prozkoumat právní postavení zakladatele a rozebrat otázky, jež jsou s jeho rolí často spojovány.

Právní postavení zakladatele v kterémkoliv právním řádu je vždy významně ovlivněno koncepcí, kterou zákonodárce zvolí pro pojetí svěřenského fondu a vlastnictví majetku vyčleněného do svěřenského fondu. Od pochopení této koncepce se pak odvíjí i řešení mezer v přijaté právní úpravě. Na jeho základě lze činit závěry o tom, která ustanovení zákona jsou dispozitivní a od kterých se nelze odchýlit.

V úvodní části práce jsou představeny svěřenský fond a jeho vymezení dle českého práva, stručná historie přijetí svěřenského fondu do českého právního řádu, účel svěřenského fondu, vznik svěřenského fondu a statut svěřenského fondu. Další kapitoly se pak již věnují právnímu postavení zakladatele svěřenského fondu. Kapitoly o účelu, vzniku a statutu svěřenského fondu jsou kvůli návaznosti rozebíraných témat zařazeny již mezi úvodní kapitoly, nicméně i v těchto kapitolách je věnována pozornost zakladateli.

Hlavní část práce je věnována zakladateli svěřenského fondu. Nejprve dochází k vymezení pojmu zakladatel a způsobilosti být zakladatelem svěřenského fondu. Prostor je zde věnován i otázce, zda je možné, aby bylo zakladateli svěřenského fondu společně více osob. Zároveň jsou představeny výhody tohoto institutu, které často vedou zakladatele k vytváření svěřenských fondů. Rozebrány jsou též následky smrti či zániku zakladatele.

Následně je pozornost věnována právnímu postavení zakladatele a oprávněním, která vyplývají z jeho postavení. V této části práce dochází také k představení svěřenského správce a obmyšleného, neboť je třeba vymezit oprávnění, kterými zakladatel disponuje ve vztahu k těmto osobám. Není navíc vyloučeno, aby se zakladatel ocitl i v některé z těchto rolí. Dále je věnován prostor právu dohledu nad správou svěřenského fondu, kterým zakladatel disponuje.

Většina otázek, která je odbornou veřejností diskutována, je spojena s právním postavením zakladatele ve fázi po vzniku svěřenského fondu. V práci je zkoumána například otázka postavení zakladatele ve vztahu k vyčleněnému majetku. Dále je rozebráno, zda si může zakladatel vyhradit ve statutu aktivnější úlohu, než mu přiznává zákon, a rozšířit svá práva nad rámec zákonné úpravy a zda je oprávněn udílet pokyny ke správě vyčleněného majetku svěřenskému správci. V práci je také zkoumáno, zda může zakladatel v průběhu fungování svěřenského fondu měnit pravidla jeho správy, především zda je oprávněn za trvání svěřenského fondu zasahovat do jeho statutu. Zejména poslední zmíněná otázka polarizuje odbornou veřejnost. Její řešení je přitom klíčové, neboť existence či neexistence takového oprávnění ovlivňuje celé pojetí institutu svěřenského fondu. V práci jsou představeny argumenty pro obě stanoviska. Poslední kapitola se věnuje prostředkům, jež zákon nabízí zakladateli pro ukončení fungování svěřenského fondu, a roli, kterou zakladatel hraje při zániku svěřenského fondu.

Tato práce vychází z právního stavu účinného k 1. březnu 2024.

1 Svěřenský fond

Pojem „svěřenský fond“ se v účinné české právní úpravě objevil poprvé v roce 2014. S přijetím nového občanského zákoníku¹ došlo k mnoha změnám v oblasti občanského práva hmotného včetně přijetí nových, dosud nezakotvených institutů. Jedním z těchto institutů je i svěřenský fond jakožto zvláštní způsob správy cizího majetku.

1.1 Vymezení svěřenského fondu

Občanský zákoník neposkytuje definici svěřenského fondu. Dle důvodové zprávy k úvodním ustanovením právní úpravy svěřenského fondu spočívá podstata svěřenského fondu ve skutečnosti, že zakladatel svěřenského fondu vyčlení ze svého majetku určitou část a svěří ji svěřenskému správci k určitému účelu. Na základě tohoto jednání dochází ke vzniku odděleného vlastnictví, k němuž zakladatel pozbyl vlastnická práva. Vlastnická práva k oddělenému majetku vykonává svěřenský správce, není však jeho vlastníkem.²

Dle *Haagské úmluvy ze dne 1. července 1985 o právu rozhodném pro trusty a jejich uznávání* lze svěřenský fond (trust) vymezit jako právní vztah zřízený (mezi živými či pro případ smrti) určitou osobou, kdy je majetek svěřen do správy správce ve prospěch obmyšleného nebo pro vymezený účel.³

Na první pohled se může zdát, že právní úprava svěřenského fondu směřuje k poměrně strukturální úpravě tohoto právního vztahu a vzniklé uspořádání vztahů k vyčleněnému majetku vede ke vzniku samostatné právnické osoby – podobnost s právnickými osobami můžeme spatřovat například v povinnosti vyhotovit statut svěřenského fondu, úpravě označení svěřenského fondu nebo povinnosti zápisu do evidence svěřenských fondů – avšak není tomu tak. Svěřenský fond nemá právní osobnost a není právnickou osobou.⁴

Stejně tak se ovšem nejedná ani o pouhý závazkový vztah, jehož obsahem by byly pohledávky obmyšleného vůči svěřenskému správci. Ani trojstranný závazkový vztah zahrnující také zakladatele svěřenského fondu dostatečně nepopisuje vzniklý institut. Skutečnost, že zákonodárce zařadil svěřenský fond v rámci občanského zákoníku do dílu

¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“).

² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění). Online. K § 1448 až 1452. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/38253/1/2>. [cit. 2023-12-18].

³ HAAGSKÁ KONFERENCE MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO (Hague Conference on Private International Law). *Haagská úmluva ze dne 1. července 1985 o právu rozhodném pro trusty a jejich uznávání*. Online. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/8618ed48-e52f-4d5c-93c1-56d58a610cf5.pdf>. [cit. 2023-7-13].

⁴ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš. *Správa cizího majetku*. Právo prakticky. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 109. ISBN 978-80-7552-552-9.

o správě cizího majetku, tedy mezi absolutní majetková práva, směřuje k chápání tohoto institutu jako zvláštního druhu vlastnictví, případně držby.⁵ Toto vnímání je však také příliš zjednodušující, svěřenský správce se nestává vlastníkem spravovaného majetku. Zvláštní vztah k vyčleněnému majetku (právo na plnění ze svěřenského fondu) vzniká současně i obmyšlenému, byť ten má k vlastnictví vyčleněného majetku ještě dále.⁶

Svěřenský fond tedy nelze klasifikovat jako právnickou osobu, jako závazkový vztah, ani jako vlastnictví určité osoby, byť nese znaky každého z těchto institutů.⁷ Povahově se svěřenský fond nejvíce blíží nadacím, od těch se nicméně liší především absencí právní osobnosti, širším rozsahem možných účelů, omezením doby trvání a také nevyžaduje veřejnoprávní dohled.⁸

1.2 Znaky typické pro svěřenský fond

Pro svěřenský fond jsou typické následující znaky.

Majetek ve svěřenském fondu tvoří oddělené a nezávislé vlastnictví. Tento majetek nemá žádného vlastníka.⁹ Zakladatel pozbývá vlastnická práva k vyčleněnému majetku vznikem svěřenského fondu. Správce vykonává vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu, a to vlastním jménem a na účet svěřenského fondu, nicméně vyčleněný majetek není jeho vlastnictvím. Jak se liší jeho právní postavení od běžného vlastníka majetku, bude rozebráno v pozdějších kapitolách. Obmyšlený získává plnění z vyčleněného majetku, nicméně ani on není jeho vlastníkem.¹⁰ Vlastníkem majetku nemůže být ani sám svěřenský fond, neboť ten postrádá právní osobnost. Majetek vyčleněný do svěřenského fondu ovšem nelze v žádném případě považovat za věc ničí, kterou si lze libovolně přivlastnit.¹¹

Majetek je svěřen svěřenskému správci k určitému, přesně vymezenému účelu. Tento účel může být veřejně prospěšný nebo soukromý¹², může jít o podporu určené či určitelné osoby nebo stanoveného účelu – tím může být např. podpora vědeckého výzkumu či podpora chudých či nemocných.¹³ K účelu svěřenského fondu více v samostatné kapitole.

⁵ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 109

⁶ Občanský zákoník, § 1448, odst. 2, 3.

⁷ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 109.

⁸ BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. *Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 125. ISBN 978-80-7357-938-8.

⁹ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 110.

¹⁰ Občanský zákoník, § 1448.

¹¹ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 110.

¹² Občanský zákoník, § 1449, odst. 1.

¹³ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 110.

Majetek ve svěřenském fondu je spravován svěřenským správcem. Jak bylo uvedeno, svěřenský správce vykonává vlastnická práva k vyčleněnému majetku. Náleží mu plná správa tohoto majetku, jeho autonomie je ovšem omezena zákonnými omezeními a podmínkami správy svěřenského fondu, které zakladatel vymezil ve statutu svěřenského fondu.¹⁴ Zároveň platí, že svěřenským správcem musí být osoba odlišná od osob zakladatele a obmyšleného; není-li tomu tak, musí mít svěřenský fond nejméně jednoho dalšího správce.¹⁵ Účelem toho omezení je zajistit řádnou správu vyčleněného majetku.

Dalším znakem typickým pro svěřenským fond (a důvodem, proč se někteří zakladatelé rozhodnou pro jeho vytvoření) je široká autonomie vůle zakladatele. Zakladatel má možnost uspořádat fungování svěřenského fondu prostřednictvím jeho statutu poměrně významně dle svých představ.¹⁶ Této charakteristice a výhodě svěřenského fondu bude věnována pozornost později.

¹⁴ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 110.

¹⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol. *Svěřenské fondy: příležitosti a rizika*. Právní praxe. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 7. ISBN 978-80-7400-726-2.

¹⁶ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 110.

2 Svěřenský fond v českém právním řádu

2.1 Zahraniční právní úprava, historie

Různé podoby svěřenských fondů (trustů) jsou po celém světě využívány již po několik století. K plnému rozvoji institutu trustu došlo v Anglii, odkud se tento koncept rozšířil i na další kontinenty – do severní Ameriky či do Austrálie. Svěřenský fond, resp. trust byl pak delší dobu doménou *common law* systémů. V současnosti jej můžeme objevit i v rámci kontinentálního práva. Zde je zřejmá návaznost na římské právo, které zahrnovalo mj. i tzv. *fideicommissum*.¹⁷ Někteří autoři dokonce vnímají anglický trust jako nástupce právě tohoto římského institutu.¹⁸

Prvním státem kontinentální Evropy, který přejal institut trustu do svého právního řádu, bylo Lichtenštejsko roku 1926. V jeho případě je patrná inspirace úpravou trustu v angloamerickém právu.¹⁹ O rostoucím evropském zájmu o trusty a trust-like instituty svědčí i přijetí mezinárodní *Haagské úmluvy ze dne 1. července 1985 o právu rozhodném pro trusty a jejich uznávání*.

Hlavním cílem této úmluvy bylo určit právo rozhodné pro svěřenské fondy a upravit otázku uznávání svěřenských fondů mezi smluvními stranami. Za tímto účelem došlo v úmluvě také k vymezení pojmu svěřenský fond/trust, a to skrze jeho charakteristiky a právní vztahy, které jeho zřízení vytváří.²⁰ Tento krok napomohl sjednocení přístupu jednotlivých států k trustům a trust-like institutům a byl zvláště přínosný, jelikož mezi ratifikujícími státy najdeme jak země s angloamerickým právním systémem, tak země s kontinentálním systémem. Z evropských států tuto úmluvu zatím ratifikovala Itálie, Lichtenštejsko, Lucembursko, Monako, Malta, Nizozemí, San Marino, Švýcarsko a Velká

¹⁷ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 107.

¹⁸ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku: komentář*. Beckovy komentáře. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 262. ISBN 978-80-7400-548-0.

¹⁹ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 107.

²⁰ HAAGSKÁ KONFERENCE MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO (Hague Conference on Private International Law). *Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition: Outline*. Online. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/489deb8e-f3b8-4c97-b349-fd691b7f8591.pdf>. [cit. 2023-7-13].

Británie.²¹ V roce 2007 zařadila Francie do svého právního řádu institut zvaný *fiducie*, nástroj velice podobný trustu.²²

K otevření se svěřenským fondům a podobným nástrojům vede státy kontinentální Evropy nejen snaha neztratit svou konkurenceschopnost vůči státům, jejichž právní řády umožňují správu majetku touto formou, a zabránit přesunu majetku do takových zemí, ale také postupné objevování výhod tohoto institutu.²³

Adaptace tradičního anglosaského trustu do prostředí kontinentálního práva nebyla jednoduchou záležitostí. Pro jeho úspěšné zakotvení v novém právním prostředí bylo nutné překonat několik překážek vycházejících z odlišností mezi těmito rozdílnými právními systémy. Z pohledu kontinentálních právníků bylo nepřijatelné přejmout koncept, kdy se vlastnictví vyčleněného majetku dělí na právní vlastnictví náležející svěřenskému správci a beneficiální vlastnictví svědčící obmyslenému. Dnes již existují i jiné názory, jak na problematiku vlastnictví v tradičních anglosaských trustech pohlížet, nicméně možná právě tato překážka byla nejdůležitějším důvodem, proč se země s kontinentálním právem rozhodly nekopírovat tradiční model anglosaského trustu, ale vydat se jinou cestou.²⁴

2.2 Svěřenský fond v českém právním řádu

Rekodifikační komise pro přípravu nového občanského zákoníku vedená prof. Dr. JUDr. Karlem Eliášem nakonec jako vzor pro úpravu nově zakotvovaného svěřenského fondu zvolila právní úpravu tzv. *fiducie* obsaženou v občanském zákoníku²⁵ kanadské provincie Québec.²⁶ *Civil Code of Quebec* nahradil v roce 1994 předchozí, téměř sto třicet let starý občanský zákoník, a začlenil do quebeckého kontinentálního právního systému i některé nástroje typické pro *common law* včetně trustu.²⁷ Jelikož byl quebecký zákonodárce též nucen vypořádat se s adaptací tradičního anglosaského trustu do kontinentálního právního řádu, byla tato úprava jedním z míst, kde se mohla česká rekodifikační komise inspirovat.

²¹ HAAGSKÁ KONFERENCE MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO (Hague Conference on Private International Law). 30: *Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition: Status Table*. Online. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=59>. [cit. 2023-7-13].

²² JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 107.

²³ *Ibid.*

²⁴ *Ibid.*, s. 108.

²⁵ *Code civil du Québec/Civil Code of Quebec* – quebecký občanský zákoník z roku 1991.

²⁶ BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora, ref. 8, s. 117, 118.

²⁷ BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora, ref. 8, s. 119.

Dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku se quebecká úprava v porovnání s dalšími právními úpravami tohoto institutu (např. ve Skotsku, Louisianě nebo v Jihoafrické republice) jevila jako nejvhodnější inspirace. Jako důvody uvádí skutečnost, že si quebecké právo udrželo povahu kontinentálního práva a přizpůsobilo mu diskutovaný anglosaský institut, či skutečnost, že správa cizího majetku je v *Civil Code of Quebec* upravena velice podrobně, což není na škodu při přejímání zcela nového institutu do českého právního řádu.²⁸

Ustanovení o správě cizího majetku a ustanovení o svěřenských fondech byla tedy do současného občanského zákoníku z většiny převzata právě z quebeckého občanského zákoníku.²⁹ Zřejmá a přiznaná recepce quebecké úpravy umožňuje při výkladu právní úpravy svěřenských fondů (a správy cizího majetku obecně) sáhnout také po původním znění *Civil Code of Quebec* či relevantní kanadské literatuře a soudních rozhodnutích.³⁰

Nepřijatelnost konceptu děleného vlastnictví byla vyřešena dosti svérázně. Quebecký občanský zákoník přišel s pojetím, kdy majetek vyčleněný do svěřenského fondu, resp. *fiducie* nejen nemá více vlastníků, ale dokonce nemá vlastníka žádného a stává se odděleným nezávislým vlastnictvím.³¹ Dle čl. 1261 *Civil Code of Quebec* tvoří *fiducii* „autonomní jmění s účelovým určením, které je oddělené od jmění zakladatele, fiduciáře a beneficenta“.³² Vlastnictví nadále existuje, nicméně není přivlastněno určité osobě, nýbrž účelu.³³ Tuto koncepci následně přebralo i české občanské právo.³⁴ Toto inovativní pojetí ovšem přináší i řadu nejasností a mezer v právní úpravě.

I přes výraznou inspiraci quebeckým konceptem trustového práva lze nalézt drobné rozdíly mezi quebeckou a českou právní úpravou. Český zákonodárce přidává nad rámec quebeckých pravidel další povinné náležitosti, na které lze jinak narazit u právnických osob. Konkrétně se jedná o povinnost každého svěřenského fondu mít vnitřní předpis ve formě veřejné listiny, v němž jsou uvedeny alespoň skutečnosti vyžadované zákonem, a povinnost každého svěřenského fondu mít vlastní formální označení, jež připomíná obchodní firmu.³⁵

²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění), k § 1448 až 1452.

²⁹ Zde najdeme v článcích 1260 až 1370 obsahově analogické pasáže. BEDNARÍKOVÁ, Barbora, ref. 8, s. 119.

³⁰ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 109.

³¹ *Ibid.*, s. 108.

³² LEDERER, Vít. *Fiducie a svěřenský fond*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 45. ISBN 978-80-7676-192-6.

³³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol., ref. 18, s. 331.

³⁴ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 108.

³⁵ SCHMIDT, Karsten. Trust jako legislativní výzva: dvoustranný vztah nebo kvazikorporátní status? Základní modely v právní praxi, teorii a zákonodárství. In: TICHÝ, Luboš (ed.). *Svěřenský fond a trust – jejich fungování v mezinárodním srovnání*. 2. vydání. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 2017, s. 23. ISBN 978-80-87975-67-1.

2.3 Vztah českého práva k zahraničním trustovým strukturám

V rámci rekodifikace českého soukromého práva došlo nejen k zakotvení úpravy svěřenských fondů, které jsou zřízeny dle českého práva a po dobu fungování se jím řídí, ale nově byla zavedena též pravidla pro uznávání zahraničních trustových struktur. Společně se současným občanským zákoníkem vstoupil v účinnost zákon o mezinárodním právu soukromém,³⁶ jenž v souladu s výše zmíněnou *Haagskou úmlouvou o právu rozhodném pro trusty a jejich uznávání* určuje, že v českém právním řádu budou uznávány i trustové struktury („svěřenské fondy nebo obdobná zařízení“), které byly zřízeny na území České republiky a jež se mají dle rozhodnutí zakladatele řídit cizím právem. Svěřenský fond nebo obdobné zařízení zřízené v zahraničí se uznává, vykazuje-li základní znaky požadované českým právem.³⁷

Vzhledem ke skutečnosti, že institut svěřenského fondu je v českém právním řádu novinkou, objevuje se ve vztahu k jeho fungování i k uznávání zahraničních trustů mnoho nedořešených otázek a diskuzí. Z dosavadního pozorování se zdá, že české právo tíhne k úpravě zakotvené v Haagské úmluvě – je tedy pravděpodobné, že české soudy budou při uznávání zahraničních trustových struktur zaujímat postoje, které jsou v souladu s Haagskou úmlouvou.³⁸

³⁶ Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů, § 73.

³⁷ HAVEL, Bohumil a PIHERA, Vlastimil. Trust, fiducie, treuhand v Evropě a svěřenství v České republice. In: TICHÝ, Luboš, RONOVSÁ, Kateřina a KOCÍ, Miloš (eds.). *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 2014, s. 56. ISBN 978-80-87488-14-0.

³⁸ RONOVSÁ, Kateřina a PIHERA, Vlastimil. Foreign trusts in the Czech Republic: mostly recognized and (sometimes) registered. Online. *Trusts & Trustees*. 2020, vol. 26, no. 6, s. 527–533. ISSN 1752-2110. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/tandt/ttaa041>. [cit. 2023-12-02].

3 Účel svěřenského fondu

Jak bylo vymezeno výše, účel svěřenského fondu je základní náležitostí, bez níž nemůže svěřenský fond vzniknout. Dle § 1448 odst. 1 občanského zákoníku svěřuje zakladatel při vytváření svěřenského fondu majetek svěřenskému správci k určitému účelu, ať již smlouvou nebo pořizemím pro případ smrti.³⁹ Zakladatel tedy vytváří svěřenský fond se záměrem plnit či naplnit určitý účel.

Následně zákonodárce upřesňuje, že účel svěřenského fondu může být veřejně prospěšný, anebo soukromý.⁴⁰ Na základě tohoto ustanovení můžeme rozlišovat dvě základní podoby svěřenského fondu, a to svěřenský fond zřízený k soukromému účelu a veřejně prospěšný svěřenský fond.⁴¹ Podobně jako označení mnoha právních forem právnických osob je i označení svěřenského fondu normativně upraveno. Označení musí obsahovat slova „svěřenský fond“ a zároveň musí vyjadřovat účel daného svěřenského fondu.⁴²

Účel svěřenského fondu by měl být patrný ze zakládacích dokumentů svěřenského fondu a též z jeho statutu. Prostřednictvím účelu, pro který zakladatel majetek vyčleňuje, určuje zakladatel základní pravidla pro správu tohoto majetku. Veškerá správa vyčleňovaného majetku musí být v souladu s tímto účelem. Výstižné vymezení účelu navíc významně usnadní výkon správy svěřenského fondu svěřenskému správci – účel je pro svěřenského správce tím nejpodstatnějším vodítkem pro rozhodování o otázkách svěřenského fondu.⁴³

3.1 Svěřenský fond zřízený k soukromému účelu

Pod soukromým účelem svěřenského fondu se obvykle skrývá poskytování majetkového plnění určité osobě či osobám. Pro tento účel jsou tedy klíčoví konkrétně určení, příp. určitelní obmyšlení, jimž má být ze svěřenského fondu jednorázově či opakovaně plněno. Tyto osoby budou mít ze svěřenského fondu přímý majetkový prospěch.⁴⁴ Nemusí jimi být jen osoby žijící, může jít také o počaté nenarozené dítě či o dosud nepočaté dítě.⁴⁵

Tento typ svěřenského fondu lze výborně využít tam, kde zakladatel (potenciální zůstavitel) usiluje o kontrolu mezigeneračního přechodu majetku, zejména s ohledem

³⁹ Občanský zákoník, § 1448, odst. 1.

⁴⁰ *Ibid.*, § 1449, odst. 1.

⁴¹ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 63.

⁴² Občanský zákoník, § 1450, odst. 2.

⁴³ Kolektiv autorů. *Svěřenský fond – návod k použití: Svěřenský fond očima účetního, auditora, znalce, daňového, transakčního a právního poradce*. Praha: PKF Apogeo Group, 2022, s. 35. ISBN 978-80-11-01039-3.

⁴⁴ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 63.

⁴⁵ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 132.

na zájem na zachování celistvosti tohoto majetku a odvrácení rizika jeho brzkého rozštěpení. Dále takový svěřenský fond připadá v úvahu v situaci, kdy si zakladatel přeje zajistit životní úroveň jemu blízké osoby či naplňování jejích potřeb. Těmi mohou být například lékařská péče či vzdělání.⁴⁶

Svěřenský fond zřízený za soukromým účelem ovšem nemusí být nutně určen k majetkovému prospěchu konkrétních či přesně určitelných osob. Soukromý účel může spočívat také v uskutečnění soukromých cílů jiné povahy či v dosahování zisku. Specificky v takové situaci zakladatel vymezuje buď určitý způsob nakládání se svěřeným majetkem, nebo jeho využití. I v této situaci může mít určitá osoba či více osob prospěch z nakládání s vyčleněným majetkem, bude se však jednat o nepřímý prospěch vznikající v důsledku naplňování vymezeného soukromého účelu.⁴⁷

Při bližším zkoumání quebecké předlohy právní úpravy lze dojít k závěru, že způsobů využití tohoto typu svěřenského fondu je celá řada. Některé z nich jsou komerčního charakteru a jejich primárním účelem je dosahování zisku na poli obchodních vztahů. Sem spadá svěřenský fond zřízený za účelem provozování obchodního závodu či svěřenské fondy zřízené za účelem investování a následného rozdělení zisku.⁴⁸ V úvahu připadá nejen vlastní investování za účelem zhodnocení vloženého rodinného majetku, ale také zřízení profesionálního investičního fondu dle zákona o investičních společnostech a investičních fondech.⁴⁹ Dle tohoto zákona může být investičním fondem (v podobě fondu kvalifikovaných investorů) též svěřenský fond.⁵⁰ Dle § 1449, odst. 2 občanského zákoníku pak může být zisk dosažený investováním určen k rozdělení mezi zakladatele, zaměstnance, společníky či jiné osoby.⁵¹

Jiné svěřenské fondy zřízené za soukromým účelem nemají komerční povahu a mohou být vytvořeny na památku určité osoby.⁵² Ke zřízení takového svěřenského fondu by mohl být zakladatel motivován zejména cílem vytvořit, zachovávat, případně chránit určitou věc – například udržovat rodinnou hrobku či postavit pomník nebo vytvořit výstavu pro veřejnost

⁴⁶ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 63.

⁴⁷ *Ibid.*, s. 63-64.

⁴⁸ *Ibid.*, s. 64.

⁴⁹ ZVÁNOVEC, Vít. Založení svěřenského fondu se zvláštním důrazem na oddělení majetku. In: TICHÝ, Luboš, RONOVSÁ, Kateřina a KOCÍ, Miloš (eds.). *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 2014, s. 131. ISBN 978-80-87488-14-0.

⁵⁰ Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů, § 95, odst. 1, písm. c).

⁵¹ Občanský zákoník, § 1449, odst. 2.

⁵² *Ibid.*

na památku této osoby. Dalším možným účelem takového fondu je podpora některé z činností, které měla v oblibě během svého života osoba, na jejíž památku se svěřenský fond zřizuje – kupříkladu chov exotických zvířat.⁵³ Příkladem nekomerčního soukromého svěřenského fondu je také svěřenský fond určený jen nepřímo k prospěchu určité osoby či skupiny osob. Takovým svěřenským fondem by mohl být například fond zřízený zaměstnavatelem za účelem pořízení a provozování rekreační nemovitosti ve prospěch jeho zaměstnanců.⁵⁴

3.2 Veřejně prospěšný svěřenský fond

Občanský zákoník v § 1449, odst. 3 stanoví, že hlavním účelem veřejně prospěšného svěřenského fondu nemůže být dosahování zisku ani provozování závodu.⁵⁵ Dále se zákon nezabývá konkretizováním veřejně prospěšného účelu, nicméně důvodová zpráva k tomuto zákonu uvádí jako typické pro tuto kategorii svěřenské fondy zřízené zakladateli pro naplňování kulturních, vzdělávacích, vědeckých, náboženských či podobných účelů.⁵⁶ Nabízí se také analogická aplikace zákonné definice veřejné prospěšné právnické osoby, kterou nalezneme v § 146 občanského zákoníku – tou je právnická osoba, jejíž činnost směřuje k dosahování obecného blaha, na jejíž rozhodování mají podstatný vliv jen bezúhonné osoby a která nabývá majetek jen z poctivých zdrojů a hospodárně jej využívá k veřejně prospěšnému účelu.⁵⁷

Veřejně prospěšný svěřenský fond nebude mít konkrétně určené obmyslené, nýbrž bude sloužit společnosti či její vymezené části.⁵⁸ Okruh jeho beneficentů je dán pouze účelem tohoto svěřenského fondu, jejich počet tedy bude často spíše vyšší a může se průběžně proměňovat. Z tohoto důvodu zde není zákonná povinnost zapisovat obmyslené veřejně prospěšného svěřenského fondu do evidence svěřenských fondů, zapisuje se pouze způsob jejich určení.⁵⁹

Veřejně prospěšný svěřenský fond může být zřízen např. obcí či krajem s cílem zajistit ekologickou ochranu určitého oblasti – pak bude sloužit návštěvníkům z řad veřejnosti. V provincii Québec lze narazit na veřejně prospěšnou *fiducii*, která byla zřízena za účelem

⁵³ BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora, ref. 8, s. 127.

⁵⁴ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 64-65.

⁵⁵ Občanský zákoník, § 1449, odst. 3.

⁵⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění), k § 1448 až 1452.

⁵⁷ KOCÍ, Miloš. § 1449. In: ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek III, (§ 976-1474)*. Online. Wolters Kluwer. Systém ASPI. ISSN 2336-517X. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11468/1/2#pa_1449. [cit. 2023-2-3].

⁵⁸ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 65.

⁵⁹ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 131.

trvalé ochrany přírodní oblasti Saint-Bernard. V podobném duchu si lze představit svěrenský fond určený k obnově či ochraně významné kulturní památky.⁶⁰

3.3 Praktické dopady dělení svěrenských fondů

Rozlišovat svěrenské fondy zřízené k soukromému účelu od veřejných prospěšných svěrenských fondů je důležité pro aplikaci správných ustanovení zákona. Většina pravidel upravujících svěrenské fondy se vztahuje k oběma druhům svěrenských fondů, nicméně právní úprava zahrnuje i několik ustanovení, která se týkají jen některého z nich.⁶¹ Kupříkladu pravidlo omezující nejvyšší možnou dobu trvání svěrenského fondu je explicitně zmíněno pouze pro svěrenský fond, který byl zakladatelem zřízen k soukromému účelu. Doba trvání veřejně prospěšného svěrenského fondu oproti tomu omezena není.⁶²

Obecně platí, že pokud statut svěrenského fondu neurčí jinak, zakladatel má právo jmenovat obmyšleného a určit mu plnění ze svěrenského fondu. V situaci, kdy zakladatel tohoto práva nevyužije, přechází toto právo (či spíše povinnost) na svěrenského správce. V případě, že se však jedná o svěrenský fond zřízený k soukromému účelu, může tak svěrenský správce učinit pouze tehdy, jestliže statut stanoví okruh osob, z něž lze obmyšleného jmenovat.⁶³

Pro veřejně prospěšný svěrenský fond platí, že pokud se stane dosažení stanoveného účelu nemožným nebo obtížně dosažitelným, nemusí jej soud i přes naplnění těchto podmínek zrušit, ale může rozhodnout, že jeho původní účel nahradí podobným účelem.⁶⁴ V případě, že zanikne správa veřejně prospěšného svěrenského fondu z důvodu, že stanovený účel není možné naplnit, a statut svěrenského fondu nestanoví, jak má být s majetkem v takové situaci naloženo, soud rozhodne na návrh svěrenského správce o převedení majetku do jiného svěrenského fondu nebo do vlastnictví právnické osoby, která sleduje dosažení účelu co možná nejbližšího původnímu účelu svěrenského fondu.⁶⁵

Z výše uvedeného je patrné, že správné a pravdivé vymezení účelu svěrenského fondu je velmi důležité. Bez této skutečnosti by fungování svěrenského fondu nemuselo být v souladu s ustanoveními zákona, která se k danému druhu svěrenských fondů vztahují.

⁶⁰ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 65.

⁶¹ *Ibid.*, s. 65-66.

⁶² Občanský zákoník, § 1460, odst. 1.

⁶³ *Ibid.*, § 1457, odst. 1, 2.

⁶⁴ *Ibid.*, § 1469, odst. 1.

⁶⁵ *Ibid.*, § 1473, odst. 1, 2.

4 Vznik svěřenského fondu

4.1 Vytvoření a zřízení svěřenského fondu

Zásadním krokem, který každý zakladatel ve vztahu ke svěřenskému fondu činí, je jeho vytvoření. Dle právní úpravy zakotvené v občanském zákoníku předchází vzniku svěřenského fondu několik kroků, nicméně pojmosloví zákona se v těchto ustanoveních zdá lehce zmatečné. Pokud budeme respektovat pojmy zavedené zákonodárcem, svěřenský fond se nejprve vytváří, poté je zřízen, a nakonec dochází k jeho vzniku.⁶⁶ Je nezbytné rozlišovat, zda se jedná o svěřenský fond vytvářený za života zakladatele či o svěřenský fond zřizovaný pořízením pro případ smrti – odlišně je zákonem upraven zejména okamžik jeho vzniku.

Nejprve zakladatel na základě vlastního rozhodnutí vyčlení ze svého vlastnictví majetek a tento majetek svěří svěřenskému správci k určitému účelu. Učinit tak může prostřednictvím smlouvy, pak svěřenský fond vznikne již za jeho života, nebo pořízením pro případ smrti.⁶⁷ Pokud tak činí smlouvou *inter vivos*, nabízí se učinit toto právní jednání formou notářského zápisu, v němž bude obsažen i statut svěřenského fondu. Tato forma je nicméně obligatorní pouze pro statut samotný, při vyčlenění majetku je forma právního jednání ponechána na zakladateli.⁶⁸ Pokud zakladatel vytváří svěřenský fond pořízením pro případ smrti (zavětí, případně dědickou smlouvou),⁶⁹ je povinen dodržet formu a obsah stanovené zákonem pro vybrané pořízení.

Zákonodárce naneštěstí do dnešního dne nevěnoval pozornost bližší úpravě vztahu mezi právní úpravou dědického práva a svěřenských fondů zřizovaných pořízením pro případ smrti. Nelze tak jednoznačně uzavřít, zda je zakladatel (zůstavitel) tímto způsobem oprávněn pořídit o celém svém majetku, aniž by bral v potaz existenci nepominutelných dědiců.⁷⁰ Pravděpodobně tomu tak však není.⁷¹

Budoucí svěřenský správce musí souhlasit se svým ustanovením do funkce správce a zavázat se držet a spravovat vyčleněný majetek k účelu, který byl zakladatelem stanoven.⁷² V případě svěřenského fondu vytvářeného za života zakladatele bude závazek svěřenského správce obvykle součástí smlouvy mezi zakladatelem a správcem, již zakladatel současně

⁶⁶ Občanský zákoník, §§ 1448 až 1451. Srov. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 9-24.

⁶⁷ Občanský zákoník, § 1448, odst. 1.

⁶⁸ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 11.

⁶⁹ Dovětek je vyloučen na zákl. § 1498 občanského zákoníku.

⁷⁰ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 153.

⁷¹ Tuto možnost odmítá např. Lederer: LEDERER, Vít, ref. 32, s. 83-87.

⁷² Občanský zákoník, § 1448, odst. 1.

vyčleňuje majetek do svěřenského fondu a svěřuje jej správci. Objevují se ovšem i názory, že zakladatel nemusí nutně smlouvu vyčleňující a svěřující majetek uzavřít právě s budoucím svěřenským správcem – může ji uzavřít např. s obmyšleným či zcela jinou osobou. V takové situaci nezbyvá svěřenskému správci než přijmout svůj závazek prostřednictvím jednostranného právního jednání – prohlášení o přijetí pověření ke správě majetku.⁷³

Aby byl svěřenský správce seznámen s podmínkami pro správu svěřenského fondu, k níž přijímá pověření, je žádoucí, aby měl možnost a prostor seznámit se se statutem vytvářeného svěřenského fondu.⁷⁴ Právě v tomto dokumentu zakladatel vymezuje rozsah a obsah jeho správy.

Platí, že svěřenský fond je zřízen v okamžiku, kdy svěřenský správce přijme pověření k jeho správě. Je-li jmenováno více svěřenských správců, stačí přijetí pověření ze strany kteréhokoliv z nich.⁷⁵ Toto pravidlo se prosadí i v situaci, kdy je jmenováno více správců nezbytné z důvodů uvedených v § 1454 občanského zákoníku.⁷⁶

U svěřenského fondu vytvářeného pořízením pro případ smrti musí zakladatel (zůstavitel) v pořízení pro případ smrti specifikovat vyčleňovaný majetek a účel vytvářeného svěřenského fondu. Není ovšem zcela jasné, zda musí v tomto pořízení určit také osobu svěřenského správce.⁷⁷ Pokud tak zakladatel v závěti učiní, svěřenský správce se následně prostřednictvím dalšího jednostranného právního jednání zaváže tento majetek držet a spravovat k vymezenému účelu.⁷⁸ V literatuře se však rozcházejí názory, zda by tak mělo být učiněno již za života zakladatele⁷⁹ či až po jeho smrti (tedy po právním vzniku svěřenského fondu – viz dále).⁸⁰ Samotná skutečnost, že zakladatel v pořízení pro případ smrti svěřenského správce neurčil, není na překážku zápisu takového svěřenského do evidence svěřenských fondů.⁸¹

⁷³ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 152.

⁷⁴ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 16.

⁷⁵ Občanský zákoník, § 1451, odst. 1.

⁷⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 16.

⁷⁷ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 105.

⁷⁸ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 15-16.

⁷⁹ *Ibid.*, s. 16.

⁸⁰ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 106.

⁸¹ *Ibid.*, s. 105.

4.2 Vznik svěřenského fondu

Svěřenský fond zřizovaný za života zakladatele vzniká dnem zápisu do příslušného veřejného rejstříku, kterým je evidence svěřenských fondů.⁸² Ve chvíli, kdy je svěřenský fond zřízen a je vydán jeho statut, svěřenský správce podá návrh na zápis zřizovaného svěřenského fondu do této evidence. Alternativně může zápis nového svěřenského fondu do evidence svěřenských fondů provést za splnění dalších podmínek také notář.⁸³

Odlišně je upraven vznik svěřenského fondu zřízeného pořízením pro případ smrti. Takový svěřenský fond vzniká smrtí jeho zakladatele (zůstavitele) a do evidence svěřenských fondů se zapisuje dodatečně po svém vzniku.⁸⁴ K zápisu dochází na základě usnesení soudu, které je vydáno v řízení o pozůstalosti v okamžiku, kdy soud zjistí, že došlo ke zřízení svěřenského fondu. Současně soud vyrozumí i (budoucího) svěřenského správce, je-li znám.⁸⁵ Zápis svěřenského fondu do veřejného rejstříku v této situaci nemá konstitutivní účinky a není nezbytnou náležitostí pro samotný vznik svěřenského fondu.

Vznikem svěřenského fondu dochází k dovršení záměru zakladatele a vzniká oddělené vlastnictví vyčleněného majetku. S tímto okamžikem je spojena povinnost svěřenského správce ujmout se vyčleněného majetku a jeho správy, tentokrát již nejen s účinky mezi zainteresovanými subjekty, nýbrž vůči všem.⁸⁶ Důsledkem vzniku svěřenského fondu je totiž i vznik absolutních majetkových práv s jeho existencí spojených, která jsou povinny respektovat i třetí osoby. Stejně tak již není žádná z osob zúčastněných na svěřenském fondu (ani kdokoliv další) oprávněna nakládat s majetkem vyčleněným do svěřenského fondu jiným způsobem, než umožňuje jeho statut.⁸⁷ Ke statutu svěřenského fondu více v následující kapitole.

4.3 Blíže ke smlouvě mezi zakladatelem a svěřenským správcem

Pojmenování vztahu mezi jednáním zakladatele a přijetím podmínek svěřenským správcem jako „smlouva“ je poněkud nešťastné a může vést k problémům při interpretaci daného právního jednání. Pojmenování „smlouva“ může vyvolávat dojem, že smluvní strany

⁸² Občanský zákoník, § 1451, odst. 2.

⁸³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 21. Srov. zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů, § 118a.

⁸⁴ Občanský zákoník, § 1451, odst. 3.

⁸⁵ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 105, 107.

⁸⁶ Občanský zákoník, § 1448, odst. 2.

⁸⁷ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 24.

jsou oprávněny následně měnit podmínky smlouvy, což odporuje podstatě institutu svěřenského fondu.⁸⁸

Jeví se jako vhodné vnímat situaci tak, že svým splněním smlouva mezi zakladatelem a svěřenským správcem zaniká. V okamžiku akceptace ze strany svěřenského správce nabývá smlouva účinnosti a dochází k vyčlenění majetku do svěřenského fondu. Zákon o této smlouvě poté již nikde nepojednává, lze se tedy domnívat, že vyčleněním majetku je smlouva splněna a zaniká.⁸⁹ Vztah mezi zakladatelem a svěřenským správcem se od tohoto okamžiku řídí pouze zákonem a statutem svěřenského fondu, který je závazný pro všechny subjekty zúčastněné na daném svěřenském fondu i třetí osoby.

4.4 Odvolání právního jednání, kterým se svěřenský fond vytváří

S výše uvedeným se pojí i odpověď na otázku, zda je možné odvolat právní jednání, kterým se svěřenský fond vytváří. Pokud se jedná o svěřenský fond, který má být vytvořen na základě jednostranného právního jednání – závěti, zakladatel je oprávněn v souladu se zákonnou úpravou závět' kdykoliv odvolat či změnit, a tím odvolat svůj záměr zřídit svěřenský fond.⁹⁰

Pakliže bude svěřenský fond vytvářen smlouvou mezi zakladatelem a svěřenským správcem (případně dědickou smlouvou), je nutno řídit se pravidly smluvního práva. Po uzavření smlouvy není přípustné, aby zakladatel svůj záměr zřídit svěřenský fond jednostranně odvolal. K odvolání projevu jeho vůle zřídit svěřenský fond může dojít jedině se souhlasem svěřenského správce, resp. osoby, s kterou smlouvu uzavřel, a to pouze do okamžiku vzniku svěřenského fondu.⁹¹

⁸⁸ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol., ref. 18, s. 393.

⁸⁹ *Ibid.*, s. 394.

⁹⁰ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 103.

⁹¹ *Ibid.*, s. 103-104.

5 Statut svěřenského fondu

5.1 Statut svěřenského fondu z pohledu zakladatele

K platnému vzniku svěřenského fondu musí zakladatel ještě před žádostí svěřenského správce o zápis nově vznikajícího fondu do evidence svěřenských fondů či před svou smrtí (v případě svěřenského fondu zřízeného pořízením pro případ smrti) vydat tzv. statut svěřenského fondu. Zakladatel je jediný, komu zákon tento krok umožňuje. Jedná se o základní dokument svěřenského fondu, v němž jsou obsažena základní pravidla pro správu daného svěřenského fondu.⁹² Zakladatel jeho prostřednictvím zásadním způsobem vymezuje pravidla a pokyny pro budoucí fungování svěřenského fondu. Z tohoto důvodu je klíčové, aby zakladatel znění a obsahu statutu věnoval dostatek pozornosti.

5.2 Ke statutu svěřenského fondu obecně

Statut svěřenského fondu musí být vydán ve formě veřejné listiny, aby bylo jednoduše doložitelné a nezpochybnitelné, co je jeho obsahem a kdy a kým byl vydán.⁹³ Nedodržení této formy by znamenalo absolutní neplatnost sepsaného dokumentu.⁹⁴

Minimálními povinnými náležitostmi statutu jsou dle zákona označení svěřenského fondu (které, jak bylo výše vymezeno, musí vyjadřovat jeho účel a obsahovat slova „svěřenský fond“), označení majetku, který tvoří svěřenský fond při jeho vzniku, vymezení účelu svěřenského fondu (tyto najdeme také ve smlouvě či pořízení pro případ smrti, jimiž zakladatel vyčleňuje majetek ze svého vlastnictví), podmínky pro plnění ze svěřenského fondu, údaj o době trvání svěřenského fondu (pokud není uveden, platí, že svěřenský fond byl zřízen na dobu neurčitou), určení osoby, které bude ze svěřenského fondu plněno jako obmyšlenému, či způsob, jak bude obmyšlený určen (pakliže má být určité osobě plněno jako obmyšlenému), a počet svěřenských správců a způsob jejich jednání.⁹⁵ Kromě těchto skutečností může statut obsahovat i řadu dalších údajů, zakladatel zde může například určit osoby, které budou vykonávat dohled nad správou svěřenského fondu nad rámec zákona, či stanovit bližší podmínky pro nakládání s majetkem vyčleněným do svěřenského fondu.

Některé z obligatorních náležitostí statutu se zapisují i do evidence svěřenských fondů. Patří sem například údaj o počtu svěřenských správců a způsobu jejich jednání, aby

⁹² LEDERER, Vít, ref. 32, s. 113. Srov. Občanský zákoník, § 1452, odst. 1.

⁹³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 17. Srov. Občanský zákoník, § 1452, odst. 3.

⁹⁴ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 134.

⁹⁵ Občanský zákoník, § 1452, odst. 2, § 1450, odst. 2, § 1448, odst. 1.

měla jakákoliv třetí osoba možnost seznámit se s touto skutečností. U svěřenského fondu zřízeného k soukromému účelu se zapisuje také údaj o osobách obmyšlených. Údaje o jejich totožnosti však nejsou veřejnosti zpřístupněny a jsou zveřejňovány pouze s jejich svolením. Pouze tomu, kdo prokáže právní zájem, sdělí rejstříkový soud tuto informaci.⁹⁶

Zřizuje-li se svěřenský fond pořízením pro případ smrti, použije se pro vydání statutu přiměřeně § 311 občanského zákoníku. Minimální obligatorní náležitosti statutu svěřenského fondu zřízeného pořízením pro případ smrti jsou velmi podobné jako u statutu svěřenského fondu zřizovaného *inter vivos*. Nabízí se spojit právní jednání, jímž se vytváří svěřenský fond (pořízení pro případ smrti), a statut svěřenského fondu do jediného notářského zápisu.⁹⁷

Není ovšem zcela zřejmé, jaké důsledky nastanou v případě, že by zakladatel statutu před vznikem svěřenského fondu nevydal. V quebeckém občanském zákoníku období statutu nenajdeme, všechny podstatné údaje musí být uvedeny již v zakladatelském právním jednání, zde si tedy při výkladu vypomoci nelze.⁹⁸ Většina odborné veřejnosti se domnívá, že svěřenský fond vznikne i za této situace. Tento závěr podporuje i to, že chybějící statut nemusí řádnou správu svěřenského fondu nutně omezovat; některé z údajů, které by byly za běžné situace uvedeny ve statutu, budou součástí smlouvy, jíž zakladatel vyčleňuje svůj majetek, či součástí pořízení pro případ smrti. Některé chybějící údaje lze též nahradit subsidiární úpravou v zákoně, zejména určení obmyšlených a podmínek pro plnění ze svěřenského fondu.⁹⁹ Nesmí se ovšem jednat o určení obmyšlených a jejich plnění u svěřenského fondu zřízeného k soukromému účelu – tam může svěřenský správce jmenovat obmyšleného v případě, že tak zakladatel neučinil, jen pokud statut určí okruh osob, ze kterého jej lze jmenovat.¹⁰⁰ Neexistence statutu by v tomto případě po smrti zakladatele znamenala nemožnost naplnit účel svěřenského fondu.¹⁰¹

V pozdější kapitole bude rozebrána (ne)existence možnosti měnit či upravovat statut po vzniku svěřenského fondu, ať už prostřednictvím soudu nebo na základě rozhodnutí zakladatele.

⁹⁶ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 113.

⁹⁷ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 21.

⁹⁸ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol., ref. 18, s. 428.

⁹⁹ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 134.

¹⁰⁰ Občanský zákoník, § 1457, odst. 1, 2.

¹⁰¹ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 134.

6 Zakladatel svěřenského fondu

6.1 Osoby zúčastněné na svěřenském fondu

V rámci svěřenského fondu figurují tři základní subjekty – zakladatel svěřenského fondu, svěřenský správce a obmyšlený. Vztah mezi těmito subjekty, společně s vyčleněným majetkem, tvoří základ svěřenského fondu. Není přitom vyloučené, aby kteroukoliv z těchto pozic zastávalo více osob zároveň, a stejně tak je přípustné, aby některá osoba zastávala více z nich (v některých případech za splnění dalších podmínek).

Postavení svěřenského správce a obmyšleného, povinnosti svěřenského správce a práva obmyšleného jsou do značné míry ovlivněna pravidly, která zakladatel vymezí při vytváření svěřenského fondu v jeho statutu, případně ve smlouvě mezi ním a svěřenským správcem. Stejně tak samotný výběr osob, které budou zastávat tyto pozice, je primárně jeho právem. Vliv zakladatele na obsazení těchto rolí i na samotné fungování svěřenského fondu je tak nepochybně velmi významný. Pokud má zakladatel zájem ovlivnit a podrobně upravit budoucí chod vznikajícího svěřenského fondu, zákon mu k tomuto nabízí množství oprávnění a nástrojů.

6.2 Základní vymezení

Jak už pojmenování této role napovídá, zakladatel svěřenského fondu je osobou, která zřizuje svěřenský fond – tedy osobou, která s úmyslem vytvořit svěřenský fond vyčleňuje svůj majetek do nově vznikajícího svěřenského fondu, a to za určitým účelem. Současně pověřuje svěřenského správce správou tohoto majetku, tedy výkonem vlastnických a jiných majetkových práv k vyčleněnému majetku.¹⁰² Z povahy věci musí být osoba zřizující svěřenský fond vlastníkem alespoň nějakého minimálního majetku, aby jej mohla do svěřenského fondu vyčlenit.

Ne každý, kdo přispěje majetkem do svěřenského fondu, získává postavení zakladatele. Platí, že kdo pouze zvýší majetek již existujícího svěřenského fondu smlouvou nebo pořízením pro případ smrti, není jeho zakladatelem.¹⁰³

Zakladatel je tím, kdo vytváří základní pravidla pro fungování zřizovaného svěřenského fondu. Za tímto účelem zakladatel přijímá statut svěřenského fondu, z něhož lze

¹⁰² HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol. *Svěřenské fondy pro praxi*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022, s. 40. ISBN 978-80-7380-844-0.

¹⁰³ Občanský zákoník, § 1468.

vyčíst organizační strukturu svěřenského fondu, jeho účel, podmínky správy a další důležité skutečnosti.¹⁰⁴ Je to zakladatel, kdo určí, jaký majetek bude na počátku tvořit svěřenský fond. Je to zakladatel, který jmenuje obmyšlené a určí jim plnění ze svěřenského fondu.

6.3 Motivace pro zřízení svěřenského fondu

Motivace zakladatele pro zřízení svěřenského fondu může být různá. Často bude zřejmá již z formulace účelu, pro který zakladatel majetek vyčleňuje do svěřenského fondu. Tato kapitola si neklade za cíl být vyčerpávajícím seznamem veškerých pohnutek, které mohou vést potenciální zakladatele k rozhodnutí zřídit svěřenský fond, nýbrž nastínit některé z těch častých.

6.3.1 Ochrana majetku

Mnoho zakladatelů se rozhoduje pro zřízení svěřenského fondu z důvodu snahy o ochranu jejich (rozsáhlého) majetku.

Nejprve, zřízení svěřenského fondu může pomoci udržet celistvost zakladatelova majetku. Vyčlenění majetku do svěřenského fondu je v tomto ohledu vhodným řešením zejména pro zakladatele, kteří chtějí zachovat celistvost rodinného majetku a zamezit jeho štěpení mezi dědice. Zároveň prostřednictvím svěřenského fondu zakladatel zajistí, že jeho potomci budou dostatečně zabezpečeni.¹⁰⁵ Svěřenský fond může též ochránit potomky zakladatele před nimi samotnými a zajistit zachování dostatečného majetku i pro generace následující.¹⁰⁶

Podobně může rodinnému majetku hrozit štěpení v případě rozvodu manželství, i v takové situaci jej včasné (společně učiněné) vyčlenění do svěřenského fondu uchrání před dělením.¹⁰⁷

Zároveň se tím, že zakladatel není nadále vlastníkem vyčleněného majetku, zužuje rozsah majetku, z něhož mohou jeho věřitelé uspokojovat své pohledávky. Stejně tak v případě úpadku zakladatele, věřitelé přihlášení do insolvenčního řízení se nemohou uspokojovat z majetku vyčleněného do svěřenského fondu.¹⁰⁸ Majetek zakladatele je tak chráněn před případným budoucím zadlužením. V případě, že se v budoucnu zakladatel

¹⁰⁴ Občanský zákoník, § 1452, odst. 2.

¹⁰⁵ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 112.

¹⁰⁶ HRUŠKOVÁ, Eva a TURNBULL, James. *Svěřenské fondy: krok za krokem*. Praha: Grada Publishing, 2021, s. 25. ISBN 978-80-271-3089-4.

¹⁰⁷ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 1.

¹⁰⁸ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 111.

dostane do finanční tísně a nebude schopen řádně splácet své dluhy, jeho věřitelé nebudou mít možnost dožadovat se plnění dluhů z majetku, který byl vyčleněn.

Vyčlenění majetku do svěřenského fondu může být užitečné i ve chvíli, kdy zakladatel zamýšlí začít s rizikovým podnikáním. Zřízením svěřenského fondu bude část majetku, kterou chce ochránit pro případ neúspěchu svého podnikání, vyjmuta z dosahu jeho případných budoucích věřitelů.¹⁰⁹

Zřízením svěřenského fondu ovšem nelze obcházet zákon. Pokud by zakladatel vytvořil svěřenský fond v úmyslu zkrátit své věřitele a znemožnit či podstatně snížit možnost uspokojení jejich vykonatelných pohledávek, mohou se zkrácení věřitelé takovému kroku bránit.

Zkrácený věřitel je oprávněn se v souladu s § 589, odst. 1 občanského zákoníku podáním odpůřčí žaloby domáhat, aby soud určil, že právní jednání zakladatele není vůči věřiteli právně účinné.¹¹⁰ Pokud soud prohlásí právní jednání zakladatele za právně neúčinné vůči zkrácenému věřiteli, může se věřitel domáhat uspokojení své vykonatelné pohledávky také z majetku, který zakladatel účelově vyčlenil.¹¹¹ V rámci insolvenčního řízení pak může být zkracujícím právním úkonům zakladatele odporováno dle úpravy v insolvenčním zákoně.¹¹² Svěřenský fond je tedy třeba vytvářet v situaci, kdy je vyčlenění majetku ochranným opatřením do budoucna, nikoliv ve chvíli, kdy je zakladatel výrazně předlužen a snaží se odsunout svůj majetek z dosahu věřitelů.

V krajním případě může mít odstranění majetku zakladatele z dosahu věřitelů vložení do účelově zřízeného svěřenského fondu i trestněprávní důsledky, zejména pokud si nad vyčleněným majetkem ponechá zakladatel nadále přímou či nepřímou kontrolu. Trestní kolegium Nejvyššího soudu v lednu roku 2022 dospělo k závěru, že jednání zakladatelky svěřenského fondu, která zřídila svěřenský fond a vyčlenila do něj svůj majetek až poté, co proti ní bylo zahájeno insolvenční řízení, v daném případě naplnilo skutkovou podstatu trestného činu poškození věřitele.¹¹³

Věřitelé zakladatele jsou navíc chráněni také stanovením solidární odpovědnosti svěřenského správce, zakladatele a obmyšleného, pokud se účastní činů, které sledují úmyslné

¹⁰⁹ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 111

¹¹⁰ Občanský zákoník, § 589, odst. 1.

¹¹¹ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 133.

¹¹² JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 111.

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 5 Tdo 1273/2021.

poškození práv zakladatelova věřitele. Stejně pravidlo platí i v případě jiného jednání těchto osob, které poškozují svěřenský fond.¹¹⁴

6.3.2 Další výhody svěřenského fondu

Zřízení svěřenského fondu může být řešením také pro vlastníky majetku, kteří nemohou nebo nechtějí svůj majetek řádně spravovat, případně mají obavy o řádnou správu majetku svými dědici. Zakladatel, který se nachází v takové pozici, zajistí řádnou správu svého majetku tím, že jej vyčlení do svěřenského fondu a svěřenským správcem určí osobu, která se činnosti svěřenského správce věnuje profesionálně.¹¹⁵

S tím souvisí další výhoda svěřenských fondů, a to možnost určit závazná pravidla pro správu vyčleňovaného majetku.¹¹⁶ Byť zakladatel v okamžiku vzniku svěřenského fondu přichází o vlastnické právo k těmto věcem, pravidly, která zakotvil ve statutu svěřenského fondu, se musí všichni po dobu existence svěřenského fondu řídit. Tato pravidla závazně upravují správu majetku i v situaci, kdy zakladatel nadále není nebo je zcela nečinný. Zakladatelem vytvořená pravidla nemohou být měněna dalšími osobami.

Zároveň však zakladatel při vytváření svěřenského fondu ocení jeho vysokou flexibilitu. Zakladatel může do značné míry nastavit vnitřní uspořádání svěřenské fondu dle svého přání.¹¹⁷ Právě tato skutečnost je patrně rozhodujícím argumentem pro mnoho potenciálních zakladatelů.

Výhodou institutu svěřenského fondu je i možnost přiznat jednotlivým oprávněným osobám odlišná práva. Zakladatel tak může například stanovit, že určité osobě bude svědčit za jejího života užívací právo k nějaké věci a po její smrti bude tato věc vydána jiné osobě. Stejného výsledku by zakladatel jinými právními instrumenty po své smrti dosahoval těžce.¹¹⁸ Konkrétněji, zakladatel by mohl pořízením pro případ smrti vyčlenit do svěřenského fondu majetek, z něhož budou jeho manželce po zbytek jejího života vypláceny výnosy, a následně bude tento majetek vydán jejich potomkům.¹¹⁹

V komerční sféře pak zakladatelé využívají svěřenské fondy pro provozování obchodních závodů, při restrukturalizaci podniků, při emisi dluhopisů či pro zajištění

¹¹⁴ Občanský zákoník, § 1467.

¹¹⁵ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 112.

¹¹⁶ BEDNARÍKOVÁ, Barbora, ref. 8, s. 135.

¹¹⁷ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 113.

¹¹⁸ *Ibid.*, s. 112.

¹¹⁹ BEDNARÍKOVÁ, Barbora, ref. 8, s. 135.

dluhu.¹²⁰ Ke zřízení veřejně prospěšného svěřenského fondu zase může přistoupit zakladatel, který hledá institut, jenž mu pomůže naplňovat kulturní, vzdělávací, vědecké, náboženské či podobné účely.¹²¹ Svěřenské fondy jsou též využívány osobami, které musí v souvislosti s výkonem své veřejné funkce zajistit předcházení vzniku situací střetu zájmů.¹²² Nakonec, v kapitole zabývající se účelem svěřenského fondu jsou uvedeny i některé další účely, jimiž může být potenciální zakladatel motivován ke zřízení svěřenského fondu.

6.3.3 Kombinace více důvodů

Často bude zakladatel sledovat zřízením svěřenského fondu více než jeden cíl a bude k tomuto kroku motivován více pohnutkami. Těžko ostatně o svěřenských fondech prohlásit, že mají jen jedinou výhodu, pro kterou by se pro ně měl potenciální zakladatel pevně rozhodnout.

Dle zjištění *Asociace pro podporu a rozvoj svěřenských fondů* bylo záměrem 92 % zakladatelů svěřenských fondů zřízených k soukromému účelu, které vznikly mezi lety 2019-2021, dosažení jistoty ohledně skutečnosti, jak bude s jejich majetkem nakládáno již během jejich života bez nutnosti aktivně a soustavně projevovat a vynucovat svou vůli při správě majetku.¹²³

6.4 Způsobilost být zakladatelem

Zakladatelem svěřenského fondu může být jak fyzická, tak právnická osoba. V případě, že zakladatel zřizuje svěřenský fond během svého života, může se nechat při takovém právním jednání zastoupit. Pokud se však jedná o svěřenský fond zřizovaný pořízením pro případ smrti, musí být pořízení pro případ smrti osobním jednáním zakladatele.¹²⁴ Zakladatelem svěřenského fondu *mortis causa* může být z podstaty věci pouze fyzická osoba.

Zákon neklade žádné zvláštní požadavky na vlastnosti či postavení osoby, která zřizuje svěřenský fond. Pokud je zakladatelem fyzická osoba, musí být dostatečně svéprávná, aby byla způsobilá učinit všechna právní jednání potřebná ke zřízení svěřenského fondu.¹²⁵

¹²⁰ URBANEC, David. *Svěřenský fond jako nástroj mnoha účelů*. Online. EPRAVO.CZ. 15. 9. 2021. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-jako-nastroj-mnoha-ucelu-113540.html>. [cit. 2023-8-04].

¹²¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění), k § 1448 až 1452.

¹²² LEDERER, Vít, ref. 32, s. 133-134.

¹²³ Kolektiv autorů. *Svěřenský fond – návod k použití: Svěřenský fond očima účetního, auditora, znalce, daňového, transakčního a právního poradce*, ref. 43, s. 66.

¹²⁴ SF praxi, s. 43

¹²⁵ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 123.

Takovou podmínku bude splňovat jakákoliv zletilá osoba, jíž nebyla (v tomto ohledu) soudním rozhodnutím omezena svéprávnost.

Lze nicméně soudit, že právní jednání, jimiž je zřizován svěřenský fond, nejsou co do povahy přiměřená rozumové a volní vyspělosti nezletilých. Zřízení svěřenského fondu nezletilým tak přichází v úvahu pouze u nezletilého, jemuž byla soudem přiznána svéprávnost.¹²⁶ Osobě s omezenou svéprávností může být pro takové jednání ustanoven opatrovník.¹²⁷

6.5 Pluralita zakladatelů

Svěřenský fond může vytvořit více osob společně, svěřenský fond poté bude mít několik zakladatelů. Toto ovšem platí pouze pro svěřenský fond zřizovaný *inter vivos*.¹²⁸ Česká právní úprava neumožňuje, resp. výslovně zakazuje pořídit pro případ smrti společně, svěřenský fond zřízený pořízením pro případ smrti tak nelze zřídit jinak než pořízením jediného zakladatele.¹²⁹ V případě plurality zakladatelů je nutné, aby se při zřizování svěřenského fondu všichni spoluzakladatelé shodli na jednom znění statutu, určení svěřenského správce atd.¹³⁰

Lze si představit, že osoby, které společně zřizují svěřenský fond, jsou spoluvlastníky určité věci a vyčleňují do svěřenského fondu za určitým účelem společnou věc. Nabízí se též varianta, kdy jsou spoluzakladateli manželé, kteří do svěřenského fondu vyčleňují určitou věc či část majetku ze společného jmění manželů. Nepochybně ale může jít také o osoby, které nejsou spoluvlastníky žádné společné věci, a vedeni společným záměrem vyčleňují do svěřenského fondu věci, jež byly doposud v samostatném vlastnictví každého z nich. Je nutné, aby každý ze spoluzakladatelů při vzniku svěřenského fondu skutečně přispěl alespoň nepatrným majetkem, jinak dotyčný nebude zakladatelem tohoto svěřenského fondu.¹³¹

6.5.1 Postup při výkonu práv zakladatele

U svěřenských fondů s více zakladateli vzniká otázka postupu při výkonu práv, která zakladateli dle zákona náleží. Zákon tato práva přiznává „zakladateli“ v jednotném čísle a není jasné, jak předmětná ustanovení vykládat v případě, že svěřenský fond zřizuje více

¹²⁶ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 43.

¹²⁷ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 30.

¹²⁸ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 123.

¹²⁹ Občanský zákoník, § 1496.

¹³⁰ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol., ref. 18, s. 401.

¹³¹ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 123-124.

osob. Bylo by vhodné, aby byla tato problematika řešena ve statutu svěřenského fondu. Není totiž zřejmé, zda musí spoluzakladatelé při výkonu těchto práv postupovat společně, zda náleží v plné míře každému z nich či snad zda by míra podílu každého z nich na výkonu těchto práv měla být úměrná rozsahu majetku, který každý vyčlenil do svěřenského fondu.¹³²

Pro případ, že tato otázka není zohledněna při vytváření statutu, je zapotřebí přistoupit k výkladu současné zákonné úpravy. Pokud jde o právo dohledu nad správou svěřenského fondu, lze s nejvyšší pravděpodobností vycházet z předpokladu, že záměrem zákonodárce bylo udělit dohledová oprávnění všem osobám, které mají právní zájem na řádné správě svěřenského fondu. Jeví se tedy jako pravděpodobné, že taková práva je každý ze spoluzakladatelů oprávněn vykonávat individuálně.¹³³

U jiných práv, jimiž je zakladatel ze zákona nadán, ovšem nelze dojít ke stejnému závěru. Lze se domnívat, že pro výkon práva odvolat či jmenovat nového svěřenského správce a pro obdobné zásahy do fungování svěřenského fondu je třeba trvat na jednomyslném souhlasu všech zakladatelů.¹³⁴ Zde se nabízí i analogická aplikace § 309 odst. 3 občanského zákoníku, který upravuje tutéž situaci pro nadace. Platí, že stojí-li na straně zakladatele nadace více osob, považují se za jediného zakladatele a v záležitostech nadace musí jednat jednomyslně, případně může souhlas některého z nich nahradit svým rozhodnutím soud.¹³⁵ Stále za předpokladu, že ve statutu není zakotven jiný mechanismus.

6.6 Smrt/zánik zakladatele

Doba trvání svěřenského fondu není vázána za život či existenci zakladatele. Pakliže statut neurčí jinak, smrt ani zánik zakladatele neovlivní fungování svěřenského fondu. Zakladatel si nicméně může přát, aby po jeho smrti svěřenský fond fungoval lehce jiným způsobem, aby byly obsazeny nové funkce apod. Ve statutu tak lze zakotvit určité mechanismy, k jejichž realizaci dojde právě v návaznosti na smrt zakladatele. Lze například určit, že po smrti zakladatele bude vytvořena rada svěřenských správců, bude jmenován nový dohlížitel či že některému obmyšlenému bude vyplaceno konkrétní jednorázové plnění.¹³⁶

¹³² LEDERER, Vít, ref. 32, s. 124.

¹³³ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 46.

¹³⁴ *Ibid.*

¹³⁵ PIHERA, Vlastimil. Díl šestý. Správa cizího majetku. In: SPÁČIL, Jiří et al. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1187. ISBN 978-80-7400-499-5.

¹³⁶ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 44.

Práva a povinnosti zakladatele, který je fyzickou osobou, zanikají jeho smrtí a nepřechází na jeho právní nástupce.¹³⁷ Tato práva nelze pro jejich osobní povahu převést na jinou osobu ani za života zakladatele.¹³⁸ V případě, že je úmyslem zákonodárce, aby určitá oprávnění náležela i právním nástupcům zakladatele, stanoví tak výslovně. Příkladem takového ustanovení je pravidlo určující, že před rozhodnutím o zrušení svěřenského fondu či o změně jeho statutu si soud vyžádá mj. stanovisko zakladatele a pokud zakladatel není, pak stanovisko jeho právního nástupce.¹³⁹

Zakladatel se ovšem může od zákonného režimu odchýlit tím, že ve statutu svěřenského fondu určí osobu, která po jeho smrti zaujme jeho místo při výkonu některých jeho práv, např. při výkonu práva odvolat a jmenovat svěřenského správce.¹⁴⁰ Tím si zakladatel zajistí, že dané oprávnění přejde na další osobu, a to na osobu, kterou sám zvolil. Pokud je zakladatelem právnická osoba, práva a povinnosti zakladatele na jejího právního nástupce patrně přechází.¹⁴¹

6.7 Postavení zakladatele

Čím podrobněji zakladatel upraví pravidla pro správu svěřenského fondu v jeho statutu, tím více ovlivní osud spravovaného majetku.¹⁴² Poskytnutí detailních pokynů a pravidel zmenší svěřenskému správci prostor pro diskreci.

Zakladatel zároveň tímto způsobem může „podchytit“ řadu situací, které by mohly nastat v budoucnu a které by bez úpravy ve statutu byly řešitelné jedině prostřednictvím soudu.¹⁴³ Typickým příkladem takové situace by byla smrt svěřenského správce svěřenského fondu, jehož zakladatel neupravil ve statutu způsob jmenování dalšího svěřenského správce, a sám zakladatel již není naživu či schopen toto oprávnění vykonávat.

Zakladatel nepopíratelně hraje významnou roli při zřizování svěřenského fondu. Jeho postavení a úloha v době do vzniku svěřenského fondu byla rozebrána v příslušných kapitolách. Vznikem svěřenského fondu přichází o vlastnické právo k vyčleněnému majetku a oprávnění a povinnost spravovat vyčleněný majetek přechází na svěřenského správce.¹⁴⁴

¹³⁷ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 124.

¹³⁸ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 44.

¹³⁹ Občanský zákoník, § 1470.

¹⁴⁰ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 44.

¹⁴¹ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 124.

¹⁴² HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 40-41.

¹⁴³ HRUŠKOVÁ, Eva a TURNBULL, James, ref. 106, s. 40.

¹⁴⁴ Občanský zákoník, § 1448, odst. 2.

Tímto okamžikem však participace zakladatele na záležitostech spojených se svěřenským fondem nekončí. Zakladatel má možnost uplatňovat svůj vliv na fungování a správu svěřenského fondu různými způsoby také za jeho trvání.

Nejprve, zakladatel je zpravidla tím, kdo jmenuje a odvolává svěřenského správce. Byť je tedy svěřenský správce povinen postupovat nezávisle, v souladu se zákonem a se statutem, a není povinen přijímat ničí pokyny ke správě majetku, zakladatel může jeho rozhodování nepřímo ovlivňovat skrze své právo jej kdykoliv odvolat.¹⁴⁵

Zásadní je pak připomenout, že role zakladatele není jedinou rolí, kterou může zakladatel v rámci jím zřízeného svěřenského fondu zastávat. Zakladatel může být zároveň obmyšleným či svěřenským správcem stejného svěřenského fondu a na základě takového postavení disponovat širší mírou oprávnění.¹⁴⁶ Zakladateli též ze zákona (vedle dalších osob) náleží právo dohledu nad správou svěřenského fondu a z toho vyplývající oprávnění. Určitá práva nad rámec zákonné úpravy si může zakladatel také vyhradit ve statutu.

V následujících kapitolách budou rozebrány role svěřenského správce a role obmyšleného. Této problematice je nutné věnovat prostor a pozornost z více důvodů. Nejen že zakladatel může zastávat v rámci svěřenského fondu i některou z těchto rolí, ale především sehrává zásadní roli při výběru osob, které se ocitnou v takovém postavení. Může být tím, kdo přímo vybírá svěřenského správce a/nebo obmyšleného, nebo zakotví určitý mechanismus pro jejich výběr do statutu svěřenského fondu. Nadto pravidla, která zakladatel vymezí ve statutu, budou ovlivňovat postavení těchto osob po celou dobu trvání svěřenského fondu.

¹⁴⁵ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 41-42.

¹⁴⁶ *Ibid.*, s. 40.

7 Svěřenský správce

Svěřenský správce je tím, kdo spravuje majetek vyčleněný do svěřenského fondu. Výběr osoby do funkce svěřenského správce (či nastavení pravidel pro výběr takové osoby) náleží ze zákona zakladateli svěřenského fondu. V této kapitole jsou rozebrány požadavky zakládající způsobilost být svěřenským správcem a jmenování a odvolání svěřenského správce, příp. jiné způsoby vzniku a zániku této funkce. Při splnění dalších podmínek může tuto funkci zastávat i zakladatel svěřenského fondu, stručně jsou tedy vymezeny také základní povinnosti svěřenského správce. Kromě toho, povinnosti svěřenského správce při správě vyčleněného majetku jsou upraveny nejen zákonem, ale do značné míry bývají vymezeny a upraveny zakladatelem ve statutu svěřenského fondu.

Budoucí svěřenský správce teoreticky může do výsledného uspořádání podmínek správy při vytváření svěřenského fondu též zasáhnout. Lze si představit, že pokud je svěřenský fond zřizovaný za života zakladatele, oslovený budoucí svěřenský správce se pokusí o pravidlech správy se zakladatelem vyjednávat před tím, než mezi nimi dojde k uzavření smlouvy, již zakladatel svěřuje svěřenskému správcovi vyčleňovaný majetek. Výsledné slovo o stanovení podmínek správy svěřenského fondu patří bezpochyby zakladateli, nicméně nelze nutit žádnou osobu, zejména pak jmenovanou proti své vůli, k setrvání ve funkci svěřenského správce. U svěřenského fondu zřizovaného pořízením pro případ smrti pravděpodobně k podobnému vyjednávání nedojde, neboť svěřenský fond je v takovém případě zřizován jednostranným právním jednáním zakladatele a stejnou formou jsou stanoveny i podmínky správy.¹⁴⁷

7.1 Způsobilost být svěřenským správcem

Svěřenským správcem může být každý svéprávný člověk. Právnícká osoba může být svěřenským správcem pouze za předpokladu, že tak stanoví zákon.¹⁴⁸ Za současné právní úpravy lze jmenovat právníckou osobu svěřenským správcem jen dle jednoho zákona, a to právníckou osobu, která je investiční společností dle zákona o investičních společnostech a investičních fondech.¹⁴⁹ Na základě tohoto zákona může být investiční společnost svěřenským správcem jak v „klasickém“ svěřenském fondu, tak v investičním svěřenském

¹⁴⁷ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 124.

¹⁴⁸ Občanský zákoník, § 1453, odst. 1, 2.

¹⁴⁹ Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů.

fondu. Bude se vždy jednat o právnickou osobu, která je držitelem licence od České národní banky a podléhá jejímu doзору.¹⁵⁰

Současná právní úprava dovoluje, aby byl do funkce svěřenského správce povolán i sám zakladatel nebo některý z obmyšlených. V takové situaci ovšem musí mít svěřenský fond mít ještě jednoho dalšího svěřenského správce, kterým bude třetí osoba odlišná od osob zúčastněných na svěřenském fondu.¹⁵¹ Účelem tohoto pravidla je vyvarovat se možnému konfliktu zájmů mezi zájmy obmyšlených, v jejichž prospěch je majetek spravován, a zájmy zakladatele a zajistit objektivitu výkonu činnosti svěřenských správců.¹⁵² Není však vyloučeno, aby tato třetí osoba byla osobou blízkou zakladateli či některému obmyšlenému.¹⁵³ Svěřenský správce, který je zakladatelem nebo obmyšleným, a „nezávislý“ svěřenský správce musí právně jednat společně.

V případě, že se třetí osoba vykonávající funkci „nezávislého“ svěřenského správce později stane obmyšleným, neztrácí automaticky způsobilost být svěřenským správcem.¹⁵⁴ V takové chvíli je ovšem nutné, aby byla výkonem správy pověřena další „nezávislá“ osoba, čímž bude zajištěno naplnění výše uvedeného pravidla.

Svěřenským správcem nikdy nemůže být osoba, u níž byl osvědčen úpadek.¹⁵⁵ Za zavedením tohoto pravidla stojí snaha předejít situaci, kdy by ve funkci svěřenského správce figurovala osoba, jež postrádá schopnost řádně se starat o svůj vlastní majetek.¹⁵⁶ Osvědčením úpadku končí činnost svěřenského správce, případně – pokud bude úpadek osvědčen u dotyčného již před přijetím funkce – bude překážkou pro jmenování dané osoby do funkce svěřenského správce.

Budoucí svěřenský správce musí se svým jmenováním souhlasit. Není možné, aby se někdo stal svěřenským správcem, pokud si to nepřeje – svěřenský správce musí plnit řadu důležitých povinností a je žádoucí, aby jím byla osoba ochotná se funkce ujmout a odpovídající povinnosti plnit.¹⁵⁷ V případě, že by ani jedna z osob jmenovaných do funkce

¹⁵⁰ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 116.

¹⁵¹ Občanský zákoník, § 1454.

¹⁵² JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 122.

¹⁵³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 31.

¹⁵⁴ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 122.

¹⁵⁵ Občanský zákoník, § 1438.

¹⁵⁶ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 116-117.

¹⁵⁷ *Ibid.*, s. 116.

svěřenského správce nepřijala tuto funkci, svěřenského správce jmenuje soud, a to na návrh osoby, která na tom má právní zájem.¹⁵⁸

Český zákonodárce tímto přebírá a ctí obecnou zásadu trustového práva, která říká, že trust nemůže být zničen pro absenci správce („*The trust will not fail for want of a trustee.*“). Zakladatel ovšem může při vytváření svěřenského fondu vyjádřit výslovné přání, že vznik svěřenského fondu bude záviset na přijetí funkce svěřenského správce konkrétní osobou – pak bude výše zmíněná zásada prolomena a svěřenský fond v případě odmítnutí funkce navrhovanou osobou nevznikne.¹⁵⁹

Jeden svěřenský správce může vykonávat funkci svěřenského správce pro více svěřenských fondů. Funkce svěřenského správce může být vykonávána jak bezúplatně, tak za úplatu.¹⁶⁰

Pokud bude do funkce svěřenského správce povolán sám zakladatel (ať už na základě svého rozhodnutí či jinou osobou), musí stejně jako jakýkoliv jiný svěřenský správce splňovat zákonné podmínky způsobilosti pro tuto funkci rozebrané v této kapitole.

7.2 Vznik funkce svěřenského správce

Dle dispozitivního ustavení občanského zákoníku svěřenského správce jmenuje a odvolává zakladatel svěřenského fondu. Toto pravidlo platí nejen při vzniku, ale také za doby trvání svěřenského fondu. Zakladatel se ovšem může rozhodnout od tohoto pravidla při vytváření svěřenského fondu odchýlit a může ve statutu určit odlišný způsob jmenování a/nebo odvolání svěřenského správce.¹⁶¹

Lze si představit například zavedení pravidla, že nového svěřenského správce bude oprávněn jmenovat dosavadní (ve funkci končící) svěřenský správce, že tak budou moci činit obmyšlení či osoba vykonávající dohled nad správou svěřenského fondu, nebo v případě plurality svěřenských správců stávající/některý ze stávajících správců. Není ovšem vyloučeno ani udělení tohoto oprávnění třetí osobě, která není nikterak spojená s daným svěřenským fondem, či vytvoření speciálního orgánu svěřenského fondu, jež bude svěřenské správce jmenovat a odvolávat. Jakýkoliv alternativní mechanismus volby svěřenského správce lze také do statutu zavést s odkládací podmínkou, že svěřenského správce nejmenoval

¹⁵⁸ Občanský zákoník, § 1455, odst. 2.

¹⁵⁹ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 116.

¹⁶⁰ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol., ref. 18, s. 441.

¹⁶¹ Občanský zákoník, § 1455, odst. 1.

či neodvolal sám zakladatel.¹⁶² Taková konstrukce se pak uplatní například v situaci, kdy zakladatel nebude schopen právně jednat či po jeho smrti.

Není-li svěřenský správce jmenován v přiměřené době postupem uvedeným v zákoně či ve statutu svěřenského fondu (případně je-li navržen předepsaným postupem, ale jmenování své osoby do funkce svěřenského správce odmítne), jmenuje svěřenského správce soud na návrh osoby, která na tom má právní zájem.¹⁶³ Cílem tohoto opatření je zabránit paralyzování fungování svěřenského fondu ve chvíli, kdy se svěřenský fond ocitne bez svěřenského správce, resp. bez dostatečného počtu svěřenských správců, a není tak možné právně jednat jménem svěřenského fondu a činit rozhodnutí na jeho účet.

V zákoně nejsou výslovně uvedena žádná kritéria, která by měl soud při výběru svěřenského správce zohlednit. V souladu s principy fungování svěřenských fondů by však vždy mělo být sledováno přání zakladatele. Inspirací českým soudům mohou být vodítka vytvořená anglickými soudy s dlouholetou praxí – přání zakladatele, která lze vyčíst z dokumentů svěřenského fondu; návrhy obmyšlených; zhodnocení, zda jmenování určitého kandidáta povede k dobré správě vloženého majetku; a názor současných svěřenských správců. Platí, že i svěřenský správce jmenovaný soudem musí s ustavením do funkce souhlasit.¹⁶⁴ Ani soud, byť vybírá nejvhodnější osobu do této funkce, nemůže nikoho nutit stát se svěřenským správcem proti jeho vůli.

Zakladatel tedy hraje při výběru svěřenského správce či při určení mechanismu jeho výběru zásadní roli. Až ve chvíli, kdy zakladatel nebo jím určená osoba nejsou schopní nebo ochotní nadále své právo vykonávat, nastupují náhradní řešení.

7.3 Zánik funkce svěřenského správce

Trvání svěřenského fondu zásadně není navázáno na trvání funkce svěřenského správce, resp. správců.¹⁶⁵ Funkce některého svěřenského správce může za doby trvání svěřenského fondu z různých důvodů zaniknout, tato skutečnost však nebude mít dopad na trvání svěřenského fondu. Končící svěřenský správce je při skončení správy povinen učinit vše, co je nutné či nezbytné k zamezení škody, jež by mohla vzniknout obmyšleným.¹⁶⁶

¹⁶² JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 117-118 a SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol., ref. 18, s. 444-445.

¹⁶³ Občanský zákoník, § 1455, odst. 2.

¹⁶⁴ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 118.

¹⁶⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 31.

¹⁶⁶ Občanský zákoník, § 1443.

Zároveň také předloží obmyšleným a nově nastupujícímu správci vyúčtování a předá majetek, který doposud podléhal jeho správě, jedné z těchto osob.¹⁶⁷

Vzhledem ke skutečnosti, že nikdo nemůže být nucen vykonávat funkci svěřenského správce proti své vůli, je svěřenský správce oprávněn na základě svého rozhodnutí z funkce odstoupit. Nesmí tak ovšem učinit v nevhodnou dobu, ani jinak odstoupením porušit své povinnosti k řádné správě, jinak bude povinen nahradit vzniklou škodu.¹⁶⁸

Funkce svěřenského správce ovšem může zaniknout i na základě skutečností, které jsou nezávislé na jeho vůli. Nejprve, svěřenský správce může být ze své funkce odvolán. Osobou oprávněnou odvolat svěřenského správce je (podobně jako při jeho jmenování), zakladatel svěřenského fondu – pokud ovšem ve statutu neurčil jiný způsob odvolání svěřenského správce.¹⁶⁹

Lze si představit, že možnost odvolat svěřenského správce bude svěřena například obmyšleným či konkrétnímu obmyšlenému, osobě vykonávající dohled nad správou svěřenského fondu, třetí osobě jinak nezúčastněné na svěřenském fondu, příp. některému ze svěřenských správců. Oprávněná osoba může, pakliže ve statutu nejsou vymezeny další podmínky, odvolat svěřenského správce kdykoliv a z jakéhokoliv důvodu či bez něj.¹⁷⁰ V rámci zachování právní jistoty a bezproblémového fungování správy svěřenského fondu by však bylo vhodné, aby zakladatel ve statutu stanovil konkrétní důvody, pro než může být svěřenský správce odvolán.¹⁷¹ V krajním případě může svěřenského správce odvolat na návrh zakladatele, obmyšleného či jiné osoby, která prokáže právní zájem, také soud.¹⁷²

Dále funkce svěřenského správce zaniká v situaci, kdy správce přestane splňovat podmínky pro výkon funkce, tedy na základě pravomocného rozhodnutí soudu o omezení jeho svéprávnosti či po osvědčení jeho úpadku.¹⁷³ U fyzické osoby funkce zaniká též její smrtí; práva a povinnosti svěřenského správce nejsou předmětem dědictví. Pokud je svěřenským správcem právnická osoba, záleží, zda zaniká s likvidací – pak je úkolem likvidátora v průběhu likvidace odstoupit z výkonu funkce svěřenského správce a splnit s tím související povinnosti – či zda dochází k zániku s právním nástupcem. Právní nástupce

¹⁶⁷ Občanský zákoník, § 1445 + § 1446.

¹⁶⁸ *Ibid.*, § 1440, odst. 2.

¹⁶⁹ *Ibid.*, § 1455, odst. 1.

¹⁷⁰ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 119-120.

¹⁷¹ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 167.

¹⁷² Občanský zákoník, § 1466, odst. 1.

¹⁷³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 31.

nastupuje do práv a povinností zanikající právnické osoby a stává se novým svěřenským správcem namísto zanikající právnické osoby.¹⁷⁴

Další důvody pro zánik funkce svěřenského správce nad rámec zákonné úpravy může zakladatel vymezit ve statutu svěřenského fondu. Takovými důvody by mohlo být například skončení časově omezeného funkčního období či dosažení určitého věku.¹⁷⁵

Zakladatel je tedy opět tím, komu je dle zákona primárně svěřeno oprávnění odvolat svěřenského správce či zakotvit ve statutu svěřenského fondu určitý mechanismus pro jeho odvolání. Vzhledem ke skutečnosti, že svěřenský správce může být (nestanoví-li zakladatel ve statutu jinak) odvolán z funkce z jakéhokoliv důvodu či bez důvodu, zakladatel (resp. oprávněná osoba) ve svých rukou drží poměrně mocný nástroj, jehož prostřednictvím může ovlivňovat jednání svěřenského správce. Přípustnost takového ovlivňování je rozebrána v příslušné kapitole.

7.4 Povinnosti svěřenského správce

Základním úkolem svěřenského správce je spravovat majetek vyčleněný do svěřenského fondu. Dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku lze tento úkol vykládat jako povinnost měnit podstatu vyčleněného majetku, rozmnožovat ji a investovat.¹⁷⁶

Svěřenskému správci tedy náleží tzv. plná správa vyčleněného majetku.¹⁷⁷ Zákonodárce v důvodové zprávě dále uvádí: „*Odpovídá ekonomické logice a hospodářskému určení svěřenského fondu, aby správce měl možnost s majetkem ve fondu investorsky nakládat, protože jinak by byl svěřenský fond disfunkční. Z toho důvodu zasahují správce svěřenského fondu povinnosti zatěžující správce cizího majetku podle předchozích oddílů.*“¹⁷⁸

Svěřenský správce je tím, kdo vykonává k majetku ve svěřenském fondu vlastnická práva, a to vlastním jménem na účet svěřenského fondu.¹⁷⁹ Nelze jej ovšem považovat za vlastníka tohoto majetku, jeho postavení se od postavení vlastníka ve více ohledech liší. Svěřenský správce je například na rozdíl od vlastníka povinen uplatňovat práva spojená s majetkem a nemůže jej libovolně zničit nebo opustit.¹⁸⁰

¹⁷⁴ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 121.

¹⁷⁵ *Ibid.*, s. 119

¹⁷⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění), k § 1453 až 1456.

¹⁷⁷ Občanský zákoník, § 1456.

¹⁷⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění), k § 1448 až 1452.

¹⁷⁹ Občanský zákoník, § 1448, odst. 3.

¹⁸⁰ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 110.

Do veřejných seznamů a jiných evidencí se pak svěřenský správce zapisuje jako vlastník majetku ve svěřenském fondu s poznámkou „svěřenský správce“ a s uvedením svěřenského fondu, jehož správou je pověřen.¹⁸¹ Na takovou poznámku tak lze čas od času narazit například v obchodním rejstříku či v katastru nemovitostí v případě, že dojde k vyčlenění obchodního podílu či nemovitosti do svěřenského fondu.

Svěřenský správce je povinen při plnění svých úkolů postupovat s péčí řádného hospodáře, tedy s nezbytnou loajalitou a s potřebnými znalostmi a pečlivostí.¹⁸² Musí zachovávat podstatu svěřenského fondu, starat se o naplňování jeho účelu a je vždy povinen postupovat v zájmu obmyšlených.¹⁸³ V rámci těchto mezí bude nakládat s vyčleněným majetkem tak, jak je nutné a užitečné k dosažení účelu svěřenského fondu.¹⁸⁴

¹⁸¹ Občanský zákoník, § 1456.

¹⁸² HAVEL, Bohumil a PIHERA, Vlastimil, ref. 37, s. 62-63.

¹⁸³ BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora, ref. 8, s. 139.

¹⁸⁴ Občanský zákoník, § 1410.

8 Obmyšlený

Obmyšlený svěřenského fondu je osoba, které má být ze svěřenského fondu plněno. Plnění poskytované ze svěřenského fondu může mít podobu plodů, užitků, výnosů ze svěřenského fondu či podílů na nich, nebo může spočívat ve vydání podstaty svěřenského fondu či podílu na jeho podstatě při zániku svěřenského fondu.¹⁸⁵

Dle některých autorů lze obmyšleného v souvislosti se svěřenskými fondy vnímat jako nejdůležitější ze zúčastněných osob, neboť je to právě obmyšlený, kvůli jehož plnění zakladatel svěřenský fond v mnoha případech zřizuje. Zakladatelé často volí jako obmyšlené své potomky, případně členy širší rodiny. Pokud je obmyšleným jmenována právnická osoba, je to nejčastěji dobročinná organizace či obchodní společnost vlastněná zakladatelem.¹⁸⁶ Obmyšlený však není jedním z pojmových prvků svěřenského fondu. Tím je obecněji jeho účel, byť ten zpravidla tkví v poskytování majetkového prospěchu určené, resp. určité osobě – obmyšlenému.¹⁸⁷

Podobně jako tomu bylo u svěřenského správce, zákon přiznává právo na výběr obmyšleného či na nastavení pravidel pro výběr takové osoby zakladateli svěřenského fondu. V této kapitole je rozebráno právo zakladatele na určení obmyšlených osob včetně oprávnění jmenovat obmyšleným sebe samého. Následně je věnována pozornost také právům obmyšleného, která zakladatel vymezuje ve statutu svěřenského fondu.

8.1 Určení obmyšlených

Určení obmyšlených je právem, jež náleží primárně zakladateli svěřenského fondu. Zakladatel toto právo realizuje prostřednictvím statutu svěřenského fondu, kde určí, kdo bude obmyšleným a jaká plnění a v jakém rozsahu mu budou náležet.¹⁸⁸ Může rovněž vymezit, jakým způsobem bude obmyšlenému plnění vydáno – zda to bude v pravidelných dávkách či jednorázově.¹⁸⁹

Alternativně je zakladateli umožněno ve statutu stanovit jiný mechanismus pro určení obmyšlených – ve statutu může například vymezit okruh osob, z nichž bude obmyšleného

¹⁸⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění), k § 1457 až 1462.

¹⁸⁶ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 168-169.

¹⁸⁷ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 201.

¹⁸⁸ Občanský zákoník, § 1457, odst. 1.

¹⁸⁹ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 128.

později sám vybírat, či pověřit určením obmyšlených jinou osobu.¹⁹⁰ Jak bylo uvedeno výše, má-li být ze svěřenského fondu plněno určité osobě jako obmyšlenému, je určení obmyšlené osoby nebo způsobu, jakým bude určena, jednou z povinných náležitostí statutu svěřenského fondu.¹⁹¹ Pokud zakladatel neurčí žádného obmyšleného ve statutu ani si nevyhradí takové oprávnění na pozdější dobu, nemusí nutně stanovit, kdo bude k takovému rozhodnutí oprávněn, ale musí alespoň vymežit, jakým způsobem bude později možné obmyšleného určit.

V případě, že zakladatel neurčí žádného obmyšleného, nevyhradí si toto právo na později ani nepověří jmenováním obmyšleného jinou osobu, přechází oprávnění jmenovat obmyšleného na svěřenského správce. Svěřenský správce jmenuje obmyšleného a určí mu plnění ze svěřenského fondu. Pokud se však jedná o svěřenský fond zřízený k soukromému účelu, je svěřenský správce oprávněn tak učinit jedině v případě, že je zakladatelem ve statutu svěřenského fondu vymezen okruh osob, z nichž může obmyšleného vybírat.¹⁹² Okruh osob může být vymezen výčtem konkrétních osob či znaky, jež osoby musí naplňovat, aby mohly být vybrány.¹⁹³ Lze si představit například požadavek na dosažení určitého věku, určité úrovně vzdělání, ale také na skutečnost, že dotyčný rozšířil majetek svěřenského fondu.¹⁹⁴

V případě, že je svěřenský fond zřízen k soukromému účelu, nebo je-li jeho účelem sloužit ku prospěchu určité osoby, či na její památku, musí být konkrétní osoba určena přímo ve statutu svěřenského fondu, případně musí být ve statutu uveden způsob, jakým bude obmyšlený určen. U veřejně prospěšného svěřenského fondu by měla být vymezena alespoň určitá, eventuálně určitelná skupina osob. Základním předpokladem správy obecně je totiž skutečnost, že správa je svěřena správci ve prospěch určitého beneficenta.¹⁹⁵ Je tedy nutné, aby bylo možné dobrat se alespoň k nějakým „konečným“ obmyšleným.

Zakladatel může též jmenovat jedním z obmyšlených, případně dokonce jediným obmyšleným, sebe samého.¹⁹⁶ Stejně jako u jakéhokoliv jiného obmyšleného pak určí, jaká plnění ze svěřenského fondu mu náleží a jaké jsou podmínky pro vznik takového nároku.

¹⁹⁰ Občanský zákoník, § 1457, odst. 1. Srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění), k § 1457 až 1462.

¹⁹¹ Občanský zákoník, § 1452, odst. 2, písm. f).

¹⁹² *Ibid.*, § 1457, odst. 2.

¹⁹³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol., ref. 18, s. 457.

¹⁹⁴ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 73.

¹⁹⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol., ref. 18, s. 454-455.

¹⁹⁶ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 128.

Platí, že nelze jmenovat obmyšleného či určit mu plnění ze svěřenského fondu pro vlastní zisk.¹⁹⁷ Osoba oprávněná jmenovat obmyšleného dle statutu tak nemůže jmenovat obmyšleným sebe sama.¹⁹⁸ Toto pravidlo neprolomí ani zakladatel, který by se rozhodl jmenovat obmyšleným sebe sama až po vzniku svěřenského fondu.¹⁹⁹

Zákon dále stanoví, že ten, kdo je oprávněn jmenovat obmyšlené či určit jim plnění ze svěřenského fondu, je povinen postupovat dle statutu a vlastního uvážení. Své rozhodnutí může změnit nebo zrušit pouze za podmínek vymezených statutem.²⁰⁰ Vlastní uvážení má své hranice, musí respektovat účel svěřenského fondu a vůli zakladatele vyjádřenou právě ve statutu svěřenského fondu. Tato pravidla se pak vztahují i na samotného zakladatele.²⁰¹ Poté, co zakladatel při vytváření svěřenského fondu vymezí podmínky pro jmenování obmyšlených – ať už svěřuje toto oprávnění do budoucna sobě nebo jiné osobě – je nucen se těmito pravidly sám řídit.²⁰² Platí, že rozhodující je vždy vůle zakladatele v době vytváření svěřenského fondu.

Skutečnost, že zakladatel určil ve statutu jmenovitě konkrétní obmyšlené, nebrání tomu, aby v průběhu trvání svěřenského fondu on či oprávněná osoba – bylo-li ve statutu vymezeno takové právo – jmenovala dalšího obmyšleného. Realizace tohoto oprávnění však nesmí zasáhnout do práv jmenovitě určených obmyšlených v rozsahu, jež pro ně vyplývá ze statutu.²⁰³

Jako obmyšlený může být vybrána jakákoliv osoba, včetně těch dosud neexistujících, nenarozených a nepočatých. Je také přípustné zvolit osobu, které začne naplňovat znaky definované zakladatelem teprve plynutím času.²⁰⁴ Důležité je jen a pouze to, že dotýčný je určen jako obmyšlený zakladatelem nebo na základě znaků vymezených zakladatelem.

8.2 Práva náležící obmyšleným

8.2.1 Právo na plnění ze svěřenského fondu

Nejvýznamnějším právem, které náleží obmyšlenému, je zmiňované právo na plnění ze svěřenského fondu. Statut stanoví podmínky, za kterých vzniká obmyšlenému toto

¹⁹⁷ Občanský zákoník, § 1458, odst. 2.

¹⁹⁸ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 34.

¹⁹⁹ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 128.

²⁰⁰ Občanský zákoník, § 1458, odst. 1.

²⁰¹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol., ref. 18, s. 468-469.

²⁰² Srov. LEDERER, Vít, ref. 32, s. 230.

²⁰³ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 127.

²⁰⁴ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol., ref. 18, s. 455.

právo.²⁰⁵ Jedná se o jednu z podstatných náležitostí statutu. Příkladem běžně uváděných podmínek je stanovení doby, kdy obmyšlenému právo na plnění vznikne.²⁰⁶ Dále si lze představit např. podmínku dosažení určitého minimálního věku, ocitnutí se ve stavu finanční tísně a mnoho dalších.²⁰⁷

Není vyloučeno, aby podmínky, za nichž vzniká obmyšleným právo na plnění ze svěřenského fondu, byly rozdílné pro jednotlivé obmyšlené.²⁰⁸ Záleží pouze na zakladateli, jak se rozhodne podmínky ve statutu vymežit ve vztahu k jednotlivým obmyšleným. Pokud však má být s obmyšlenými zacházeno odlišně, zejména pokud mají mít odlišná práva, je tak třeba vymežit již ve statutu. Pro svěřenského správce totiž platí, že je-li obmyšlených více (ať již současně nebo následně), musí jednat vůči všem z nich nestranně.²⁰⁹

Obmyšlený je oprávněn požadovat plnění v rozsahu a podobě, kterou určuje statut nebo osoba oprávněná určit mu plnění. Svůj nárok může v případě potřeby vymáhat i prostřednictvím soudu – pasivně legitimovaný k žalobě bude svěřenský správce, případně třetí osoba, pakliže zadržuje obmyšlenému plnění.²¹⁰

Obmyšlený nemůže být nucen přijmout plnění ze svěřenského fondu. Obmyšlený svěřenského fondu zřízeného za soukromým účelem se může práva na plnění výslovně vzdát, a to prohlášením učiněným formou veřejné listiny.²¹¹ Pakliže se některý obmyšlený práva na plnění vzdá, přechází jeho právo poměrně na zbývající obmyšlené, jimž náleží stejný druh plnění.²¹²

Pokud svěřenský fond dospěje do bodu, kdy již nemá žádné obmyšlené (fyzické osoby zemřou, právnické osoby zaniknou nebo se všichni obmyšlení vzdají práva na plnění), dojde k zániku samotného svěřenského fondu.²¹³ Postavení obmyšleného není předmětem dědictví. Z pohledu zakladatele je tedy vhodné, pokud má zájem na zachování trvání svěřenského fondu, stanovit také náhradníky, kteří obmyšleného v jeho postavení v případě smrti

²⁰⁵ Občanský zákoník, § 1459.

²⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění), k § 1457 až 1462.

²⁰⁷ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 128.

²⁰⁸ Kolektiv autorů. *Svěřenský fond – návod k použití: Svěřenský fond očima účetního, auditora, znalce, daňového, transakčního a právního poradce*, ref. 43, s. 33.

²⁰⁹ Občanský zákoník, § 1412, odst. 1.

²¹⁰ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 128.

²¹¹ Občanský zákoník, § 1461, odst. 2.

²¹² JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 128.

²¹³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 36.

či v případě vzdání se práva na plnění nahradí.²¹⁴ Na rozdíl od quebeckého občanského zákoníku, který umožňuje zřídit svěřenský fond „jen“ ve prospěch osob následujících po sobě nejvýše ve dvou stupních, český zákonodárce neomezil počet stupňů, v nichž za sebou mohou náhradníci následovat. Účelem odklonu od quebecké předlohy je širší respektování autonomie vůle zakladatele.²¹⁵

8.2.2 Další práva obmyšlených

Kromě práva na plnění ze svěřenského fondu náleží obmyšlenému i další práva. Pro většinu z nich je typické, že jejich hlavním účelem je chránit postavení obmyšleného či jemu určené budoucí plnění, případně samotný svěřenský fond, aby byl schopen nadále sloužit vymezenému účelu. Obmyšlenému tak náleží (stejně jako zakladateli) právo dohledu nad správou svěřenského fondu. Má též možnost zasáhnout vůči svěřenskému správci, pokud svěřenský správce řádně neplní povinnosti či nedodržuje pravidla správy vymezená ve statutu. Obmyšlený je oprávněn navrhnout, aby soud svěřenskému správci zakázal či uložil určité jednání, případně žádat jeho odvolání soudem.²¹⁶ Dohledová oprávnění jsou blíže rozebrána v kapitole o právu dohledu nad správou svěřenského fondu.

Vyjmenovaná práva ovšem náleží jen ve statutu určeným či dle statutu jmenovaným obmyšleným. Osoby, jež spadají pouze do okruhu osob, z nichž má či může být obmyšlený vybrán, těchto práv nepožívají. Mohou však splnit požadavek právního zájmu požadovaný pro podání návrhu soudu, aby bylo svěřenskému správci uloženo či zakázáno určité jednání, či aby soud svěřenského správce odvolal nebo jmenoval nového. Tímto způsobem jsou tak chráněny i osoby, které zatím obmyšlenými nejsou, ale stát by se jimi v budoucnu mohly, a mají tedy zájem na řádné správě majetku ve svěřenském fondu.²¹⁷

Jak je zřejmé z této kapitoly, zakladatel sehrává zásadní roli při výběru obmyšlených (či při vytváření mechanismu pro jejich určení) a stejně tak při určení plnění, která jim náleží. Přece jen, majetek, který se zakladatel rozhodl vyčlenit do svěřenského fondu, je původně jeho vlastnictvím a je v jeho zájmu určit, kdo bude mít z vyčleněného majetku dále užitek a za jakých podmínek.

²¹⁴ Kolektiv autorů. *Svěřenský fond – návod k použití: Svěřenský fond očima účetního, auditora, znalce, daňového, transakčního a právního poradce*, ref. 43, s. 33.

²¹⁵ BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora, ref. 8, s. 141.

²¹⁶ Kolektiv autorů. *Svěřenský fond – návod k použití: Svěřenský fond očima účetního, auditora, znalce, daňového, transakčního a právního poradce*, ref. 43, s. 33.

²¹⁷ *Ibid.*

9 Právní postavení zakladatele po vzniku svěřenského fondu

Jak bylo vymezeno výše, zakladatel je bezpodmínečným předpokladem zřízení jakéhokoliv svěřenského fondu. Při vytváření svěřenského fondu hraje zakladatel ústřední roli. Obvykle bude osobou, na základě jejíž iniciativy dochází k samotnému zřízení svěřenského fondu. Je tím, kdo vyčleňuje část svého majetku do svěřenského fondu a určuje účel, pro jehož naplňování je tento majetek svěřován ke správě ve svěřenském fondu. Zpravidla určuje, kdo bude obmyšleným daného svěřenského fondu, jaké mu bude náležet plnění a za jakých podmínek. Typicky také vybírá osobu, která bude zastávat funkci svěřenského správce, případně více osob, pokud má svěřenský fond spravovat více svěřenských správců. Při vytváření svěřenského fondu rozhoduje, jaká budou práva a povinnosti těchto správců.²¹⁸ Zároveň vymezuje další základní pravidla pro správu zřizovaného svěřenského fondu.

Právo zakladatele na určení obmyšlených osob a jejich plnění, stejně jako právo zakladatele na jmenování svěřenského správce jsou blíže rozebrána v příslušných předcházejících kapitolách. Úloze zakladatele při zřizování svěřenského fondu byl věnován prostor v kapitole o vzniku svěřenského fondu. V následujících kapitolách bude věnována pozornost právnímu postavení zakladatele po vzniku svěřenského fondu. Nejprve bude zrekapitulováno oprávnění zakladatele participovat na svěřenském fondu i v dalších rolích a poté bude rozebráno jeho právo dohledu nad správou svěřenského fondu. Dále budou rozebrány další otázky související s právní postavením zakladatele, a to práva zakladatele k majetku vyčleněnému do svěřenského fondu, možnost rozšiřování práv zakladatele nad rámec zákonné úpravy a oprávnění měnit statut svěřenského fondu. Nakonec bude věnována pozornost roli zakladatele při zániku svěřenského fondu.

9.1 Participace zakladatele v dalších rolích

Po vzniku svěřenského fondu důležitost role zakladatele zeslabuje a do popředí svěřenského fondu se dostává svěřenský správce. Nicméně jak bylo zmíněno, je možné, aby se zakladatel účastnil svěřenského fondu po jeho vzniku i v jiné roli.²¹⁹ Jednotlivé role byly blíže rozebrány v příslušných kapitolách, nyní jen stručné shrnutí ve vztahu k zakladateli.

²¹⁸ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 124-125.

²¹⁹ *Ibid.*

Nejprve, zakladatel může jmenovat sám sebe jedním z obmyšlených, případně dokonce jediným obmyšleným, a určit si plnění ze svěřenského fondu. Pokud tak učiní, vzniká mu stejně jako jakémukoliv jinému obmyšlenému nárok na plnění ze svěřenského fondu za podmínek určených statutem – tedy za podmínek, které sám vytvořil.²²⁰ Plnění, které si zakladatel určí, může mít jakoukoliv z přípustných podob včetně vydání majetkové podstaty svěřenského fondu či podílu na ní při zániku svěřenského fondu.²²¹

Není vyloučeno, aby byly podmínky pro vznik práva obmyšleného na plnění stanoveny odlišně pro jednotlivé obmyšlené.²²² Zakladatel tak dokonce ve statutu může zakotvit „příznivější“ podmínky pro vznik svého práva na plnění, než zakotvil pro ostatní obmyšlené.

Zakladatel též může jmenovat sám sebe do funkce svěřenského správce a stát se tak tím, kdo spravuje majetek jím vyčleněný do svěřenského fondu i po oddělení z jeho majetkové sféry. Učinit tak ovšem může pouze za předpokladu, že svěřenský fond bude mít ještě nejméně jednoho dalšího svěřenského správce, který nefiguruje v tomto svěřenském fondu ani v postavení zakladatele, ani v postavení obmyšleného. Zakladatel, který je současně svěřenským správcem, pak musí právně jednat společně s tímto nezávislým správcem.²²³ Cílem tohoto pravidla je zachovat respektování smyslu a účelu svěřenského fondu a zajistit nestrannost výkonu činnosti svěřenských správců.²²⁴

Pokud se zakladatel ocitne ve funkci svěřenského správce, má stejné povinnosti a úkoly jako jakýkoliv jiný svěřenský správce. Z této pozice je shodně odpovědný za plnění těchto úkolů a povinností obmyšleným svěřenského fondu i třetím osobám.²²⁵ Již od okamžiku vzniku svěřenského fondu musí totiž při rozhodování o spravovaném majetku respektovat pravidla správy určená zákonem, statutem a účelem svěřenského fondu. Byť je sám osobou, která na počátku přijala prostřednictvím statutu mnohá z těchto pravidel a vymezila účel svěřenského fondu, i on musí za trvání svěřenského fondu respektovat takto stanovená pravidla a nemůže se od nich libovolně odchýlit. Rozhodující je vždy jeho vůle vtělená do statutu svěřenského fondu.

²²⁰ Občanský zákoník, § 1457, odst. 1 a § 1459.

²²¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění), k § 1457 až 1462.

²²² Kolektiv autorů. *Svěřenský fond – návod k použití: Svěřenský fond očima účetního, auditora, znalce, daňového, transakčního a právního poradce*, ref. 43, s. 33.

²²³ Občanský zákoník, § 1454.

²²⁴ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 43.

²²⁵ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 126.

9.2 Právo dohledu nad správou svěřenského fondu

Aby měl zakladatel během trvání svěřenského fondu možnost pohlídat si, zda je v souladu s jeho přáním respektován účel svěřenského fondu a zda je majetek, který vyčlenil do svěřenského fondu, řádně spravován, zákon mu přiznává právo dohledu nad správou svěřenského fondu. Toto právo mu ze zákona náleží již z pozice zakladatele svěřenského fondu, není nutné, aby se do funkce dohlázeitele jakýmkoliv způsobem jmenoval. Ze zákona mají stejné právo též obmyšlení svěřenského fondu. Právo dohledu nad správou svěřenského fondu může na základě rozhodnutí zakladatele náležet i dalším osobám, pokud tak zakladatel určí ve statutu svěřenského fondu.²²⁶ Oprávnění vyplývající z práva dohledu nad správou svěřenského fondu jsou blíže rozebrána v následující podkapitole.

9.2.1 K dohledu nad správou svěřenského fondu

Svěřenskému správci náleží při výkonu správy svěřenského fondu široká míra diskrece. Spravuje majetek, který není jeho vlastnictvím – majetek, který zakladatel vyčlenil za určitým účelem, nejčastěji v zájmu obmyšlených. Vzhledem k této skutečnosti je žádoucí, aby byla jeho činnost podrobena kontrole. K tomuto účelu slouží institut dohledu nad správou svěřenského fondu.

V rámci dohledu je sledován soulad správy svěřenského fondu se zákonem, statutem, případně se smlouvou uzavřenou mezi zakladatelem a svěřenským správcem, a s účelem svěřenského fondu. Dále může být též kontrolováno, zda je správa účelná.²²⁷

Konkrétněji je často dohlíženo zejména na to, zda je vyčleněný majetek využíván k účelu vytyčenému zakladatelem, zda se z něj obmyšleným osobám dostává odpovídajícího prospěchu, zda je svěřenský fond vhodně administrativně a manažersky spravován.²²⁸ Institut dohledu nad správou svěřenského fondu slouží jako ochrana proti bezdůvodné nečinnosti svěřenského správce a proti jeho nekvalifikovanému, nečestnému či svévolnému jednání v rozporu se zájmy svěřenského fondu.²²⁹

Dohled nad správou svěřenského fondu upravený zákonem lze rozdělit na dohled vnitřní a dohled vnější.

²²⁶ Občanský zákoník, § 1463, odst. 1.

²²⁷ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 157. či JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 144.

²²⁸ Kolektiv autorů. *Svěřenský fond – návod k použití: Svěřenský fond očima účetního, auditora, znalce, daňového, transakčního a právního poradce*, ref. 43, s. 35.

²²⁹ BEDNARÍKOVÁ, Barbora, ref. 8, s. 143.

9.2.2 Vnitřní dohled

Vnitřním dohledem rozumíme kontrolu, která je vykonávána osobami zúčastněnými a zainteresovanými na svěřenském fondu přímo.²³⁰ Vnitřní dohled nad správou svěřenského fondu náleží zakladateli, obmyšleným, případně dalším osobám, určí-li takové statut svěřenského fondu.²³¹ Jedná se o osoby, které mají přirozeně zájem na řádné správě vyčleněného majetku.

Vyhradit právo dohledu i dalším osobám může být pro zakladatele užitečné zejména ve chvíli, kdy nemá zájem věnovat kontrole správy svěřenského fondu výraznou pozornost, či v případě, že se necítí dostatečně kvalifikován vykonávat tuto činnost sám. Může to být například v okamžiku, kdy do svěřenského fondu vyčlenil rozsáhlý majetek, jehož správa si žádá množství znalostí a zkušeností. V takové situaci může pověřit dohledem kvalifikované osoby vyznačující se potřebnou odborností. V praxi se často jedná o tzv. protektory.²³² Zakladatel tímto krokem své vlastní právo dohledu neztrácí.

V případě, že je svěřenský fond zřízen ve prospěch obmyšleného, který v den vzniku svěřenského fondu ještě není (typicky zatím nepočaté dítě či zatím nevzniklá právnická osoba), nebo jehož v den vzniku svěřenského fondu nelze určit, jmenuje zakladatel osobu, která je oprávněná dohlížet na správu svěřenského fondu v zájmu obmyšleného. Pokud je zakladatel nečinný nebo pokud to není možné (např. pokud byl svěřenský fond zřízen pořízením po případ smrti a zakladatel je tak po smrti), jmenuje takovou osobu na návrh svěřenského správce či jiné osoby s právním zájmem soud.²³³ Není vyloučeno, aby zakladatel do této pozice jmenoval sebe samého a vykonával tak právo dohledu nejen ve svém zájmu, ale též v zájmu onoho budoucího obmyšleného.²³⁴

Vzdá-li se některý obmyšlený práva na jemu příslušející plnění, vzdává se zároveň také práva dohledu nad správou svěřenského fondu. Obmyšlenému je toto oprávnění uděleno za účelem kontroly, zda dochází k uspokojování jeho nároků, a se zánikem nároků zaniká důvod pro dohled nad správou svěřenského fondu ze strany této osoby.²³⁵ Nicméně pokud bude tento obmyšlený zúčastněný na svěřenském fondu ve více pozicích, např. bude zároveň

²³⁰ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 144.

²³¹ Občanský zákoník, § 1463, odst. 1.

²³² HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 158, 162.

²³³ Občanský zákoník, § 1464.

²³⁴ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 161.

²³⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol., ref. 18, s. 484.

zakladatelem či osobou určenou ve statutu jako dohlížitel, zachová si nadále právo dohledu založené těmito skutečnostmi.

Svěřenský správce je povinen bez zbytečného odkladu oznámit osobám s právem dohledu, jaké jsou základní skutečnosti týkající se svěřenského fondu, tedy alespoň jeho označení, účel a dobu trvání, a také své jméno a adresu. Pakliže jsou tyto informace již oprávněné osobě známy, není oznámení třeba.²³⁶ Zakladatel svěřenského fondu bude s uvedenými skutečnostmi obvykle seznámen, zejména pokud bude tím, kdo svěřenského správce do jeho funkce jmenoval. Lze si však představit scénáře, kdy je svěřenský správce vybírán jiným způsobem, a zakladatel tak nezná jeho jméno či adresu. Právě tyto skutečnosti mu pak musí být v souladu s uvedeným ustanovením bez zbytečného odkladu oznámeny.

Vnitřní kontrola tkví zejména v průběžné kontrole výkonu činnosti, kterou vykonává svěřenský správce. Vnitřní dohled nezahrnuje řízení správy svěřenského fondu ani zásahy do jeho správy. Dohlížitelé nejsou oprávněni dávat svěřenskému správci závazné pokyny k výkonu jeho činnosti. Stejně tak nelze právo dohledu vykládat jako povinnost svěřenského správce získat od dohlížejících osob souhlas s některým jednáním. Není vyloučeno, aby si svěřenský správce souhlas či názor dohlížitelů opatřil, pokud to považuje za vhodné či užitečné, ani pak ale není povinen se dle získaných doporučení zachovat.²³⁷

Osobám s právem dohledu poskytuje zákon k výkonu dohledu řadu oprávnění. Svěřenský správce je povinen dohlížející osobě na požádání předložit doklady o svěřenském fondu, vyúčtování a další zprávy či informace.²³⁸ Může se jednat kupříkladu o smlouvy, faktury, daňová přiznání, účetní výkazy aj. Vyžádané doklady a informace však musí být ze strany oprávněné osoby potřebné pro výkon práva dohledu. Ve statutu svěřenského fondu lze uvedené právo na informace dále rozšířit – lze si představit například stanovení povinnosti svěřenskému správci zasílat pravidelné periodické zprávy s předem vymezeným obsahem zakladateli či jiné osobě. Právo na informace nelze ve statutu zúžit.²³⁹

V případě, že dohlížející osoba objeví nedostatky ve správě svěřenského správce, musí jednat tak, aby byla obnovena řádná správa svěřenského fondu. Pokusit se dosáhnout tohoto cíle může za pomoci různých nástrojů, nabízí se například informování ostatních dohlížejících. Při vzájemné komunikaci mezi jednotlivými dohlížiteli může dojít k odhalení

²³⁶ Občanský zákoník, § 1465, odst. 1.

²³⁷ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 144, 146.

²³⁸ Občanský zákoník, § 1465, odst. 2.

²³⁹ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 145.

závažnějších nedostatků, jež v souhrnu odůvodňují zvolení postupu, který odpovídá těmto závažnějším zjištěním.²⁴⁰

Dále je zásadní upozornit na pochybení samotného svěřenského správce, který tak získá možnost své jednání vysvětlit, případně napravit. V případě zjištění závažnějších nedostatků se nabízí odvolání svěřenského správce z jeho funkce. Pokud je dohlížitel, který odhalil nedostatky, osobou oprávněnou odvolat svěřenského správce, může tak učinit sám. Pakliže tímto oprávněním nedisponuje, informuje osobu, která je k tomu oprávněna, a ta učiní rozhodnutí o vhodnosti tohoto kroku.²⁴¹ Dohlížitelem oprávněným odvolat svěřenského správce z jeho funkce bude typicky zakladatel, pokud tedy toto právo ve statutu nedelegoval na jinou osobu.

Nakonec, osoba nadaná právem dohledu nad správou svěřenského fondu je oprávněna navrhnout soudu, aby svěřenskému správci uložil či zakázal určité jednání, aby prohlásil neplatnost právního jednání učiněného svěřenským správcem, které poškozuje svěřenský fond či právo obmyšleného, nebo aby odvolal svěřenského správce z funkce.²⁴² Prostřednictvím soudu se realizuje tzv. vnější dohled, který je rozebrán v následující podkapitole.

V odborné literatuře se vyskytují rozdílné názory na skutečnost, nakolik lze právo dohledu nad správou svěřenského fondu vykládat pouze jako právo a nakolik též jako povinnost. Dle některých autorů dohled není pouze právem určených osob, ale také jejich povinností a jsou povinny vykonávat jej s péčí řádného hospodáře.²⁴³ Porušení povinnosti pro ně může být spojeno s negativními důsledky, může dojít např. ke vzniku (spolu)odpovědnosti za způsobenou škodu.²⁴⁴

Dle jiných autorů je právo dohledu jen a pouze právem, není povinností, a zanedbání tohoto práva nezakládá povinnost k náhradě újmy, ledaže se jedná o dohled ve prospěch obmyšleného, který v den vzniku svěřenského fondu ještě není nebo jej v tento den nelze určit.²⁴⁵

²⁴⁰ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 146.

²⁴¹ *Ibid.*

²⁴² Občanský zákoník, § 1466, odst. 1.

²⁴³ Tento názor zastává například Tichý. HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 164.

²⁴⁴ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 144.

²⁴⁵ Tento názor zastává například Pihera. HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 164.

9.2.3 Vnější dohled

Vedle osob uvedených v předchozí podkapitole může být zákonem dohledem nad správou svěřenského fondu pověřena další osoba, skupina osob či orgán veřejné moci.²⁴⁶ Tím je myšlen zejména dohled dle veřejnoprávních předpisů. Nejčastěji uváděným příkladem takového dohledu je dohled České národní banky nad investičním fondem zřízeným ve formě svěřenského fondu ve smyslu zákona o investičních společnostech a investičních fondech.²⁴⁷

Dále, důležitým subjektem oprávněným k výkonu vnějšího dohledu nad správou jakéhokoliv svěřenského fondu je soud. Zásadní rozdíl mezi vnitřním a vnějším dohledem spočívá ve skutečnosti, že vnější dohled vykonává soud jakožto nezávislý orgán veřejné moci. Soud ovšem koná pouze na základě návrhu, jeho dohled není na rozdíl od vnitřního dohledu systematický a nepřetržitý.²⁴⁸

S návrhem na zahájení řízení se může na soud obrátit zakladatel, obmyšlený či jiná osoba s právním zájmem – např. osoba s právem dohledu nad správou svěřenského fondu.²⁴⁹ Může se ale jednat také o některého z více svěřenských správců pověřených společnou správou či o některého věřitele svěřenského fondu.²⁵⁰ Okruh osob oprávněných k podání návrhu na zahájení řízení je tedy širší než okruh osob oprávněných k vnitřní kontrole správy.

Dle Joskové můžeme z občanského zákoníku vyčíst tři typy řízení, jež lze v rámci výkonu vnějšího dohledu zahájit: řízení o opatření proti svěřenskému správci, řízení na neplatnost právních jednání svěřenského správce a řízení v zájmu svěřenského fondu.²⁵¹

Řízením o opatření proti svěřenskému správci se rozumí řízení zahájené návrhem některé z oprávněných osob, aby soud svěřenskému správci uložil nebo zakázal určité jednání nebo aby svěřenského správce odvolal či jmenoval nového.²⁵² Příkladem uloženého jednání je uložení povinnosti poskytnout osobě nadané právem dohledu informace, které žádá v rámci výkonu práva dohledu.²⁵³ Soud nemá možnost nahradit vůli svěřenského správce, uložená povinnost by případně musela být vynucena obvyklými postupy výkonu rozhodnutí.²⁵⁴

²⁴⁶ Občanský zákoník, § 1463, odst. 2.

²⁴⁷ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 162-163.

²⁴⁸ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 147.

²⁴⁹ Občanský zákoník, § 1466, odst. 1.

²⁵⁰ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 147.

²⁵¹ *Ibid.*

²⁵² Občanský zákoník, § 1466, odst. 1.

²⁵³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol., ref. 18, s. 491.

²⁵⁴ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 165.

Intervence soudu by vždy měla vycházet z konkrétních naléhavých důvodů a respektovat principy správy majetku, vůli zakladatele a účel svěřenského fondu. Tam, kde je to možné, by měla být omezena na konkrétní jednání správce, ať už faktické či právní.²⁵⁵

Soud opatření uloží jen za předpokladu, že zanedbání povinností ze strany svěřenského správce bude dosahovat určité závažnosti. Zejména odvolání svěřenského správce soudem by mělo představovat prostředek *ultima ratio*, jelikož je významným vnějším zásahem do práva zakladatele (případně do práva jiné osoby určené zakladatelem) k odvolání a výběru osoby svěřenského správce.²⁵⁶

Soud není povinen vyžádat si v takové situaci souhlas zakladatele, resp. jiné osoby oprávněné odvolat a jmenovat svěřenského správce, a to ani při odvolání stávajícího svěřenského správce, ani při jmenování správce nového. Zároveň není soud při jmenování nového svěřenského správce vázán návrhem osoby, jež zahájila dané řízení.²⁵⁷

V praxi bude sice samotné řízení zahájeno pouze na základě návrhu oprávněného navrhovatele, nicméně touto osobou nemusí být v daném případě zrovna zakladatel (či jiná osoba oprávněná k odvolání a jmenování svěřenského správce). Může tak dojít k situaci, kdy se názory osoby, jež zahájila řízení, a zakladatele na to, jak postupovat s ohledem na osobu svěřenského správce – zejména, zda je na místě jej odvolat či ne – mohou různit. Je tedy žádoucí, aby soud k odvolání svěřenského správce přistoupil až v situaci, kdy závažnost porušování povinností ze strany svěřenského správce dosahuje určité úrovně a mírnější opatření se jeví jako nedostatečná.

Častěji bude osobou, která navrhuje soudu odvolání svěřenského správce, osoba odlišná od zakladatele, neboť ten běžně disponuje oprávněním svěřenského správce kdykoliv odvolat a jmenovat nového. Vhod však může přijít zakladateli tento druh řízení v okamžiku, kdy ve statutu deleguje oprávnění na jinou osobu či osoby a již není tím, kdo je oprávněný odvolat a jmenovat svěřenského správce.

V rámci řízení na neplatnost právních jednání svěřenského správce se oprávněné osoby mohou dovolat neplatnosti právního jednání, kterým svěřenský správce poškozují svěřenský fond či právo obmyšleného.²⁵⁸ Prohlásí-li soud určité jednání svěřenského správce

²⁵⁵ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 166.

²⁵⁶ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 147-148.

²⁵⁷ *Ibid.*

²⁵⁸ Občanský zákoník, § 1466, odst. 1.

za neplatné, je takové jednání neplatné již od počátku.²⁵⁹ Platí, že pokud třetí osoba nabyla právo v dobré víře, nesmí dovolání se neplatnosti vést k její újmě.²⁶⁰

Dále mohou oprávněné osoby navrhnout soudu, aby je pověřil zahájením či vedením řízení v zájmu svěřenského fondu, a to namísto svěřenského správce a jeho jménem, pokud je svěřenský správce bez přijatelného důvodu nečinný.²⁶¹ Řadí se sem jak řízení již zahájená, v nichž svěřenský správce přestal být činný, tak řízení, jež zatím nebyla zahájena. Není podstatné, zda je svěřenský správce v rámci daného řízení aktivně či pasivně legitimovaným účastníkem řízení.²⁶² Soudem zmocněná osoba pak v navazujícím řízení jedná namísto svěřenského správce.

9.3 Práva zakladatele k vyčleněnému majetku

Vznikem svěřenského fondu přichází zakladatel o vlastnické právo k vyčleňovanému majetku. I po vyčlenění majetku do svěřenského fondu zakladateli zůstávají určité prvky kontroly nad správou tohoto majetku, byť spíše okrajově. Ze zákona jsou to například výše rozebraná dohledová oprávnění.²⁶³

Dále má zakladatel možnost ovlivnit osud vyčleněného majetku po zániku svěřenského fondu. Majetek je při zániku správy svěřenského fondu vydán tomu, koho zakladatel určil ve statutu svěřenského fondu. Navíc pokud zde není obmyšlených či jiných osob určených statutem k nabytí tohoto majetku, přejde majetek ve svěřenském fondu zpět do majetkové sféry zakladatele.²⁶⁴

Někteří autoři také zastávají přesvědčení, že za předpokladu, že si zakladatel pro sebe ve statutu zakotví právo svěřenský fond zrušit a sebe tamtéž prohlásí za osobu oprávněnou nabýt vyčleněný majetek v případě zániku svěřenského fondu, bude disponovat nástrojem, který mu umožní jednoduše nabýt vyčleněný majetek zpět do svého vlastnictví.²⁶⁵ Zda ovšem právní úprava umožňuje zakladateli vyhradit si takové oprávnění je velmi sporné – více v kapitole o zániku svěřenského fondu.

Zakladatel si též může zachovat určitou moc nad vyčleněným majetkem tím, že si do statutu svěřenského fondu zakotví určitá práva nad rámec zákonné úpravy. V takovém

²⁵⁹ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 148.

²⁶⁰ Občanský zákoník, § 1466, odst. 1.

²⁶¹ *Ibid.*, § 1466, odst. 2.

²⁶² JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 149.

²⁶³ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 48.

²⁶⁴ Občanský zákoník, § 1472.

²⁶⁵ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 48.

případě je však nutné držet se určitých limitů. Oprávnění, která si zakladatel vyhradí, nesmí ve svém souhrnu vést k tomu, že tím, kdo spravuje vyčleněný majetek, je ve výsledku právě zakladatel, a nikoliv svěřenský správce.²⁶⁶ K tomu blíže v následující kapitole.

Obecně se lze domnívat, že zakladatel je oprávněn omezit, případně zakázat zcizování či zatěžování vyčleněného majetku. Přímo v zákoně je vyjádřena možnost zřízení zákazu zcizení či zatížení věci na dobu trvání svěřenského fondu.²⁶⁷ Rozhodnutí o zřízení omezení či zákazu na jinou určitou dobu je patrně také v souladu se zákonem. Zákaz však může být uložen jedině v zájmu hodném právní ochrany, tedy pro podporu naplňování účelu svěřenského fondu.²⁶⁸ Zároveň musí být uložen už od počátku ve statutu svěřenského fondu.

Například pokud je účelem svěřenského fondu předejít štěpení rodinného majetku, nabízí se zřízení zákazu zcizení a zatížení takového majetku. V případě, že jsou prostřednictvím svěřenského fondu spravovány podíly v obchodních korporacích, může být přáním zakladatele, aby nedošlo k jejich zcizení.²⁶⁹ Lze si též představit omezení v podobě zákazu zcizování určitého druhu svěřeného majetku, např. nemovitostí.²⁷⁰

Méně jasná je ovšem odpověď na otázku, zda si zakladatel může vyhradit určitá práva k věcem vyčleněným do svěřenského fondu, například užívací či požívací právo. Zákon tuto problematiku výslovně neupravuje.

Lze se domnívat, že zde není žádné zákonné omezení ohledně povahy věcí, které může zakladatel vyčlenit do svěřenského fondu. Patrně se tak může jednat v podstatě o jakoukoliv věc, o níž lze určit, že má ekonomickou hodnotu, a s níž lze právně nakládat. Za těchto okolností si lze představit i vyčlenění věci, která je zatížena právem někoho jiného. Svěřenský správce má ostatně oprávnění nakládat se svěřeným majetkem způsobem, který může vést ke vzniku podobných věcněprávních zatížení vyčleněných věcí, proč tedy upírat zakladateli možnost vyčlenit věc, na které bude váznout právo jiné osoby už do počátku.²⁷¹

Zdá se dokonce, že takové právo by mohlo svědčit i samotnému zakladateli, tedy že vyčleňované věci by mohly být zatíženy například věcným břemenem v podobě služebnosti

²⁶⁶ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 49.

²⁶⁷ Občanský zákoník, § 1761.

²⁶⁸ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 53-54.

²⁶⁹ *Ibid.*, s. 54.

²⁷⁰ JOSKOVÁ, Lucie. Postavení svěřenského správce. In: TICHÝ, Luboš, RONOVSÁ, Kateřina a KOCÍ, Miloš (eds.). *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 2014, s. 182. ISBN 978-80-87488-14-0.

²⁷¹ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 130.

užívacího nebo požívacího práva zřízeného právě ve prospěch zakladatele.²⁷² I takové věci splňují výše vymezené podmínky a jejich vyčlenění do svěřenského fondu tak patrně nic nebrání.

V případě podobného záměru je ovšem třeba mít na paměti hranice vytyčené účelem svěřenského fondu. U některých svěřenských fondů by existence práva užívat věc pro vlastní potřebu, práva brát z ní plody a užítky či podobného zatížení, ať už ve prospěch zakladatele či třetí osoby, mohla být překážkou pro uspokojení práva obmyšlených osob na plnění.²⁷³ V takovém případě by byla existence podobného práva váznoucího na vyčleněné věci neslučitelná se záměrem zakladatele vyčlenit ji do svěřenského fondu.

Nutno podotknout, že podobného efektu, zejména získávání plodů a užitek z určité věci, může zakladatel dosáhnout i jednodušší cestou. Stačí pokud vlastnické právo k věci převede do svěřenského fondu bez jakýchkoliv zatížení, určí se obmyšleným (jedním z obmyšlených) svěřenského fondu a příslušné plnění si určí ve statutu svěřenského fondu.

9.4 Rozšiřování práv zakladatele

9.4.1 Rozšiřování práv zakladatele nad rámec zákonné úpravy

Zakladatel také může do statutu svěřenského fondu zakotvit pravidla, která mu umožní zastávat po vzniku svěřenského fondu aktivnější úlohu, než mu náleží ze zákona. Nabízí se například prohloubit prostřednictvím statutu zakladatelovo právo dohledu nad správou svěřenského fondu. Zákon zakladateli přiznává různá oprávnění za účelem výkonu tohoto práva (blíže rozebraná v příslušné kapitole), nicméně zakladatel může ve statutu rozšířit některá svá dohledová oprávnění a tím i povinnosti za tímto účelem udělené svěřenskému správci.

Rozšířit lze například právo dohlázele na informace, které spočívá v umožnění kontroly dokladů, vyúčtování, zpráv a dalších informací oprávněným osobám ze strany svěřenského správce.²⁷⁴ Toto právo má nejen zakladatel, ale i další osoby nadané právem dohledu nad správou svěřenského fondu. Zakladatel jej může rozšířit jen vůči sobě nebo i vůči jiným dohlázele. Jeho rozšíření může spočívat např. ve stanovení povinnosti

²⁷² LEDERER, Vít, ref. 32, s. 130.

²⁷³ *Ibid.*

²⁷⁴ Občanský zákoník, § 1465, odst. 2.

svěřenskému správci zasílat pravidelné periodické zprávy s předem vymezeným obsahem zakladateli či jiné osobě.²⁷⁵

Rozšiřování dohledového práva zakladatele a povinností svěřenského správce má ovšem své limity, nesmí narušit diskreci svěřenského správce při výkonu jeho činnosti ani rozšiřovat jeho povinnosti do bodu, kdy by zakladatel *de facto* rozhodoval o svěřeném majetku namísto svěřenského správce.²⁷⁶

Zakladatel si také může ve statutu vyhradit právo jmenovat další obmyšlené osoby i během trvání svěřenského fondu. Toto oprávnění má ovšem zákonné omezení, po vzniku svěřenského fondu již nemůže jako obmyšleného jmenovat sám sebe.²⁷⁷ Takový krok by byl v rozporu s ustanovením zákona, podle něž nikdo není (po vzniku svěřenského fondu) oprávněn jmenovat obmyšleného nebo určit mu plnění ze svěřenského fondu pro vlastní zisk.²⁷⁸ Pokud si zakladatel přeje být obmyšleným, musí tak určit sám již před vznikem svěřenského fondu, případně jej dodatečně může do této pozice jmenovat jiná osoba, které je statutem svěřeno takové oprávnění. Ani tato osoba tak ovšem nesmí učinit pro vlastní zisk.

9.4.2 Omezení diskrece svěřenského správce

Zakladatel by ovšem mohl být v pokušení ovlivňovat každodenní správu svěřenského fondu. Nabízí se otázka, zda je zakladatel oprávněn omezit rozsah volného uvážení svěřenského správce při nakládání s vyčleněným majetkem.

Lze se domnívat, že zakladateli je umožněno stanovit ve statutu svěřenskému správci určité hranice pro volné uplatňování jeho diskrece. Činnost svěřenského správce se řídí obecnými zákonnými pravidly o plné správě cizího majetku a její rozsah je omezen účelem správy spravovaného majetku. Právě účel správy tohoto majetku, resp. účel svěřenského fondu může opodstatnit nutnost zakotvení určitých restrikcí pro volné rozhodování svěřenského správce.²⁷⁹

Kupříkladu pokud by se jednalo o svěřenský fond, jehož účelem by bylo zajištění dlouhodobého dobrého stavu určité věci, lze zakladateli nepochybně přiznat právo zakázat prostřednictvím statutu svěřenskému správci prodat či jinak zcizit předmětnou

²⁷⁵ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 145.

²⁷⁶ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 127.

²⁷⁷ *Ibid.*, s. 128.

²⁷⁸ Občanský zákoník, § 1458, odst. 2.

²⁷⁹ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 126-127.

věc.²⁸⁰ Možnost zakotvit ve statutu zákaz zcizení a/nebo zatížení svěřeného majetku je rozebrána v předchozí kapitole.

V podobném duchu by se zakladatel mohl pokusit podržet si vliv na fungování svěřenského fondu během jeho trvání zakotvením pravidel, která mu přiznávají určitou rozhodující či řídicí úlohu, ať už prostřednictvím udílení závazných pokynů svěřenskému správci nebo požadavkem na předchozí schválení jeho jednání ze strany zakladatele. Zde je nutné odmítnout veškeré pokusy zakladatele zasahovat autoritativním způsobem do rozhodování svěřenského správce a fakticky tak i po oddělení majetku z vlastní majetkové sféry rozhodovat o jeho osudu.

Zakladateli není dovoleno vyhradit si ve statutu taková práva, jež by mu dala příležitost zacházet s vyčleněným majetkem fakticky jako vlastník. Taková oprávnění náleží po vzniku svěřenského fondu pouze svěřenskému správci, nikoliv zakladateli a zavedení takových pravidel by bylo v rozporu se smyslem institutu svěřenského fondu jako takového.²⁸¹ V jiných právních rádech se takové svěřenské fondy, resp. trusty obvykle nazývají „předstírané“ nebo „iluzorní“.²⁸²

Zákon koneckonců obecně omezuje zakladatele v přímém působení na majetek ve svěřenském fondu; kromě jiného tím, že pokud se ocitne v pozici svěřenského správce, není oprávněn o osudu majetku rozhodovat sám.²⁸³ Stejně tak náleží dle zákona oprávnění uložit či zakázat svěřenskému správci určité jednání pouze soudu, nikoliv zakladateli. Zakladatel se může uložení podobné povinnosti domáhat jedině prostřednictvím návrhu podaného soudu.²⁸⁴ Zakotvením tohoto pravidla by mělo být zajištěno, že správa majetku ve svěřenském fondu bude vykonávána primárně v zájmu obmyšlených.²⁸⁵

9.4.3 Shrnutí

Zakladatel může volné uvážení svěřenského správce omezit jedině pravidly, která předem zakotví ve statutu svěřenského fondu. Zároveň tato pravidla nesmí výrazným (a účelem svěřenského fondu neospravedlnitelným) způsobem zasahovat do volného uvážení svěřenského správce až do té míry, že by odporovala samotné podstatě institutu svěřenského

²⁸⁰ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 126-127.

²⁸¹ *Ibid.*

²⁸² BRAUN, Alexandra. Riziko zneužití trustu, poučení z italské zkušenosti. In: TICHÝ, Luboš (ed.). *Svěřenský fond a trust – jejich fungování v mezinárodním srovnání*. 2. vydání. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 2017, s. 184. ISBN 978-80-87975-67-1.

²⁸³ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 49.

²⁸⁴ Občanský zákoník, § 1466, odst. 1.

²⁸⁵ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 125.

fondy. Nesmí spočívat v udělování závazných pokynů ani ukládat povinnost nechat si předem schvalovat zamýšlená právní jednání. Příпустné je například uložení povinnosti svěřenskému správci informovat zakladatele o předepsaných jednáních či zakotvení práva zakladatele udílet svěřenskému správci nezávazné pokyny.²⁸⁶ Taková pravidla neomezují volnost svěřenského správce při rozhodování o osudu svěřeného majetku.

Nejzazším důsledkem porušení uvedených pravidel by byla patrně skutečnost, že svěřenský fond, který je nerespektuje, nikdy platně nevznikl. Už v okamžiku zřizování svěřenského fondu je nutné nastavit pravidla a podmínky správy tak, aby nebylo výrazně zasahováno do diskrece svěřenského správce při nakládání se svěřeným majetkem. V případě, že se zakladatel pokusí ve statutu svěřenského fondu obejít tato pravidla, podstupuje riziko, že takový statut bude z hlediska práva zdánlivý. O zdánlivosti statutu lze uvažovat zejména v krajních případech, kdy je záměr zakladatele nerespektovat zákonem daná pravidla zcela zřejmý, a to především z důvodu, že skutečnou vůlí zakladatele nepochybně nikdy nebylo vyčlenit předmětný majetek a vytvořit tak svěřenský fond.²⁸⁷

9.5 Změny svěřenského fondu

Další otázkou, která je často diskutována ve spojitosti se svěřenskými fondy, je, zda má zakladatel možnost vzniklý svěřenský fond nějakým způsobem měnit. Vyčleněný majetek opouští v okamžiku vzniku svěřenského fondu majetkovou sféru zakladatele a stává se nezávislým jměním, které podléhá správě jiné osoby – svěřenského správce. Svěřenský správce se při své činnosti řídí pravidly a podmínkami správy, které jsou vytyčeny jednak v zákoně a jednak zakladatelem ve statutu svěřenského fondu, případně v dalších právně závazných dokumentech. Je ovšem zakladatel oprávněn za trvání svěřenského fondu záležitosti upravené ve statutu měnit?

Občanský zákoník upravuje pouze dva druhy změn svěřenského fondu, a to zvýšení majetku svěřenského fondu a změnu statutu svěřenského fondu soudem. Změna statutu soudem bude nejčastěji spočívat v úpravě podmínek správy vyčleněného majetku. U veřejně prospěšných svěřenských fondů může také soud rozhodnout o nahrazení účelu, pro který je majetek spravován, podobným účelem.²⁸⁸ V zákoně není oprávnění zakladatele zasahovat do statutu vzniklého svěřenského fondu (výslovně) upraveno. V této kapitole jsou rozebrány

²⁸⁶ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 49.

²⁸⁷ *Ibid.*, s. 49-50.

²⁸⁸ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 225.

jednotlivé druhy změn svěřenského fondu, největší důraz je kladen na otázky týkající se právního postavení a oprávnění zakladatele.

9.5.1 Zvýšení majetku svěřenského fondu

Platí, že osoba, která zvýší majetek svěřenského fondu (ať už smlouvou nebo pořízením pro případ smrti), nezískává postavení zakladatele daného svěřenského fondu. Nově vyčleněný majetek se stává součástí majetku svěřenského fondu a je spravován v souladu se statutem a zákonem.²⁸⁹ Tato osoba odlišná od zakladatele je někdy nazývána jako přispěvatel.²⁹⁰ Zákon tímto způsobem umožňuje jiné osobě podpořit účel, pro jehož naplňování byl daný svěřenský fond zakladatelem vytvořen.

U svěřenských fondů zřízených pro soukromý účel bude přispěvatelem často jiný člen zakladatelovy rodiny. Přispěvatelem veřejně prospěšného svěřenského fondu zase může být osoba, která si přeje podpořit stejný veřejně prospěšný účel jako jeho zakladatel. Není samozřejmě vyloučeno, aby majetek svěřenského fondu zvýšil také sám zakladatel.²⁹¹ Lze se též domnívat, že zakladatel je ve statutu oprávněn stanovit, že přispěvatel nabude určitá práva zakladatele.²⁹²

9.5.2 Změna statutu svěřenského fondu

Zvýšení majetku svěřenského fondu nebude pro zakladatele svěřenského fondu obvykle problémem, který mu nedá spát. Oproti tomu, otázkou, jejíž řešení je pro zakladatele svěřenských fondů jistě velmi důležité, je, zda je zakladatel oprávněn měnit podmínky správy tím, že upraví (po vzniku svěřenského fondu) statut svěřenského fondu. Než bude tato problematika podrobně rozebrána, bude nejprve věnována pozornost změnám statutu prostřednictvím soudu, kde je situace přehlednější.

Jak bylo doporučeno výše, zakladatel by měl sestavení a obsahu statutu věnovat dostatečnou pozornost a dostatečné množství času. Zejména pokud je jeho úmyslem, aby byly kroky svěřenského správce v každé situaci v souladu s jeho představou, měl by ve statutu vzít v potaz veškeré situace, jež mohou během správy svěřenského fondu vzniknout.

Ne vždy je ale možné předvídat všechny okolnosti a může se stát, že nastane situace, na niž statut svěřenského fondu nepamatuje a která znemožňuje řádné pokračování správy

²⁸⁹ Občanský zákoník, § 1468.

²⁹⁰ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 183.

²⁹¹ *Ibid.*

²⁹² LEDERER, Vít, ref. 32, s. 227.

či dosažení účelu svěřenského fondu. Tato situace nakonec může být řešitelná jedině změnou statutu svěřenského fondu či zrušením svěřenského fondu.²⁹³ Jindy půjde „jen“ o úpravy, kterými chce zakladatel zjednodušit naplňování účelu svěřenského fondu nebo které budou lépe vystihovat jeho současný názor na pravidla, podle nichž by měl být spravován vyčleněný majetek. Možnost změn statutu jednak prostřednictvím soudu, jednak zakladatelem je rozebrána v následujících podkapitolách.

9.5.3 Změna statutu soudem

Za určitých, zákonem vymezených podmínek může o zrušení svěřenského fondu či o změně jeho statutu rozhodnout soud. Zrušení svěřenského fondu by mělo být ovšem vnímáno až jako krajní řešení. V potaz přichází v situaci, kdy je dosažení účelu svěřenského fondu nemožné či obtížně dosažitelné. Pokud ovšem soud vyhodnotí, že dosažení účelu je ve shodě s původním záměrem zakladatele stále možné a svěřenský fond může i do budoucna sloužit záměru, přistoupí pouze k rozhodnutí o změně statutu svěřenského fondu a dá mu přednost před rozhodnutím o zrušení svěřenského fondu.²⁹⁴

Případná úprava statutu soudem musí splňovat dvě podmínky – musí být v souladu s původním úmyslem zakladatele a musí napomoci dosáhnout nebo lépe prospět účelu svěřenského fondu. U svěřenského fondu zřízeného za veřejně prospěšným účelem může změna statutu spočívat v nahrazení jeho původního účelu podobným účelem.²⁹⁵ V ostatních případech může soud upravit například pravidla správy majetku vyčleněného do svěřenského fondu.

Zásahy soudu do pravidel pro výkon správy by ovšem měly být ojedinělé a měly by být realizovány jen v situaci, kdy svěřenský fond čelí existujícím, soudu doloženým komplikacím, jež brání naplňování jeho účelu. Pokud nad svěřenským fondem visí pouze nebezpečí vzniku takové překážky, není zásah soudu (prozatím) na místě.²⁹⁶

Soudní řízení, jehož předmětem bude rozhodování o změně statutu svěřenského fondu, lze zahájit na návrh jakékoliv osoby, která na tom má právní zájem. Občanský zákoník toto pravidlo výslovně předepisuje pro zrušení svěřenského fondu soudem, zatímco v následujícím odstavci, který se týká úprav statutu svěřenského fondu, mlčí.²⁹⁷ Celý § 1469 je nicméně

²⁹³ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 227.

²⁹⁴ Občanský zákoník, § 1469, odst. 1, 2.

²⁹⁵ *Ibid.*, § 1469, odst. 1.

²⁹⁶ Názor zastává např. Lederer: LEDERER, Vít, ref. 32, s. 228.

²⁹⁷ Občanský zákoník, § 1469, odst. 1, 2.

bezpochyby nezbytné vykládat jako celek a toto pravidlo uplatnit i na řízení o změně statutu svěřenského fondu. Takovou interpretaci potvrzuje i zákon o zvláštních řízeních soudních, dle něž lze všechna řízení týkající se svěřenského fondu zahájit jedině na návrh, nikdy z moci úřední.²⁹⁸ Osobou, která má právní zájem na úpravě statutu svěřenského fondu, může být např. svěřenský správce, obmyšlený či zakladatel svěřenského fondu.²⁹⁹

Soud může o změně statutu svěřenského fondu rozhodnout až poté, co si vyžádá stanovisko zakladatele, příp. jeho právního nástupce, svěřenského správce, obmyšlených a osob, kterým náleží dohled na správou svěřenského fondu – to samozřejmě za předpokladu, že nejsou navrhovateli.³⁰⁰ Zakladatel tímto dostává prostor upřesnit svůj záměr a pohnutky z doby vytváření svěřenského fondu.

Ze současné quebecké judikatury je patrné, že přístup tamějších soudů se liší dle povahy změny statutu, která je soudu navrhována. Quebecké soudy přistupují odlišně ke změnám, které se týkají administrativy svěřenského fondu, a ke změnám, jež přímo ovlivní práva obmyšlených. Změnám týkajícím se správy svěřenského fondu vyhovují soudy poměrně často; jako příklad lze uvést změnu metody výběru a jmenování svěřenských správců nebo změnu doby trvání svěřenského fondu potřebné k dosažení jeho účelu. Pokud jde o práva obmyšlených, přistupují ke změnám výrazně zdrženlivěji.³⁰¹

9.5.3.1 Přístup soudů

Před českými soudy zatím nebyla otázka změny statutu posuzována v dostatečném počtu případů, aby bylo možné učinit spolehlivé závěry o přístupu českých soudů. Zatím se zdá, že prvoinstanční soudy přistupují k úpravám statutů spíše zdrženlivěji a schvalují především změny technické povahy.³⁰² Jako příklad konkrétního rozhodnutí, kdy soud připustil navrženou úpravu statutu svěřenského fondu, lze uvést usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 29. 07. 2022, č.j. 24 C 69/2022-51.

Soud v rámci tohoto řízení schválil změnu statutu, která byla společně navržena zakladatelem a svěřenskými správci předmětného svěřenského fondu. Důvodem jejich návrhu byla skutečnost, že osoba, kterou zakladatel ve statutu jmenoval do funkce osoby vykonávající dohled nad správou svěřenského fondu (dohlížitel), byla nucena ze zdravotních

²⁹⁸ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, § 96.

²⁹⁹ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 228.

³⁰⁰ Občanský zákoník, § 1470.

³⁰¹ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 142.

³⁰² Srov. Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 16. 11. 2020, spis. zn. 33 Nc 1601/2020 nebo Usnesení Okresního soudu Praha-východ ze dne 10. 2. 2021, č. j. 12 Nc 1401/2020-31.

důvodů z funkce odstoupit. Přáním zakladatele bylo upravit statut svěřenského fondu tak, aby bylo možné dotyčného v případě zlepšení zdravotního stavu opětovně jmenovat do této funkce, příp. pokud to nebude možné, jmenovat do funkce jinou vhodnou osobu z přímé příbuzenské linie zakladatele či manžela/manželku této osoby. V okamžiku podání návrhu dosud nebyl jmenován obmyšlený ani další dohlížitel. Soud dospěl k závěru, že navrhovatelé osvědčili právní zájem na změně statutu a že požadovaná změna je ve shodě v původním úmyslem zakladatele a nemění podstatu, účel ani možný okruh obmyšlených osob tohoto svěřenského fondu. Soud tak návrhu na změnu statutu vyhověl.³⁰³

Podobně rozhodl také Obvodní soud pro Prahu 1 v rámci řízení vedeného pod spis. zn. 33 Nc 1601/2020. Svým usnesením ze dne 16. 11. 2020 schválil změnu ustanovení statutu, které vymezovalo okruh osob způsobilých stát se obmyšlenými tak, že nově zahrnovalo i děti zakladatele. Dle „velmi širokého výkladu“ pravidel tohoto svěřenského fondu bylo záměrem zakladatele postarat se i o své potomky.³⁰⁴ Z usnesení ovšem není patrné, na základě jakých podkladů – kromě tvrzení navrhovatelky, která byla svěřenskou správkyní a obmyšlenou tohoto svěřenského fondu – soud takový závěr učinil. Ve stejném usnesení se soud vyjádřil i k oprávnění zakladatele vymezit si ve statutu právo měnit statut i bez intervence soudu, k tomu více v následující podkapitole.

9.5.4 Změna statutu zakladatelem

Jak bylo rozebráno výše, zákon výslovně upravuje změnu statutu svěřenského fondu pouze prostřednictvím soudu a za splnění určitých podmínek. Vystává zde ovšem otázka, zda je možné upravit statut i jiným způsobem, zejména pak zda může být takové změny oprávněn provádět zakladatel svěřenského fondu.

Po přečtení relevantní literatury lze zhodnotit, že se jedná o otázku velice spornou, k níž se autoři staví velmi rozdílně.

Svejkovský, Kolář a kolektiv tuto možnost zcela zamítají. Změny statutu svěřenského fondu jsou dle jejich názoru přípustné jedině soudní cestou, kterou výslovně připouští občanský zákoník.³⁰⁵ Svejkovský zastává názor, že v okamžiku vyčlenění majetku do odděleného a nezávislého vlastnictví pozbývá zakladatel (s výjimkou mezi určených statutem) oprávnění určovat, jak budou vyčleněné věci dále spravovány. Dle jeho přesvědčení

³⁰³ Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 29. 07. 2022, č.j. 24 C 69/2022-51.

³⁰⁴ Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 16. 11. 2020, spis. zn. 33 Nc 1601/2020.

³⁰⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol., ref. 15, s. 17, 75.

si zakladatel nemůže ani na počátku ve statutu svěřenského fondu vyhradit pro sebe či jinou jím určenou osobu právo zasahovat později do statutu a měnit jej. Tuto skutečnost považuje za výhodu svěřenského fondu jakožto věcněprávního institutu.³⁰⁶

Josková uvádí, že následná změna podmínek určených obmyšleným či následná změna pravidel pro správu svěřenského fondu by mohla být vnímána jako problematická. Připomíná také, že svěřenský fond má množství společných charakteristik s nadacemi, u nichž se zákonodárce rozhodl úpravu změn nadační listiny v zákoně výslovně upravit, stejně tak u investičních fondů. Pokud by si zákonodárce přál zakotvit do zákona stejnou možnost pro svěřenské fondy, učinil by tak.³⁰⁷

Vzápětí ovšem s právě uvedeným názorem polemizuje, když uvádí: „*Pokud by nicméně statut výslovně zakotvoval oprávnění zakladatele statut změnit, zdá se, že trvat na nezměnitelnosti tohoto právního jednání je zbytečně formalistické.*“³⁰⁸ Zároveň jako autora s vstřícným přístupem k této problematice uvádí Elischera. Nelze tak jednoznačně uzavřít, na které straně Josková stojí.

Podobný postoj zastávají také Pihera a Ronovská, kteří uvádí, že zakladatel si může při zřízení svěřenského fondu vyhradit právo měnit po jeho vzniku jeho statut, případně toto právo udělit určitému „orgánu“ svěřenského fondu nebo jiné osobě. Dle jejich argumentace zákon takový krok nezakazuje a nepřípustnost takového řešení nelze dovodit ani z povahy svěřenského fondu. Doplňují, že v případě, že tak zakladatel již při vytváření svěřenského fondu neučiní, zákon mu neumožňuje podmínky správy dodatečně upravovat.³⁰⁹

Na stejnou stranu se přiklání také Hollman, Elischer, Šlejharová a kolektiv. Přípustnost výhrady změny statutu svěřenského fondu dovozují z celkové koncepce právní úpravy svěřenských fondů a fundací v občanském zákoníku. Zákon ponechává zakladateli (dle jejich výkladu) relativně široký prostor pro uplatnění autonomie vůle. Odpůrci výhrady změny statutu často argumentují pravidlem obsaženým v § 978 občanského zákoníku, které stanoví,

³⁰⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. Svěřenský fond – úprava podle občanského zákoníku. Online. *Ad Notam*. Notářská komora České republiky. 2020, roč. 26, č. 2, s. 23-24. ISSN 1211-0558. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_815-sverensky-fond-uprava-podle-obcanskeho-zakoniku. [cit. 2023-10-17].

³⁰⁷ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 143.

³⁰⁸ *Ibid.*

³⁰⁹ PIHERA, Vlastimil a RONOVSÁ, Kateřina. Fundační principy a hranice jejich flexibility. K otázce možnosti dodatečných změn podmínek fungování svěřenských fondů a fundací. Online. *Právník*. Akademie věd ČR, Ústav státu a práva. 2018, roč. 157, č. 9, s. 705-722. ISSN 0231-6625. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2018/9/1.Pihera-Ronovsk%C3%A1_705-722_9_2018.pdf. [cit. 2023-10-17].

že od ustanovení upravujících absolutní majetková práva se lze odchýlit ujednáním s účinky vůči třetím osobám jen tam, kde to připouští zákon. Dle zmíněných autorů není zakotvení výhrady změny statutu odchýlením od uvedeného pravidla, nýbrž pouze jeho přípustným doplněním. Podobná výhrada je pak dovoleným fakultativním ustanovením statutu. V neposlední řadě argumentují podobností s právní úpravou nadací a nadačních fondů ve svůj prospěch.³¹⁰

Podrobněji pak tuto otázku rozebírá Lederer. Nejprve podotýká, že quebecká právní teorie se se stejnou záležitostí též potýká, prozatím také s nejasným závěrem. Svěřenský fond se sice v mnoha případech vytváří uzavřením smlouvy mezi zakladatelem a svěřenským správcem, jeho vznikem však dochází ke vzniku odděleně a samostatně existujícího jmění. Nelze zde tedy nadále mluvit o „klasickém“ dvoustranném obligačním vztahu mezi zakladatelem a správcem, případně trojstranném obligačním vztahu zahrnujícím i obmyšleného svěřenského fondu, který by byl založen uvedenou smlouvou. Tyto subjekty nejsou vůči dalším zúčastněným subjektům v postavení věřitele ani dlužníka, jejich povinnosti nelze vynucovat obvyklými občanskoprávními nástroji, jak by tomu bylo u běžného obligačního vztahu.³¹¹

Vznikem svěřenského fondu vzniká souhrn specifických právních vztahů a interakcí mezi zakladatelem, správcem a obmyšleným. Charakter těchto vztahů je dán rolí, kterou jednotlivé osoby v rámci svěřenského fondu zastávají. Svěřenský správce, který je zodpovědný za správu majetku vyčleněného do svěřenského fondu, je na dalších osobách zúčastněných na svěřenském fondu nezávislý a není za řádné plnění svých povinností při správě vyčleněného majetku přímo odpovědný zakladateli, obmyšlenému, ani nikomu jinému. Při svém jednání je povinen postupovat pouze dle pravidel správy, která jsou jasně vymezena v zakládacích dokumentech a ve statutu svěřenského fondu, a je oprávněn (a pokud by byly v rozporu s řádnou správou majetku, tak dokonce povinen) odmítat jakékoliv cizí pokyny.³¹²

Uzavřením smlouvy se svěřenským správcem se zakladatel sám zavazuje, že bude dodržovat a respektovat pravidla správy tohoto svěřenského fondu. Tento závazek zahrnuje i akceptaci skutečnosti, že po vyčlenění majetku do svěřenského fondu již není oprávněn

³¹⁰ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 193-194.

³¹¹ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 229.

³¹² *Ibid.*

svěřenskému správci zasahovat do výkonu vlastnického práva k majetku, který byl vyčleněn.³¹³

Svěřenský správce ovšem též není nadán vlastnickou svobodou – musí vyčleněný majetek spravovat v souladu s účelem, k němuž má daný svěřenský fond sloužit. Svěřenský správce není oprávněn činit žádná jednání, která by byla v rozporu s účelem svěřenského fondu, jednalo by se o porušení jeho povinností. Takovým jednáním by mohlo být dle Lederera i uzavření smlouvy, kterou by došlo k úpravě podmínek správy, za předpokladu, že by tyto změny byly neslučitelné s účelem svěřenského fondu. A to i za situace, kdy by druhou smluvní stranou byl sám zakladatel, jenž by tímto způsobem udělil svolení či dokonce pokyn k úpravě pravidel správy svěřenského fondu.³¹⁴ Klíčový je totiž vždy účel a pokyny, které zakladatel vytyčil v době vytváření svěřenského fondu, nikoliv následné odlišné pokyny.

Jak by tomu bylo v případě, kdy si zakladatel formou doložky předem vyhradí obecné právo uzavřít se svěřenským správcem smlouvu o úpravě podmínek správy? Taková doložka by mohla umožnit zakladateli kdykoliv a bez omezení pouze na základě formální dohody se správcem upravovat podmínky správy – fakticky by tedy zakladatel uděloval pokyny svěřenskému správci. Takový režim odporuje podstatě svěřenského fondu.³¹⁵

Podobná generální doložka či neurčité prohlášení, kterým by si zakladatel udělil oprávnění jakkoliv měnit podmínky správy, neobstojí, ani pokud by byly podpořeny souhlasem obmyšlených a osob oprávněných dohlížet na správu svěřenského fondu. Ani smlouva, jejímž předmětem by byla dohoda zakladatele, svěřenského správce a obmyšlených na změně statutu svěřenského fondu a jejímž záměrem by bylo obejít původní přání zakladatele, není slučitelná s principy, na nichž je vystavěno fungování svěřenských fondů.³¹⁶ I takové právní jednání by tak bylo neplatné.

Lederer tedy po pečlivém zvážení dochází k závěru, že není přípustné, aby si zakladatel ve statutu udělil generální oprávnění upravovat statut v budoucnu. Jak je patrné z podmínek a předpokladů, za nichž je možné modifikovat statut svěřenského fondu prostřednictvím soudu, jedinou přípustnou pohnutkou pro změnu statutu je tvorba lepších podmínek, z nichž bude svěřenecký fond benefitovat při plnění svého účelu.³¹⁷ Dle Lederera lze za určitých okolností zvažovat přípustnost doložky, kterou by si zakladatel vyhradil

³¹³ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 229.

³¹⁴ *Ibid.*, s. 230.

³¹⁵ *Ibid.*

³¹⁶ *Ibid.*, s. 231.

³¹⁷ Občanský zákoník, § 1469, odst. 2.

možnost úpravy pravidel správy svěřenského fondu na základě smlouvy se svěřenským správcem, pokud by se toto právo vztahovalo pouze na výjimečné případy.

Doložka by vymezovala určité, přesně specifikované okolnosti, jež paralyzují správu svěřenského fondu a představují riziko pro naplňování účelu svěřenského fondu. Pouze při naplnění takových okolností by pak byl zakladatel oprávněn uzavřít smlouvu se svěřenským správcem a modifikovat potřebné aspekty podmínek správy svěřenského fondu, vždy však se záměrem usnadnit plnění účelu svěřenského fondu. Bylo by však vhodné, ne-li přímo nutné vymezit konkrétní okruh změn, jež by mohlo být při naplnění daných okolností potřebné provést.³¹⁸ Možnost realizovat v případě nutnosti změny svěřenského fondu tímto způsobem by byla jistě výhodná. Umožnila by svěřenskému fondu, jehož správa je za stávajících podmínek správy paralyzována, vyřešit nastalou situaci rychleji a za vynaložení nižších nákladů, než by tomu bylo v případě modifikace podmínek prostřednictvím soudu.

Lederer následně zvažuje a připouští i variantu uspořádání, která by umožňovala svěřenskému správci upravit statut svěřenského fondu jednostranně. Základním předpokladem je, že zakladatel předem vymezí změny, jež by potenciálně mohlo být nutné uskutečnit – velmi podobně jako tomu bylo v případě vymezování okolností, za nichž by zakladatel mohl uzavřít smlouvu o změně podmínek správy se svěřenským správcem.

Příkladem oprávnění, které by zakladatel mohl svěřenskému správci tímto způsobem udělit, by mohlo být právo prodloužit dobu trvání svěřenského fondu za situace, kdy se tento krok s ohledem na plnění účelu svěřenského fondu jeví v daném okamžiku jako vhodnější než vydat majetek vyčleněný do svěřenského fondu obmyšleným dle původních pokynů zakladatele.³¹⁹ Možnost rozšířit oprávnění svěřenského správce tímto způsobem by zajisté našla své využití u svěřenských fondů zřizovaných pořízením pro případ smrti, kde nemá již zesnulý zakladatel příležitost uzavřít smlouvu se svěřenským správcem. Obdobně jako v případě, že by zakladatel chtěl vyhradit právo činit změny statutu sobě, nelze ovšem jednoznačně uzavřít, zda je taková výhrada v souladu se zákonem.

Ať již zakladatel ve statutu povolí činit následné úpravy pravidel správy svěřenskému správci jednostranně či si vyhradí možnost uzavření pozdější modifikující smlouvy se svěřenským správcem, mechanismus změn musí být vždy nastaven tak, aby byl v souladu

³¹⁸ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 230-231.

³¹⁹ *Ibid.*, s. 231.

s původním účelem svěřenského fondu a aby svěřenského správce neomezoval v plnění povinností, které pro něj vyplývají ze statutu svěřenského fondu a ze zákona. Jen za splnění těchto a výše uvedených podmínek budou dle Lederera provedené změny pravidel správy svěřenského fondu i samotné ustanovení umožňující takové změny platné a vymahatelné.³²⁰ Jiné mechanismy úpravy statutu mimo soudní řízení – včetně výhrady jednostranných změn statutu zakladatelem – odmítá.

S časem se ovšem Ledererův postoj posunul k definitivnímu odmítnutí následných změn statutu. Tento vývoj je zřetelně patrný i z nedávného článku, jehož autory jsou Svejkovský a Lederer.³²¹ Společně zde uvádí, že neměnnost statutu je jedním ze základních principů, na nichž je vystavěno fungování svěřenských fondů. Tato skutečnost vychází z ojedinělé koncepce odděleného a nezávislého vlastnictví, kterou český zákonodárce zvolil pro majetek vyčleněný do svěřenského fondu.

Zvolené pojetí vlastnictví ovlivňuje právní postavení zakladatele svěřenského fondu. Autonomie vůle zakladatele má své hranice, jež jsou dány úlohou, kterou zakladateli svěřenského fondu přiznává zákon a kterou nelze libovolně rozšiřovat. V okamžiku oddělení majetku z majetkové sféry zakladatele přestává zakladatel disponovat vlastnickými právy k tomuto majetku. Od této chvíle je výkon vlastnických práv organizován způsobem, který byl upraven ve statutu, a to bez ohledu na pozdější odlišnou vůli zakladatele. Zakladatel má příležitost využít svou vlastnickou svobodu v době vytváření svěřenského fondu; účelem vydání statutu je zachytit autonomní vůli zakladatele pro pozdější použití. Zároveň jsou prostřednictvím statutu nastavena nezbytná pravidla pro nakládání s vyčleněným majetkem. Správa tohoto majetku je po vzniku svěřenského fondu usměrňována účelem svěřenského fondu, nikoliv klasickou svobodnou vůlí subjektů. Správa náleží výlučně svěřenskému správci a nelze do ní zasahovat jinak, než výslovně připouští zákon. O tomto závěru svědčí i zařazení svěřenského fondu do úpravy absolutních majetkových práv v občanském zákoníku.³²²

Svejkovský s Ledererem na základě výše uvedeného zdůrazňují důležitost promyšlení a správného nastavení statutu. Kromě pravidel správy je nutné také dobře a jasně vyjádřit účel svěřenského fondu, neboť ten je klíčovým hlediskem pro posouzení potřeby změny statutu soudem – dle názoru těchto autorů jediného přípustného způsobu úpravy statutu.

³²⁰ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 231.

³²¹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a LEDERER, Vít. K významu a neměnnosti statutu svěřenského fondu. Online. *Ad Notam*. Notářská komora České republiky. 2023, roč. 29, č. 3, s. 3-7. ISSN 1211-0558. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/AD_NOTAM_3_2023_web.pdf. [cit. 2024-2-28].

³²² *Ibid.*

S tímto závěrem se ztotožňuje i autorka práce. Základním principem úpravy svěřenských fondů je skutečnost, že zakladatel přichází společně s vlastnickým právem k vyčleněnému majetku také o kontrolu nad jeho správou. Veškerá jeho vůle, kterou se má správa vyčleněného majetku řídit, musí být vyjádřena již na počátku ve statutu svěřenského fondu. Jiný způsob výkladu současné právní úpravy se zdá být nejen výrazně nepraktický, ale především v rozporu s podstatou institutu svěřenského fondu.

9.5.4.1 Přístup soudů

České soudy se k možnosti změn statutu zakladatelem vyjadřovaly v několika případech. Ve dříve zmíněném řízení, kde byl Obvodním soudem pro Prahu 1 rozšířen okruh osob způsobilých stát se obmyšlenými, navrhovatelka odkazovala také na preambuli statutu fondu, v níž si zakladatel vymezil právo jej jednostranně měnit. Soud v reakci na toto tvrzení konstatoval, že takové zmocnění zakladatele není v souladu se zákonem a že právní úprava svěřenských fondů stojí na principu neměnnosti statutu.

Nejprve soud připomíná, že svěřenský fond je institutem věcných práv. Pro ta platí, že od zákonných ustanovení se lze odchýlit s účinky *erga omnes*, jedině pokud to zákon výslovně připouští. Jediné změny statutu, se kterými zákon počítá, jsou zvýšení majetku svěřenského fondu a změna statutu fondu prostřednictvím soudu. Kromě toho soud zastává přesvědčení, že pokud v okamžiku vzniku svěřenského fondu zakladatel pozbývá své vlastnické právo k vyčleněným věcem, nemůže později již nic měnit na tom, jak bude vykonáváno vlastnické právo k těmto věcem. I zakladatel je povinen respektovat pravidla vymezená ve statutu.³²³

Velmi podobnou argumentací podpořil Okresní soud Praha-východ zamítnutí návrhu, aby bylo do statutu jiného svěřenského fondu doplněno pravidlo, že zakladatel se souhlasem alespoň jednoho svěřenského správce či všichni obmyšlení se souhlasem alespoň jednoho svěřenského správce mohou rozhodnout o změně statutu tohoto svěřenského fondu, vždy ve shodě s původním úmyslem zakladatele. Soud obdobně jako ve výše rozebraném rozhodnutí poukázal na kogentní úpravu absolutních práv s tím, že zákon svěřuje možnost úpravy statutu výhradně soudu.³²⁴

³²³ Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 16. 11. 2020, spis. zn. 33 Nc 1601/2020.

³²⁴ Usnesení Okresního soudu Praha-východ ze dne 10. 2. 2021, č. j. 12 Nc 1401/2020-31.

9.5.4.2 Shrnutí

Je tedy zřejmé, že zakladatel nemůže pravidla, podle kterých funguje jím vytvořený svěřenský fond, měnit po jeho vzniku svobodně a bez omezení. Ohledně oprávnění zakladatele měnit statut svěřenského fondu *ex post* v situaci, kdy si odpovídající právo nevyhradil ve statutu již na počátku, panuje u právní veřejnosti shoda. Takové úpravy nelze připustit a lze jich dosáhnout pouze prostřednictvím soudu. Zda má ovšem zakladatel možnost vyhradit si právo na dodatečné úpravy statutu a podmínek správy, není jasné. Ohledně této otázky nepanuje u odborné veřejnosti shoda, v této kapitole byly předneseny argumenty pro oba pohledy. Z dosavadních soudních rozhodnutí je ovšem patrné, že prvostupňové soudy možnost takové výhrady kategoricky odmítají.

9.6 Zánik svěřenského fondu

Poslední otázkou, která bude rozebrána, je role zakladatele při zániku svěřenského fondu. Zánik svěřenského fondu lze rozdělit do čtyř fází: zánik správy svěřenského fondu, vypořádání spravovaného majetku, zánik svěřenského fondu jako takového a následný výmaz svěřenského fondu z evidence svěřenských fondů.³²⁵ V této kapitole bude věnována pozornost především zakladateli a jeho postavení při zániku správy svěřenského fondu a při vypořádání majetku, nikoliv komplexně celému procesu zániku svěřenského fondu.

9.6.1 Důvody zániku správy svěřenského fondu

Zákon vypočítává pouze omezené množství důvodů pro zánik správy svěřenského fondu. Těmi jsou uplynutí doby, na kterou byl svěřenský fond zřízen, dosažení účelu, pro který byl svěřenský fond zřízen, rozhodnutí soudu a v případě svěřenského fondu zřízeného za soukromým účelem též vzdání se práva na plnění všemi obmyšlenými.³²⁶ Někteří autoři pak přidávají také vyčerpání vyčleněného majetku, naplnění rozvazovací podmínky či rozhodnutí zakladatele nebo jiné oprávněné osoby na základě výhrady zakotvené ve statutu svěřenského fondu.³²⁷

Lze vycházet z přesvědčení, že po vzniku svěřenského fondu zakladatel nemá možnost ovlivnit trvání svěřenského fondu a rozhodnout o jeho zániku. Ani rozhodnutí, které by bylo učiněno společně zakladatelem, svěřenským správcem a obmyšleným, neprolomí toto pravidlo – svěřenský fond není z povahy věci závazkem, který by bylo možné měnit

³²⁵ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 153-154.

³²⁶ Občanský zákoník, § 1471.

³²⁷ Všechny z těchto možností uvádí Hollmann, Elischer, Šlejharová a kol. HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 198-199.

na základě dohody jeho subjektů.³²⁸ Pokud je přáním zakladatele, aby správa svěřenského fondu skončila v určitý moment, může tohoto docílit vhodnou formulací účelu či doby trvání takového svěřenského fondu.³²⁹

Svěrenský fond může být zakladatelem zřízen na dobu určitou či neurčitou.³³⁰ Doba určitá může být vymezena konkrétním datem/časovým údajem nebo může být vymezena okamžikem, o němž je jisté, že nastane, ale není jasné, kdy nastane – typicky smrt určité osoby. Vyloučené není ani spojení zániku správy svěřenského fondu s okamžikem, o němž není jisté, zda vůbec nastane. V takovém případě se ovšem již nejedná o doložení času, nýbrž o rozvazovací podmínku.³³¹ Po uplynutí stanovené doby dochází k zániku správy bez dalšího, není nutné o této skutečnosti rozhodovat či ji konstatovat.³³²

Dosažení účelu, pro který byl svěřenský fond zřízen, vede též automaticky k zániku správy svěřenského fondu. Z pohledu zakladatele bude obvykle dosažení účelu nejvíce žádoucím důvodem ukončení správy. K zániku správy bez dalšího ovšem vede pouze plné dosažení účelu. U některých účelů může být náročně vyhodnotit, zda byly naplněny či nikoliv, díky čemuž je v podstatě nemožné, aby správa takových svěřenských fondů zanikla z tohoto důvodu.³³³ Příkladem takto širokého vymezení účelu může být například „finanční podpora potomků zakladatele“. Také z tohoto důvodu se zakladateli doporučuje věnovat formulaci účelu dostatečnou pozornost.

Pokud je dosažení účelu svěřenského fondu nemožné nebo obtížně dosažitelné, zejména následkem okolností zakladateli neznámých nebo pro zakladatele nepředvídatelných, může soud na návrh osoby, která na tom má právní zájem, rozhodnout, že svěřenský fond zruší.³³⁴ Jedná se o velmi významný zásah, ke kterému by se soud měl uchýlit pouze v krajních případech. Toto je podpořeno i dalšími pravidly. Nejprve, pokud je možné ve shodě s původním záměrem zakladatele účelu svěřenského fondu dosáhnout nebo mu lépe prospět změnou statutu fondu, aniž by bylo nutné svěřenský fond rušit, soud upraví statut.³³⁵

³²⁸ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 249.

³²⁹ JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 153.

³³⁰ Doba neurčitá bude omezena pravidly stanovenými v § 1460 občanského zákoníku.

³³¹ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 203.

³³² JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš, ref. 4, s. 155.

³³³ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 205.

³³⁴ Občanský zákoník, § 1469, odst. 1.

³³⁵ *Ibid.*, § 1469, odst. 2.

Zároveň pokud půjde o veřejně prospěšný svěřenský fond, může soud nahradit jeho účel podobným účelem.³³⁶

Před rozhodnutím o zrušení svěřenského fondu, resp. jeho správy je soud povinen vyžádat si stanovisko těch osob zúčastněných na svěřenském fondu, které nejsou v daném řízení navrhovateli.³³⁷ Soud si dle zákona vyžádá mj. stanovisko zakladatele, případně jeho právního nástupce. Pokud soud nabude přesvědčení, že účelu vytyčeného zakladatelem je (za současného přijetí úpravy statutu) stále možné dosáhnout, svěřenský fond nezruší.³³⁸ Z pohledu zakladatele je toto pravidlo zajímavé zejména pro zakladatele svěřenského fondu zřízeného *inter vivos*, neboť mu umožňuje poskytnout bližší informace k úmyslu, za kterým vytvářel daný svěřenský fond, a vyjádřit svůj názor na nové skutečnosti a na navrhované zrušení správy svěřenského fondu.

Někteří autoři, jmenovitě Hollmann, Elischer, Šlejharová a kolektiv, zastávají názor, že česká právní úprava připouští, aby si zakladatel ve statutu svěřenského fondu vyhradil právo (kdykoliv) rozhodnout o zrušení správy svěřenského fondu nebo takové právo vyhradil jiné osobě či osobám.³³⁹ Své tvrzení podporují odkazem na další relevantní literaturu, zde je však třeba upozornit, že někteří z jimi uvedených autorů dospěli k závěru, že zakladatel musí ve statutu alespoň vymezit důvody, pro něž bude moci v budoucnu rozhodnout o zrušení správy svěřenského fondu.³⁴⁰ Po zhodnocení dostupné literatury lze dospět k závěru, že názory prosazující existenci podobného oprávnění jsou spíše ojedinělé a nejsou akceptovány většinou právní veřejnosti.

Hollmann a kolektiv zároveň podotýkají, že zakladatel zakotvením takového práva zvyšuje riziko rozhodnutí v jeho neprospěch, pokud by bylo vyčlenění majetku do svěřenského fondu napadeno zakladatelovými věřiteli.³⁴¹ Toto upozornění je z pohledu autorky práce klíčové, neboť zakladatel si zakotvením podobné výhrady ponechává (v rozporu s podstatou institutu svěřenského fondu) vysoký stupeň kontroly nad vyčleněným majetkem a v mnoha případech by mohlo být vyhodnoceno, že svěřenský fond vůbec nevznikl. Pokud má zakladatel při vytváření svěřenského fondu obavy o konkrétní situace, které by mohly v budoucnu nastat a za nichž by pravděpodobně rozhodl o zrušení

³³⁶ *Ibid.*, § 1469, odst. 1.

³³⁷ Občanský zákoník, § 1470.

³³⁸ LEDERER, Vít, ref. 32, s. 242.

³³⁹ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 206.

³⁴⁰ Tento názor zastává například Zima. *Ibid.*

³⁴¹ *Ibid.*

svěřenského fondu, měl by takové situace vymezit ve statutu jako rozvazovací podmínku, při jejímž splnění dojde k zániku správy svěřenského fondu.

9.6.2 Vypořádání majetku svěřenského fondu

Bez ohledu na způsob, jakým skončí správa svěřenského fondu, je nutné vypořádat majetek, který se k danému okamžiku nachází ve svěřenském fondu. Majetek, který byl za trvání svěřenského fondu přivlastněn určitému účelu, bude nyní převeden do vlastnictví fyzických či právnických osob, výjimečně do jiné trustové struktury.

Zakladatel je tím, kdo je oprávněn určit, komu bude po zániku správy svěřenského fondu majetek vydán. Zákon stanoví vyvratitelnou právní domněnku, že osobou, která má na majetek právo, je obmyšlený (resp. obmyšlení). Pokud svěřenský fond nemá žádného obmyšleného, pak je touto osobou zakladatel svěřenského fondu.³⁴² Zakladatel však může ve statutu svěřenského fondu určit jinou osobu, které bude majetek při zániku správy vydán. Touto osobou může být i osoba, jež za trvání svěřenského fondu nebyla obmyšleným a do tohoto okamžiku neměla nárok na žádná plnění ze svěřenského fondu.³⁴³ Není také vyloučeno, aby zakladatel určil sám sebe.

Pokud zakladatel svého práva nevyužije a není obmyšleného ani zakladatele, případně majetek do vlastnictví státu.³⁴⁴ Někteří autoři navrhuji vykládat právní úpravu tak, že majetek má být přednostně vydán dědicům zakladatele a státu by měl připadnout až ve chvíli, kdy zakladatel nemá žádné právní nástupce. Svůj výklad podporují tvrzením, že právo na vydání majetku při zániku správy svěřenského fondu je majetkovým právem zakladatele, které přechází na jeho právní nástupce.³⁴⁵ Ne všichni autoři ovšem sdílí tento názor.³⁴⁶ Autorka této práce se domnívá, že uvedený výklad nemá podklad v účinné právní úpravě a je v rozporu s ustanoveními zákona upravujícími tuto problematiku.

U veřejně prospěšného svěřenského fondu, jehož správa zanikla pro nemožnost naplnění jeho účelu, umožňuje navíc zákon soudu rozhodnout (na návrh svěřenského správce) o převedení majetku do jiného svěřenského fondu nebo do vlastnictví právnické osoby

³⁴² Občanský zákoník, § 1472.

³⁴³ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 200.

³⁴⁴ Občanský zákoník, § 1472.

³⁴⁵ Tento názor zastávají například Pihera či Zima. HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 200.

³⁴⁶ Opačný názor zastávají například Tichý a Zvánovec. HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 200.

sledující dosažení podobného účelu.³⁴⁷ U svěřenských fondů zřízených k soukromému účelu právní úprava mlčí, nicméně zakladatel může podobné pravidlo (tzv. únikovou doložku) zakotvit do statutu svěřenského fondu. V případě zániku správy svěřenského fondu pak dojde k převodu majetku svěřenského fondu do jiného svěřenského fondu či zahraniční trustové struktury dle pokynů, které zakladatel vymezil.³⁴⁸

Osoba odlišná od zakladatele, která za trvání svěřenského fondu zvýšila majetek svěřenského fondu, není jeho zakladatelem. Neurčí-li zakladatel ve statutu jinak, nebude mít tato osoba při zániku správy právo na vydání majetku, kterým zvýšila majetek svěřenského fondu.

³⁴⁷ Občanský zákoník, § 1473, odst. 1.

³⁴⁸ HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol., ref. 102, s. 202.

Závěr

Zakladatel svěřenského fondu je osoba, která vyčlení majetek ze svého vlastnictví a svěří jej svěřenskému správci k určitému účelu. Zakladatel tak může učinit buď během svého života smlouvou, nebo zřídit svěřenský fond pořízením pro případ smrti. Mnoho z níže uvedených závěrů se z podstaty věci týká pouze zakladatele, který zřídil svěřenský fond již za svého života – zakladatel, který je po smrti, již nemusí řešit otázky rozsahu svých oprávnění.

Zakladatelem svěřenského fondu zřizovaného *inter vivos* může být jak fyzická, tak právnická osoba. Zakladatelem svěřenského fondu zřizovaného pořízením pro případ smrti může být pouze fyzická osoba. U fyzické osoby je podmínkou účinného zřízení svěřenského fondu dostatek svéprávnosti pro učinění všech potřebných právních jednání. Svěřenský fond zřizovaný *inter vivos* také může vytvořit více zakladatelů společně. Při výkonu většiny práv zakladatele pak musí spoluzakladatelé postupovat společně.

Česká právní úprava svěřenských fondů je postavena na koncepci odděleného a nezávislého vlastnictví vyčleněného majetku. V okamžiku vzniku svěřenského fondu přichází zakladatel o vlastnická práva k vyčleněnému majetku. Majetek je od tohoto okamžiku přivlastněn účelu vymezenému ve statutu svěřenského fondu, nenachází se ve vlastnictví žádné osoby.

Zakladatel vydává statut svěřenského fondu. Jedná se o klíčový dokument, jehož prostřednictvím zakladatel určuje závazná pravidla pro správu vyčleňovaného majetku. Svěřenský správce se statutem řídí při správě svěřenského fondu po celou dobu jeho trvání. Zakladatel je povinen ve statutu vymezit skutečnosti, jež jsou zásadní pro fungování zřizovaného svěřenského fondu, jako jsou jeho označení, účel, podmínky pro plnění ze svěřenského fondu či počet svěřenských správců a způsob jejich jednání. Nad to může do statutu přidat řadu dalších pravidel pro správu daného svěřenského fondu. Pokud soud rozhoduje o změně statutu svěřenského fondu, musí vždy respektovat původní záměr zakladatele.

Čím podrobněji zakladatel upraví podmínky správy ve statutu, tím více ovlivní osud vyčleněného majetku, neboť svěřenskému správci zmenší prostor pro diskreci. Veškerá svá přání musí zakladatel vtělit právě do statutu, neboť jeho pozdější vůle, která by odporovala nebo měnila obsah statutu, není relevantní. O osudu vyčleněného majetku po vzniku svěřenského fondu rozhoduje již jen svěřenský správce, který je povinen řídit se

pouze zákonem a statutem svěřenského fondu. Pravidla vtělená do statutu závazně upravují správu majetku i v situaci, kdy zakladatel nadále není nebo je zcela nečinný.

Opatrnost je nicméně na místě, pokud jde o rozšiřování oprávnění zakladatele nad rámec zákonné úpravy. Byť je zakladateli umožněno vyhradit si v souvislosti se svou rolí ve svěřenském fondu aktivnější úlohu, než mu náleží ze zákona, musí respektovat určité hranice. Oprávnění, která si ve statutu vyhradí, nesmí ve svém souhrnu vést k tomu, že tím, kdo spravuje vyčleněný majetek, je ve výsledku zakladatel, a nikoliv svěřenský správce. V případě, že by se zakladatel pokusil udržet si kontrolu nad vyčleněným majetkem i po vzniku svěřenského fondu, dostává se do rozporu se samotnou podstatou tohoto institutu. Takový svěřenský fond by patrně nikdy nevznikl. Zakladatel je oprávněn prohloubit například své právo dohledu nad správou svěřenského fondu či vyhradit si právo jmenovat obmyšlené osoby i během trvání svěřenského fondu.

Zakladatel se zřízením svěřenského fondu vzdává kontroly nad vyčleněným majetkem a není oprávněn zasahovat do fungování svěřenského fondu. Stejně tak není oprávněn udělovat pokyny svěřenskému správci. Veškerá pravidla, kterými si přeje, aby se řídila správa vyčleněného majetku, musí zakotvit již do statutu svěřenského fondu. Přitom musí respektovat limity rozšiřování svých práv dané zákonem a principy, na nichž je česká úprava svěřenských fondů vystavěna.

Jak bylo vymezeno výše, zakladatel není oprávněn měnit podmínky správy svěřenského fondu. Není přípustné, aby se zakladatel po vzniku svěřenského fondu rozhodl, že učiní nějakou změnu a upraví statut svěřenského fondu. Mezi odbornou veřejností ovšem napanuje shoda ohledně odpovědi na otázku, zda je zakladatel oprávněn vyhradit si ve statutu právo na jeho pozdější změny. Část autorů se domnívá, že česká právní úprava svěřenských fondů je natolik flexibilní, že zakladatel si může do statutu výhradu jeho změny zakotvit. Jiní jsou toho názoru, že existence podobného oprávnění je neslučitelná s podstatou svěřenských fondů. Tímto způsobem v současnosti posuzují předmětnou otázku i prvoinstanční soudy, které potvrzují, že změny statutu svěřenského fondu jsou přípustné jedině prostřednictvím soudu.

Ke stejnému výkladu se přiklání i autorka této práce. Zakladatel vytvořením svěřenského fondu akceptuje skutečnost, že po jeho vzniku již nebude oprávněn svěřenskému správci zasahovat do výkonu vlastnických práv k majetku, který byl vyčleněn, a vzdává se kontroly nad tímto majetkem. Zároveň je nutné respektovat zařazení tohoto institutu do třetí

části občanského zákoníku upravující absolutní majetková práva. Platí, že od ustanovení této části je možné odchýlit se ujednáním s účinky vůči třetím osobám jen tam, kde to připouští zákon. Výčet druhů změn svěřenského fondu uvedený v zákoně je ve světle tohoto pravidla nutné vnímat jako úplný.

Zakladatel je tím, kdo je oprávněn jmenovat a odvolat svěřenského správce. Je také tím, kdo má právo jmenovat obmyšlené a určit jim plnění a podmínky pro plnění ze svěřenského fondu. V obou případech může své právo delegovat na jinou osobu nebo stanovit jiný mechanismus pro výběr svěřenského správce a/nebo obmyšleného. Pravidla, která zakladatel vymeze ve statutu, ovlivňují postavení těchto osob po celou dobu trvání svěřenského fondu.

Sám zakladatel se může svěřenského fondu účastnit po jeho vzniku i v některé z uvedených rolí. Pakliže bude zakladatel svěřenským správcem, je nutné, aby svěřenským správcem byla jmenována ještě další „nezávislá“ osoba, která v daném svěřenském fondu není zakladatelem ani obmyšleným. Zakladatel, který se ocitne ve funkci svěřenského správce, musí právně jednat společně s tímto dalším správcem. Zakladatel zastávající funkci svěřenského správce musí respektovat pravidla správy určená zákonem, statutem a účelem svěřenského fondu jako každý jiný svěřenský správce.

Po vzniku svěřenského fondu zůstávají zakladateli ze zákona určité prvky kontroly nad správou vyčleněného majetku, byť spíše okrajově. Za zmínku stojí především právo dohledu nad správou svěřenského fondu. Toto právo zahrnuje oprávnění žádat od svěřenského správce předložení dokladů o svěřenském fondu, vyúčtování a dalších zpráv a informací či oprávnění navrhnout soudu, aby svěřenskému správci uložil nebo zakázal určité jednání, aby prohlásil neplatnost právního jednání učiněného svěřenským správcem nebo aby jej odvolal z jeho funkce. Právo dohledu nad správou svěřenského fondu lze ve statutu rozšířit, nicméně výše uvedené meze rozšiřování zakladatelových oprávnění musí být dodrženy.

Zakladatel je též oprávněn ve statutu určit, na jakou dobu je svěřenský fond zřizován. Po jeho vzniku nemá možnost ovlivnit jeho trvání, ani rozhodnout o jeho zániku. Pokud si přeje, aby správa svěřenského fondu skončila v určitý moment, musí ve statutu vhodně formulovat účel či dobu trvání svěřenského fondu. Správa svěřenského fondu pak skončí dosažením účelu, uplynutím doby, případně splněním rozvazovací podmínky. Zakladatel je oprávněn prostřednictvím statutu určit, komu bude majetek svěřenského fondu vydán při zániku jeho správy.

O tom, že si svěrenské fondy nachází své místo v české právní úpravě, svědčí i jejich rostoucí počet. Pro potenciální zakladatele, kteří jsou ochotní na počátku podrobně vymezit pravidla správy vyčleňovaného majetku a vzdát se další kontroly nad tímto majetkem, může být svěrenský fond již v tuto chvíli ideálním řešením. Ostatní zájemce může odrazovat nedostatek právní jistoty, který v současnosti panuje ohledně některých aspektů právního postavení zakladatele, zejména ohledně přesného rozsahu jeho oprávnění. Z pohledu zakladatele se v této chvíli může zdát obtížné najít rovnováhu mezi co nejpodrobnější úpravou podmínek správy svěrenského fondu a hranicemi toho, co lze ještě považovat za přípustné a slučitelné se zákonem a samotnou podstatou tohoto institutu. S narůstajícím počtem svěrenských fondů přibývá i soudních řízení, která se svěrenských fondů týkají, rozhodování soudů tak jistě brzy vnese do této problematiky více jistoty. Již nyní lze pozorovat určité trendy v dostupných prvostupňových rozhodnutích.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. *Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-938-8.

HOLLMANN, Jakub, ELISCHER, David, ŠLEJHAROVÁ, Markéta a kol. *Svěřenské fondy pro praxi*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-844-0.

HRUŠKOVÁ, Eva a TURNBULL, James. *Svěřenské fondy: krok za krokem*. Praha: Grada Publishing, 2021. ISBN 978-80-271-3089-4.

JOSKOVÁ, Lucie a PĚSNA, Lukáš. *Správa cizího majetku*. Právo prakticky. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-552-9.

Kolektiv autorů. *Svěřenský fond – návod k použití: Svěřenský fond očima účetního, auditora, znalce, daňového, transakčního a právního poradce*. Praha: PKF Apogeo Group, 2022. ISBN 978-80-11-01039-3.

LEDERER, Vít. *Fiducie a svěřenský fond*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN 978-80-7676-192-6.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KOVÁŘ, Ivan a kol. *Svěřenské fondy: příležitosti a rizika*. Právní praxe. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-726-2.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku: komentář*. Beckovy komentáře. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-548-0.

Příspěvky do sborníků

BRAUN, Alexandra. Riziko zneužití trustu, poučení z italské zkušenosti. In: TICHÝ, Luboš (ed.). *Svěřenský fond a trust – jejich fungování v mezinárodním srovnání*. 2. vydání. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 2017. ISBN 978-80-87975-67-1.

HAVEL, Bohumil a PIHERA, Vlastimil. Trust, fiducie, treuhand v Evropě a svěřenství v České republice. In: TICHÝ, Luboš, RONOVSÁ, Kateřina a KOCÍ, Miloš (eds.). *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 2014. ISBN 978-80-87488-14-0.

JOSKOVÁ, Lucie. Postavení svěřenského správce. In: TICHÝ, Luboš, RONOVSÁ, Kateřina a KOCÍ, Miloš (eds.). *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 2014. ISBN 978-80-87488-14-0.

KOCÍ, Miloš. § 1449. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek III, (§ 976-1474)*. Online. Wolters Kluwer. Systém ASPI. ISSN 2336-517X. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11468/1/2#pa_1449. [cit. 2023-2-3].

PIHERA, Vlastimil. Díl šestý. Správa cizího majetku. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-499-5.

SCHMIDT, Karsten. Trust jako legislativní výzva: dvoustranný vztah nebo kvazikorporátní status? Základní modely v právní praxi, teorii a zákonodárství. In: TICHÝ, Luboš (ed.). *Svěřenský fond a trust – jejich fungování v mezinárodním srovnání*. 2. vydání. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 2017. ISBN 978-80-87975-67-1.

ZVÁNOVEC, Vít. Založení svěřenského fondu se zvláštním důrazem na oddělení majetku. In: TICHÝ, Luboš, RONOVSÁ, Kateřina a KOCÍ, Miloš (eds.). *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 2014. ISBN 978-80-87488-14-0.

Odborné články

PIHERA, Vlastimil a RONOVSÁ, Kateřina. Fundační principy a hranice jejich flexibility. K otázce možnosti dodatečných změn podmínek fungování svěřenských fondů a fundací. Online. *Právník*. Akademie věd ČR, Ústav státu a práva. 2018, roč. 157, č. 9, s. 705-722. ISSN 0231-6625. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2018/9/1.Pihera-Ronovsk%C3%A1_705-722_9_2018.pdf. [cit. 2023-10-17].

RONOVSKÁ, Kateřina a PIHERA, Vlastimil. Foreign trusts in the Czech Republic: mostly recognized and (sometimes) registered. Online. *Trusts & Trustees*. 2020, vol. 26, no. 6, s. 527-533. ISSN 1752-2110. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/tandt/ttaa041>. [cit. 2023-12-02].

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. Svěřenský fond – úprava podle občanského zákoníku. Online. *Ad Notam*. Notářská komora České republiky. 2020, roč. 26, č. 2, s. 23-24. ISSN 1211-0558. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_815-sverensky-fond-uprava-podle-obcanskeho-zakoniku. [cit. 2023-10-17].

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a LEDERER, Vít. K významu a neměnnosti statutu svěřenského fondu. Online. *Ad Notam*. Notářská komora České republiky. 2023, roč. 29, č. 3, s. 3-7. ISSN 1211-0558. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/AD_NOTAM_3_2023_web.pdf. [cit. 2024-2-28].

URBANEC, David. *Svěřenský fond jako nástroj mnoha účelů*. Online. EPRAVO.CZ. 15. 9. 2021. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-jako-nastroj-mnoha-ucelu-113540.html>. [cit. 2023-8-04].

Právní předpisy

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů.

Soudní rozhodnutí

Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 16. 11. 2020, spis. zn. 33 Nc 1601/2020.

Usnesení Okresního soudu Praha-východ ze dne 10. 2. 2021, č. j. 12 Nc 1401/2020-31.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 5 Tdo 1273/2021.

Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 29. 07. 2022, č.j. 24 C 69/2022-51.

Ostatní zdroje

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění). Online. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/38253/1/2>. [cit. 2023-12-18].

HAAGSKÁ KONFERENCE MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO (Hague Conference on Private International Law). *Haagská úmluva ze dne 1. července 1985 o právu rozhodném pro trusty a jejich uznávání.* Online. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/8618ed48-e52f-4d5c-93c1-56d58a610cf5.pdf>. [cit. 2023-7-13].

HAAGSKÁ KONFERENCE MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO (Hague Conference on Private International Law). *Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition: Outline.* Online. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/489deb8e-f3b8-4c97-b349-fd691b7f8591.pdf>. [cit. 2023-7-13].

HAAGSKÁ KONFERENCE MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO (Hague Conference on Private International Law). *30: Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition: Status Table.* Online. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=59>. [cit. 2023-7-13].

Právní postavení zakladatele svěřenského fondu

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na právní úpravu zakladatele svěřenského fondu v českém právním řádu. Zakladatel vyčleňuje ze svého vlastnictví majetek, který svěřuje do správy svěřenského správce. Vyčleněný majetek tvoří oddělené a nezávislé vlastnictví, jehož správa se řídí zákonem a pravidly vymezenými zakladatelem. Cílem práce je analyzovat právní postavení zakladatele a identifikovat možná úskalí plynoucí z právní úpravy jeho postavení.

První dvě kapitoly diplomové práce se zabývají vymezením pojmu svěřenského fondu a stručným nastíněním procesu jeho inkorporace do českého právního řádu. Předlohou byla českému zákonodárci právní úprava *fiducie* kanadské provincie Québec.

Třetí kapitola vymezuje účel svěřenského fondu. Zakladatel vyčleňuje majetek do svěřenského fondu ve prospěch soukromého či veřejně prospěšného účelu. Správa vyčleněného majetku musí být vždy v souladu s účelem svěřenského fondu.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na proces vzniku svěřenského fondu. Pozornost je věnována rozdílu mezi zřízováním svěřenského fondu za života zakladatele a pořízením pro případ smrti.

Předmětem páté kapitoly je vymezení statutu svěřenského fondu a jeho významu pro správu svěřenského fondu. Statut vydává zakladatel svěřenského fondu.

Šestá kapitola představuje zakladatele svěřenského fondu. Prostor je věnován základnímu vymezení tohoto pojmu, motivaci zakladatele pro zřízení svěřenského fondu, způsobilosti být zakladatelem, pluralitě zakladatelů a následkům smrti nebo zániku zakladatele.

Sedmá a osmá kapitola se zabývají dalšími osobami zúčastněnými na svěřenském fondu, a to svěřenským správcem a obmyšleným. Zakladatel je tím, kdo rozhoduje o obsazení těchto rolí nebo stanovuje jiný mechanismus pro výběr takových osob. Pravidla, která vymezí ve statutu, ovlivňují postavení těchto osob po celou dobu trvání svěřenského fondu. Zakladatel může za splnění dalších podmínek zastávat i některou z uvedených rolí.

Devátá kapitola se zaměřuje na právní postavení zakladatele po vzniku svěřenského fondu. Rozebírá právo dohledu nad správou svěřenského fondu, kterým zakladatel disponuje,

a jeho práva k vyčleněnému majetku. Obsahuje analýzu oprávnění rozšiřovat práva zakladatele nad rámec zákonné úpravy. Podstatná část kapitoly se zabývá změnami svěřenského fondu, především pak změnami jeho statutu. Důraz je kladen na problematiku změn statutu zakladatelem. V neposlední řadě je věnována pozornost roli, kterou zakladatel zastává při zániku svěřenského fondu.

Závěr přináší zhodnocení právního postavení zakladatele svěřenského fondu a poukazuje na nedostatek právní jistoty ohledně některých aspektů jeho postavení.

Klíčová slova: svěřenský fond, zakladatel, statut, občanský zákoník

Legal Status of the Settlor of a Trust

Abstract

The thesis focuses on the legal regulation of the settlor of a trust within the Czech legal system. The settlor sets aside part of his property and entrusts the trustee with the property. The set-aside property constitutes a separate and independent ownership. Its administration is governed by law and rules defined by the settlor. The aim of the thesis is to analyse the legal status of the settlor and to identify possible difficulties arising from the legal regulation.

The first two chapters of the thesis contain a definition of the Czech trust and a brief overview of the process of its incorporation into the Czech legal system. The legal regulation of trusts under Czech law was inspired by the legal regulation of the trust of the Canadian province of Quebec.

The third chapter covers the purpose of a trust. The settlor sets aside property into the trust for a private or publicly beneficial purpose. The administration of the assets must always be in accordance with the purpose of the trust.

The fourth chapter focuses on the process of creating a trust. It deals with the difference between creating a trust during the settlor's lifetime and creating it through a disposition *mortis causa*.

The subject of the fifth chapter is a definition of the trust's by-laws and its importance for the administration of the trust. By-laws are issued by the settlor of the trust.

The sixth chapter introduces the settlor. It covers a definition of the settlor, settlor's motivation for creating a trust, the eligibility to be a settlor, the plurality of settlors and the consequences of a death or dissolution of the settlor.

Chapters seven and eight focus on the other persons involved in a trust, the trustee and the beneficiary. It is the settlor who appoints the trustee and the beneficiary or provides another mechanism for selecting such persons. The rules established in the by-laws by the settlor affect the position of these persons throughout the entire duration of the trust. The settlor may also assume any of these roles, subject to other conditions.

The ninth chapter focuses on the legal status of the settlor after the creation of the trust. It covers settlor's right of supervision over the administration of the trust and his rights

in relation to the assets in the trust. It includes an analysis of the right to expand settlor's rights beyond the statutory regulation. A substantial part of the chapter discusses changes to the trust, particularly changes to its by-laws. Emphasis is placed on the issue of amendments to the by-laws by the settlor. Lastly, the chapter covers the role of the settlor in the extinction of the trust.

The thesis concludes with an assessment of the legal status of the settlor and points to the lack of legal certainty regarding certain aspects of his status.

Keywords: trust, settlor, by-laws, civil code